

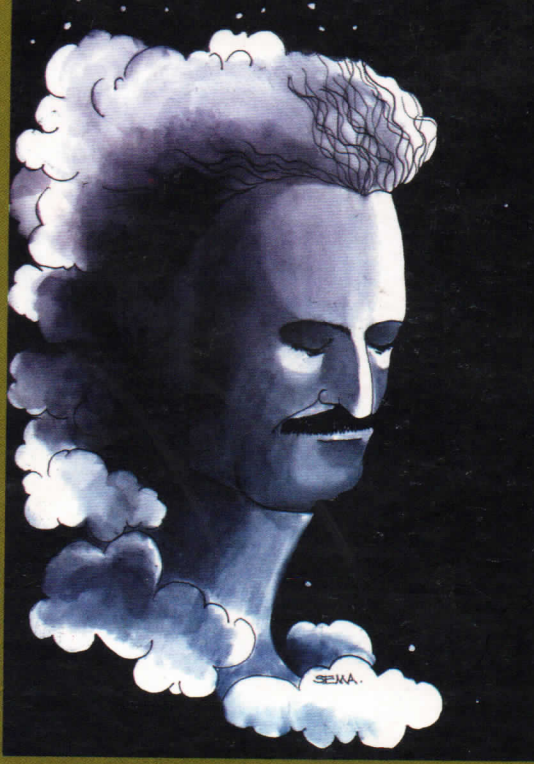
güzelyazılar

TYS Yayınıdır

Mayıs - Haziran 2002 Ederi: 3.000.000 TL.
Kurumlar için Ederi: 5.000.000 TL.

NAZIM HİKMET 100 YAŞINDA

Turgut ACAR. Hasan AKARSU. Suna ARAS. Yılmaz ARSLAN.
Nurullah ATAÇ. Kadir AYDEMİR. Bedrettin AYKIN. Cemalettin AYKIN.
Melahat BABALIK. Cengiz BEKTAŞ. Nejat BOZKURT. Nevra BUCAK.
Müslim ÇELİK. Nurcan ÇELİK. Yılmaz ÇONGAR. Fahrettin DEMİR.
Tan DOĞAN. Aslı DURAK. Nejat ELİBOL. Güvenç ELMAN. Emine
ERBAŞ. Sait FAİK. Tekin GÖNENÇ. Mehmet GÜLER. Rahime
HENDEN. Hernandez MIGUEL. Lütfi KALELİ. İsmet Kemal
KARADAYI. Ahmet NECDET. Oğuz ÖZDEM. Yavuz ÖZDEM. Adnan
ÖZYALÇINER. Ernst STADLER. Güngör ŞENKAL. Vasili Makaroviç
ŞUKŞİN. Yılmaz UÇAR. Esin ÜÇÜNCÜOĞLU. Öner YAĞCI.
Fazlı YALÇIN

www.abonet.net

1 aydan 12 aya kadar değişen dergi aboneliği...

Üstelik ücretsiz, adrese teslim.

Yalnız internetten değil telefonla da sipariş verebilirsiniz. Tel: 0212 210 0 110

www.kitapciamca.com

Çocuklar için yüzlerce kitap...

Üstelik ücretsiz, adrese teslim.

Yalnız internetten değil telefonla da sipariş verebilirsiniz. Tel: 0212 210 0 110

güzelyazılar'dan

güzelyazılar üçüncü yılına girerken, yeni dönemde derginizde yayımlanacak ürünlerde, nitelik çitasını yükseltme kararlılığında olduğumuzu açıklamıştık. Bu kararlılığımızı sürdürüyoruz. Ancak düşlediğimiz güzelyazılar'a ulaşmamızın sizlerin katılımı, desteği ile gerçekleşebileceğinin bilincindeyiz.

güzelyazılar, yazın yaşamına TYS'nin yayın organı olarak adım attığından, yazar kadrosunun öncelikle TYS üyelerinden oluşacağı kanısı doğabilirdi. Bu nedenle daha başından, yazar kadromuza böyle bir sınırlama getirmeyeceğimizi, TYS üyesi olmayan yazarlarımızın ürünlerine de sayfalarımızın açık olduğunu söyleşilerimizde dile getirmiştik. Özellikle, henüz yazar kimliği oluşmamış olsa da gelecek için umut veren genç şair - yazar adaylarını da dergimizde görmek istediğimizi; TYS üyesi olmanın bir ayrıcalık ve öncelik taşımayacağını; ürün seçiminde tek ölçütümüzün nitelik olacağını belirtmiştik.

Ne yazık ki, dergimizde görmek istediğimiz pek çok şair ve yazarımızın ürünlerine ulaşamıyoruz. Bu uzak duruşun nitel bir eleştiri anlamı taşıdığı farkındayız. Ancak eleştiri sahiplerinin, kendi özgün ürünleri ile güzelyazılar'a katkıda bulunmaları ile sorunun aşılabileceğini de görmeleri gerekiyor. Nitelikli ürün, niteliksiz olanı uzaklaştıracaktır.

Daha güzel, daha nitelikli güzelyazılar'da buluşmak umuduyla.

Yayın Yönetmeni

güzelyazılar

Bir TYS Yayınıdır

İÇİNDEKİLER

Adnan Özyalçın er Nazım Hikmet.....	4
Cengiz Bektaş Sagalassos'da Ay Şafağı.....	6
Lütfi Kaleli Üniversiteler Medrese Yolunda.....	7
Emine Erbaş Çalılıklarda.....	9
Öner Yağcı Dilimizin Sorunları ve Küreselleşme.....	10
Bedrettin Aykın Mor Maske.....	13
İsmet Kemal Karadayı Daldandala - XIV.....	14
Tekin Göneng Yüzleş Kendinle.....	16
Cemalettin Aykın Yabancılar.....	17
Suna Aras İyi Değilim.....	24
Güvenç Elman Bir Alıntıya Derkenar.....	25
Müslim Çelik Bedreddin.....	27
Turgut Acar Bu Susuşum O Susuşumdur.....	28
Ahmet Necdet Kraliçe Stratonike.....	31
Güngör Şenkal Güloğlangül.....	35
Mehmet Güler Nihavent Makamında Bir İstanbul.....	36
Yavuz Özdem Kuyu Başındayım.....	39
Fahrettin Demir Doğanca Kaya.....	40
Aslı Durak Kalanı Yaz.....	44
Fazlı Yalçın Tilkiler sofrasında Bir Kedi.....	45
Rahime Henden Dostlarına Selam Yolla.....	50
Nejat Elibol Püf Noktası.....	51
Esin Üçüncüoğlu Yüze düşen - Karya Türküsü.....	53
Nevra Bucak Güneşin Kapısı.....	54
Melahat Babalık Geçip Giden.....	55
Oğuz Özdem Şiirin Etki Gücü.....	56
Tan Doğan Yetmez.....	60
Yılmaz Uçar Protesto.....	61
Nurcan Çelik Çok Sesli - Güne Doğan.....	63
Kadir Aydemir Ada ve Rüzgar Şarkıları.....	64

DÜNYADAN

Ernst Stadler Akşamve Nehir (Türkçesi: Arife Kalender).....	65
Vasili Makaroviç Şukşin Mat Etti (Türkçesi: Mehmet Özgül).....	66
Miguel Hernandez Acı Limon (Türkçesi: A. Cengiz Bükler).....	74

ANMALIK

Yitirdiklerimizden.....	75
Nurullah Ataç Gençlere Öğüt.....	76
Anıların İçinden.....	78
Sait Faik İki Kişiyeye Bir Hikaye.....	79

KİTAPLIK

Kısa Kitap Tanıtımları.....	84
Yılmaz Arslan Sevdanın Emeğın İpek Sesli Ozanı.....	85
Nejat Bozkurt Eray Canberk'in Şiiri Üstüne.....	91
Yılmaz Çongar Zor Zamanlar.....	93
Hasan Akarsu Od Kuyusunda Bir Ayna.....	96

Kapak Deseni: **Sema Ündeğer**

GÜZELYAZILAR / İki Aylık Yazın Ürünleri Seçkisi (Ortak Kitap) Yıl:3 Sayı:15
Mart-Nisan 2002 / Türkiye Yazarlar Sendikası Yayın Kurulu'nca hazırlanır /
Yayın Kurulu: Bedrettin AYKIN, Eray CANBERK, Aydın HATİPOĞLU, Öner YAĞCI / **Yönetmen:** Aydın HATİPOĞLU / **Yayın Koordinatörü:** Bedrettin AYKIN / **Basıma Hazırlayan:** Ceren Basım Yayın / **Baskı ve Cilt:** Ceren Ofset Matbaası / **Yönetim Yeri:** Türkiye Yazarlar Sendikası, Yıldız Sarayı Dış Karakol Binası, Barbaros Bulvarı 80700, Beşiktaş-İstanbul / **TYS Yazışma:** PK. 98 - 34432 Sirkeci İstanbul / **Tlf.-Faks** (0212) 259 74 74 / **Ürün İletim ve Dergi Yazışma:** Bedrettin AYKIN, PK. 54, 81301 Kadıköy /İstanbul, **e-mail:** bedrettinaykin@mynet.com **Ederi:** 3.000.000 TL. **Kurumlar için:** 5.000.000 TL. Dış ülkeler için, iki katı TL. ya da karşılığı döviz / **TYS üyelik ödentisi için Posta Çeki Numaramız:** 89508 / **Dış Ülkeler için Banka Hesap Numaramız:** TYS adına Türkiye İş Bankası İstanbul Beyoğlu Şubesi: 50527 / Gönderilen yazılar geri verilmez / İki sayı üst üste yayımlanmayan ürünler, yazarlarınca, başka yayın organlarında değerlendirilebilir / Bilgisayarla çalışan yazarlarımızın, yazılarıyla birlikte disketlerini de göndermeleri. **Abonelik:** ABONET: **Tlf.:** (0212) 210 01 10 (5 Hat) Abonet Faks (0212) 222 27 10, **Bayi Dağıtım:** PENTIMENTO **Tlf.:** (0212) 293 39 59. **ISBN - 975-93484-9-7**

Yazı İşçisi Nazım Hikmet

Adnan Özyalçiner

UNESCO'nun doğumunun 100. yılında 2002 yılını "Nazım Hikmet Yılı" olarak ilan etmesiyle Nazım Hikmet'in kişiliği ve şiiri her kesimdeki insanlara konuşulur, tartışılır oldu. Belgesellere konu edildi. Bu konuşmalarla tartışmaların çoğunluğu, özellikle ortaya konan belgeseller, ne yazık ki onun gerçek kişiliğini ve sosyalist bir dünya görüşüyle yoğurduğu sanatının özelliğini yansıtmıyor. Hatta sanatının ve kişiliğinin toplumcu, antiemperyalist ve anti-kapitalist yönünü gizlemeye ya da törpülemeye çalışıyor. Örneğin belgeselde sözü edilen bir şiiri, Amerikan karşıtı dizeler çıkarılarak sunuluyor.

Nazım Hikmet bir yazı işçisiydi. Yaşamının önemli bir bölümünü hapiste geçirmesine karşılık şiirlerinin yanı sıra roman, öykü, oyun, sinema filmi, senaryo, opera librettosu, operet metni, çeviriler ve gazetelerde fıkra yazarlığı dallarında yapıtlar verdi. Hapiste oluşu dolayısıyla kimi şiirlerinde olduğu gibi bunların da birçoğunu takma adlar ya da başkalarının adıyla yayımladı. Tolstoy'un Savaş ve Barış'ını hapisteyken, Rusçadan Türkçeye çevirdi. Zeki Baştımar'ın imzasıyla yayımladı. Cemal Reşit Rey'in bestelediği Lüküs Hayalet Operetinin metnini yazdı. Oyun Ekrem Reşit Rey adıyla sahnelendi ve de öyle ünlendi. Tosca Operasının Türkçe librettosu da Nazım Hikmet'e aittir.

Nazım Hikmet bir işçi, bir emekçi çalışkanlığı ve sorumluluğuyla üretip yaydattı kitaplarını. Tutuklanmalar, hapisler, polisçe izlenmeler yıldırma onu. Ölümüne kadar daktilosunun, üretim aygıtının başından kalkmadı. Çünkü o bir yazı işçisiydi. Aynı zamanda düşünce gücü ve emeğiyle aralarına katıldığı işçi sınıfının bir yazarıydı. Dünya şairi oluşu da bundandır. O, bütün insanlık için yazmıştır.

"Memleketimiz, halkımız, dünyamız ve insanlarımız için en güzel şiirlerimizi, en güzel hikayelerimizi yazacağız. Rahatlığımızdan, şahsi emniyetimizden yüzümüz kızaracak, dehşetli azap duyacağız, fakat Türk halkına ve dünyamızın insanlarına söyleyeceklerimizin en güzellerini söyleyeceğiz."

Kültürü de, tam bir bütünsellik içinde, insanlık kültürü olarak yorumlamıştır:

"Kendimi yalnızca Türk kültürünün değil, bütün insanlık kültürünün mirasçılarından biri olarak görüyorum. Kültürden söz ettiğim zaman da bu, yalnızca Antik Yunan ya da Rönesans değil, aynı zamanda Asya, Afrika, Amerika kültürüdür de, Batılı bir insan olarak, Batı kültürünün ülkemizin kültürüne gelişimine katkıda bulunmuş olmasından gurur duyuyorum, ama tersine de ülkemizin ve bütün Doğu'nun kültürünün, Batı'nın da dahil olduğu bütün insanlık mirasına katkıda bulunduğu için de gurur duyuyorum."

Geleceği işçi sınıfının kuracağına inanmıştı. Emperyalizmin, kapitalizmin alt edilerek savaşların, açlığın, sömürünün, yokluğun, yoksulluğun sona erdirilebileceğini şiirlerinde bir türkü gibi dillendirdi. O zaman acılar yerine yaşam ve mutluluk bölüşülecekti:

*"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşesine
bu hasret bizim..."*

Nazım Hikmet bu hasrete ulaşmanın yolunun örgütlenmekten, örgütlülükten, birleşmekten geçtiğini çok iyi biliyordu. Onun için işçi sınıfının birleştiği, birleşmesi gereken partiye o da üyeydi.

"Biliyorsunuz. 1923'ten beri parti üyesiyim, tek gururlandığım şey budur. Dünya tarihinde, çağının sorunları karşısında tamamen tarafsız ve edilgen kalmış tek bir büyük yazar göstermek çok güçtür hiç kuşkusuz. İnsan kendini tarafsız sanabilir, ama nesnel olarak hiçbir zaman tarafsız olamaz. Bana gelince, bilinçli olarak taraf tutmayı tercih ederim ben."

Sanatçı bunu yapmadığı zaman karşı tarafın zulüm ve baskısına, ne kadar eleştirip kötülese de, engel olamayacaktır. Ancak örgütlü bir biçimde karşı çıkıldığında, "onlar" yenilecektir:

*"Onlar ümidin düşmanıdır sevgilim,
Akarsuyun,
Meyve çağında ağacın,
Serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına;
çürüyen diş, dökülen et,
bir daha geri dönmek üzere yıkılıp gidecekler.
Ve elbette ki sevgilim, elbet,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle; işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet..."*

Cengiz Bektaş

SAGALASSOS'DA

AY ŞAFAĞI

- Hasan Hüseyin'e

AY ŞAFAĞI

YOLA DÜŞTÜM

İKİ AGORADAN GEÇTİM

İNDİM

ÇARŞI PAZAR

DEYDİM

OKŞADIM MERMERLERİ

KÖYÜN

KASABANIN ALANINDA

ÇINAR OLUP UZATTIM

KOLLARIMI İNSANLARA

İKİ BİN YILA

AY ŞAFAĞINA

Üniversiteler Medrese Yolunda

Lütfi Kaleli

Bilime önem vermediği için çağının gerisinde kalan ve yıkılan Osmanlı'dan ders almayanlar, 21. yüzyıl Türkiye'sini aynı akıbete sürüklemekten çekinmiyorlar.

İktidar olmak için dine sarılanlar, irticayı azdırıp Türkiye'nin geleceğini karartıyorlar.

Dini siyasallaştıranlar, hem dine hem de laik demokratik cumhuriyet düzeyine zarar veriyorlar.

İnsanlık âlemi, bilimin rehberliğinde ilerlerken; Türkiye'de üniversiteler medreseleştiriliyor ve üniversiteli gençlerin yüzde yetmiş manevi varlıklarının gücüne inanır oluyor...

21. yüzyılın Türkiye'sindeki şu manzaraya bakınız:

Çağdaşlığın temeli atılan Başkent Ankara'daki üniversiteler, şimdi camiler ve mescitlerle donatılıyor: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde bir cami var. ODTÜ-kampusunda biri büyük biri küçük iki mescit var. Hacettepe'nin Beytepe kampusunda bir mescit var. Bilkent Üniversitesi'nde bir cami var. Gazi Üniversitesi'nde mescide dönüştürülmüş iki salon var.

2795 camisi bulunan Konya'da 65 bin öğrenciyi barındıran Selçuk Üniversitesi, 1600 metrekare üzerine kurulu 7 bin kişilik kocaman bir camiye sahip.

Şeriat ihraç eden Arap ülkelerinin irticai faaliyetlerin destekleyen RABITA örgütü, Diyarbakır Dicle Üniversitesi'nde yaptırdığı görkemli camiyle adını yaşatırken, üniversite medreseye dönüştürülmektedir.

38 bin öğrencisi olan Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde, Atatürk'ün çağdaşlık ilkesine inat çift minareli 2 bin kişilik cami bulunmasına karşın, tek minareli 500 kişilik bir cami daha yapıldı.

Adana Çukurova Üniversitesi'nde var olan 500 kişilik cami, yeterli olmuyor gerekçesiyle ek yapılarak bin kişilik kapasiteye çıkartıldı.

35 bin öğrencisi olan Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 16 bin dönümlük kampusunda minaresiz, ama piramit mimari yapısıyla görkemli bir camisi bulunmaktadır.

Malatya Üniversitesi'nde bin kişilik bir mescit ve 300 kişilik bir cami bulunmasına karşın, 50 trilyon lira harcanarak 5 bin kişilik görkemli bir cami daha devreye girme aşamasındadır.

15 bin öğrencisi olan Elazığ Fırat Üniversitesi'nde minareli bir cami bulunmaktadır.

Gaziantep Üniversitesi'nin 1500 kişinin aynı anda namaz kılabilceği bir camisi vardır.

Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde çift minareli 4 bin kişilik görkemli bir ca-

mi bulunmaktadır.

15 bin öğrencisi olan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde hiç öğrenci yurdu yokken, Rektör Prof. Dr. İsmail Hakkı Bey adını taşıyan ve Selçuklu mimari tarzında inşa edilen bin kişilik bir cami bulunmaktadır.

Bolu Abant'ta bulunan İzzet Baysal Üniversitesi'nin Gölköy kampusunda minaresiyle dikkati çeken 750 kişilik bir cami yer almaktadır.

Şanlıurfa Harran Üniversitesi Eyyubiye kampusunda 250 kişilik bir cami bulunmaktadır.

Trabzon'da bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 500 kişilik bir cami vardır.

Van 100. Yıl Üniversitesi'nde çift minerali 5 bin kişilik kocaman bir cami bulunmaktadır.

İstanbul, Ege, Akdeniz, Manisa, Isparta ve 9 Eylül üniversitelerinde cami yoktur, ama mescitler devrededir...

Aile yapısında başlayan Kuran kurslarında, İmam-Hatip liselerinde devam eden medrese eğitimi, üniversitelere de sıçrayınca, türbanı siyasal simge haline getiren ihanet odakları, laik demokratik cumhuriyet düzenini dinamitleme noktasına geldiler. Sanayi ve ticarete de yer alıp ülke ekonomisinin yüzde 36'sını ele geçirdiler. İstanbul Defterdarlığı'nın açıklamasına göre İstanbul'da kayıt dışı 18.320 firmanın yüzde 66'sı dinsel yoğunluk yaşanan Sultanbeyli'de bulunmaktadır. Katrilyonluk yolsuzluklarıyla gündeme gelen Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyeleri, köktendincilerin yönetiminde bulunmaktadır. Devlet birimlerinde kadrolaşan köktendinciler, yasama ve yürütme erkini de etkin biçimde yer alarak yargı erkini de kuşatır duruma geldiler...

81 validen 31'i kadın eli sıkıyor. 836 kaymakamdan 230'u kadın eli sıkıyor. Milli Eğitim Müdürlüklerinde görev yapan binlerce müdür, kadın eli sıkıyor. Tesettürlü on binlerce kadın, şeriat düzeni için erkek egemenliğinde çalışıyor.

Bu çarpıklık her gün biraz daha artarak devam ediyor.

Neden?

Çünkü dini kullanan siyasiler irticayı azdırdılar; üniversiteleri camilerle donatıp medrese durumuna getirerek, bilim yerine dogmalara sarılan bir toplum yarattılar...

Emine Erbaş

ÇALILIKLARDA

Gün işidi battı
şir ki annem
karayapıncak bakışlı
söz verip de gelmeyen

Ben annemi hiç beklemedim ki

Pırıltılı bir renk dizgesi sunan
bir uzun gözyaşı sildi gagasından

Yandığın yerden yanıyorum senin için... neden
ağzı parçalanmış zambak bin boğumlu firuze
sen, olağandışı soykırım burgaç
sen zalim gece ipek-ten

Kızıl korlar döşedi yollarıma
ölüm hardal rengi kil
toplamaya geldim yüzüm eteklerinde
hangi harabedesin eskil
dağ oluyorsun en en-gebe

Bir armağan bıç bana-ey zümrüt esin
bir kelebek renkli doğum
istersen ölümü de giyerim ama
ben annemi hiç özlemedim ki
ezberledim

Dilimizin Sorunları ve Küreselleşme

Öner Yağcı

1. Türkçemiz nereye gidiyor, nasıl bir saldırıyla karşı karşıya dilimiz?

1. Dil devriminden sonra Osmanlıcanın etkisinden kurtularak özgürleşen dilimizin nasıl bir saldırıyla karşı karşıya olduğunu anlamamız ve Türkçemizin nereye gittiği konusundaki soruları yanıtlamamız için, özellikle iletişim araçları aracılığıyla yaygınlaştırılan kimi sözcüklere bakalım.

Eskiden "matbuat" denen ve "basın yayın" olarak Türkçeleşen sözcüğü yerine şimdilerde "medya" sözcüğü kullanılıyor. Eskiden "muhaberat" denilen "iletişim" olarak Türkçeleşmişti, şimdilerde "komünikasyon" deniyor. Aynı biçimde "teşkilat" yerine "örgüt" sözcüğü kullanılırdı, şimdi "organizasyon" demek moda oldu. "Faaliyet" "etkinlik" olmuştu, şimdi "aktivite" sözcüğü yeğleniyor. "Asgari" demiyor "en az", "azami" demiyor "en çok" diyorduk, şimdi bunların yerini "minimum", "maksimum" sözcükleri aldı. "Usul", "yöntem" olmuştu, şimdi "metod"; "mesele"nin yerini "sorun" almıştı şimdi "problem"e dönmüştü.

Bunlar gibi yüzlerce örnek verilebilir ve bu örnekler bize "Türkçemiz nereye gidiyor, nasıl bir saldırıyla karşı karşıya dilimiz?" sorusunun yanıtı için önemli ipuçlarını sunuyor bize.

Güzelim Türkçe sözcüklere kavuşmuştu dilimiz. Ne yazık ki kavuştuklarımız elimizden alınıyor birer birer. Daha önce yüzlerce yıl Arapça ve Farsça gibi doğu egemenlerinin dilinin etkisinde kalan Türkçemiz şimdi batı egemenlerinin dilinin etkisine giriyor.

Gidişin yönünü böylece belirledikten ve dilimizin nereye gittiği/götürüldüğü sorusunun yanıtını verdikten sonra dilimizin nasıl bir saldırıyla karşı karşıya olduğu konusundaki ipucuna baktığımızda "küreselleşme politikaları"nın küresel egemenliği görmemek için düşünmesini bilmiyor olmak gerekir.

"Uzlaşma"nın yerini "konsensus", "seçenek"nin yerini "alternatif", "kurul"un yerini "konsey", "kurultay"ın yerini "kongre" sözcükleri alıyorsa, dilin bir politika olduğunu düşünen insanlar için, dilimizin nasıl bir saldırıyla karşı karşıya olduğunu görmek çok kolaydır.

Üstelik bu saldırı, yalnızca sözcüklerle gelmiyor; yabancı dillerin kurallarıyla, günlük konuşma diliyle, kültürüyle birlikte geliyor. Eğitim sistemiyle, yabancı dille eğitimle ve yabancı dille düşünüşe zorlayarak geliyor. Genç kuşakların dil sevgisi yok edilerek geliyor. İletişim araçlarının olağanüstü etkisiyle güçlenerek geliyor. Türkçenin yetersizliği duygusu yerleştirilerek ve Türkçeyi olmayan özendirilerek geliyor.

Dil, bireyin toplumla en güçlü bağıdır. Anadili insanı başka insanlarla birine bağlar; bireyleri uluslaştırır. İletişimin temel araçlarından olan dil, bir ulusun belleği, hazinesi, birikimi, kültür aklı, zenginliğidir. Ulusal duygu ile dil arasında

sında güçlü bir bağ vardır ve ulusal kimlik bir ırk sorunu değil gelenek, kültür ve dil sorunudur. Dilini unutan, kültürünü de unuttur.

Bugün, dilimizin küreselleşme politikalarıyla karşı karşıya geldiği işte budur: Dilimizin ve kültürümüzün yok edilmesi.

Gelen saldırı kolay savuşturulacak bir saldırı değildir. Canevimize yönelik bir saldırdır ve bu saldırının ciddiye alınması gibi bir görevi, sorumluluğu vardır Türkçe konuşan, Türkçe yaşayan insanların.

2. *Bir yanda kirlenme (her alanda), bir yanda küreselleşme denen tutumun dayatmaları; Türkçeyi yakın gelecekte neler bekliyor? Yok olacak diller arasında mı Türkçe?*

2. 1932'de Türk Dil Kurumu kurulduğunda Türkçedeki sözcüklerin % 65'i yabancı dillerin sözcükleriydi. Politik bir atılım ve bir yaşama biçimi anlayışı olarak dil devriminin gerçekleştirilmesi ve ülkemiz eğitimcilerinin, kültür insanlarının, sanatçıların bu devrimi sahiplenmesi, benimsemesi sonucunda pırıl pırıl ve geleceğin önündeki engelleri ayıklamış, gelişme yoluna girmiş bir Türkçeye kavuşmuştuk.

Ne yazık ki 1950'lerden başlayarak, tüm devrim atılımları gibi dil devriminin de reddedilmesini getiren politikaların dilimizi içine soktuğu bataklık, küreselleşme politikalarıyla birlikte tehlikeli noktalara getirmiştir.

Küreselleşme politikalarının birçok dili yok ettiği kesin bir gerçektir. Ama kökleri Orhun Yazıtlarına (732), Kaşgarlı Mahmut'a, Divanı Lügati't Türk'e, Yusuf Has Hacib'e, Kutadgubilig'e, Karamanoğlu Mehmet Bey'e uzanan Türkçenin;

* Oğuz-Türkmen, kent-kır, Sünni-Şii ikiliğine karşın;
* Hor görüldüğü İran İslam etkisiyle Farslılaşan 12. yy.'a kadar Arapça, 13. yy.'dan sonra Farsçayı yeğleyen, Türkçenin olmadığı Selçuklu yönetimi ve ulemasına karşın;

* "Etraki biidrak" bir halkın dili olduğunun kabul edildiği ve eğitim dilinin Arapça olduğu Osmanlı yönetimlerine (yani 1299-1923) arasında yabancı dil ile öğretimin yapılmasına; medrese eğitimine ve kapitülasyonlardan sonra başka batı dillerinin egemenliğine girmesine; misyoner okullarına; azınlık okullarına) karşın kendini korumakla kalmayıp Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Koroğlu, Karacaoğlu, Dadaloğlu gibi büyük dil ustalarını da yaratarak ayakta kalmayı başardığı da bir gerçektir.

Türkçenin, dayatılan kirlenme ve küreselleşme politikalarının da üstesinden gelerek kendini daha da geliştireceğine kesinlikle inanmak gerek.

Doğru bir dil bilincinin savunulmasındaki görevlerimizi yerine getirebildiğimiz ölçüde bu gelişimin önündeki engellerin ayıklanması sürecindeki sancımız az ya da çok olacaktır.

3. *Türkçenin korunmaya gereksinimi var mı? Dilimizi sahiplenmek nasıl olur / olmalıdır?*

3. Bir dil, bir yandan o dili konuşanları yönetenlerin uyguladıkları kendilerine düşman politikayla, bir yandan da uluslararası alanda dayatılan küreselleşme politikalarıyla ve bu politikaları yaygınlaştıran iletişim araçlarının olağa-

nüstü etkisiyle gelen büyük bir saldırıyla karşı karşıya gelmişse elbette konuya, sahiplenmeye gereksinimi vardır.

Sahiplenme o dili konuşanlara, genç kuşaklar başta olmak üzere doğru dil bilincinin verilmesiyle olur. Bunun için de öncelikle doğru eğitim ve kültürel politikalarıyla, doğru bir iletişim politikasının izlenmesi ve öncelikle bilim insanlarının dil konusunda üzerlerine düşen sorumluluklarının bilincinde olmaları gerekir.

Bu noktada iç açıcı bir durumda bulunmadığımız kesindir ama bu umut kırıcı olmamalıdır. Özellikle dille sanat yapan yazın insanlarının dilimizdeki duyarsızlıkları, yetersizlikleri, bunlar yetmiyormuş gibi sisteminin dışındaki dil anlayışıyla yapıtlarını üretmeleri önemli boyutlara ulaşmış bir açmazımızdır. Bu da bir gerçektir ama Türkçeyi sahiplenenlerin başa gelen belaların dilimizdeki bilinçlerinin, bu açmazın üstesinden gelmek için gereken güçlenmelerinin, daha önceki dil ve yazın ustalarından alarak çoğalmayı başarmaları ölçüde yeteceğini düşünüyorum. Her aydınının, her bilim insanının, her yazın insanının varlık yokluk sorunu dilini sahiplenmesi, özellikle içinde bulunduğumuz koşullarda.

4. Eğitim / dil (Türkçe) ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bağlamda dilimizi sev(e)meyişimizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

4. Eğitim de dil gibi bir politikadır ve ülkemizde izlenen eğitim politikasının özgür düşünüşe karşı oluş ya da özgür düşünüşün yanında oluş gibi yapıtlarla dilimizi ve geleceğimizi belirlediğini düşünürsek, içinde bulunduğumuz koşullarda dilimizi niçin seveemediğimizi kolayca anlarız.

Biraz önce söylemiştik. Selçuklu'nun ve Osmanlı'nın Türkçeye karşı değersiz sayan, yok sayan bir olumsuzluktu. Cumhuriyet, özgürlüğe çıkan bir yolculuk olarak dil sevgisiyle birlikte atmaya başladı adımlarını; emekçi dönemde dil sevgisini çoğalttı yüreklerde, bu sevgiyle daha da güzel Türkçe. 1950'lerde birlikte yaşamımıza çöken kara bulutlar, "soğuk savaş" politikaları ve her alandaki politika değişiklikleri dil sevgisinin de topyekün gömülmesini zorunlu kılmıştı.

Bugünkü dil sevgisizliğini doğuran, yarım yüzyıldır yaşadığımız bu zorlukluktur.

Bedrettin Aykın

Nevra Bucak'a

MOR MASKE

nedir bu çağrılı çağılı
sen mi buldun yoksa
yıllar öncesi yitirdiğim
yaşama sevincimi

çözdüm sonunda gizlerini
baktım arkasına aynanın
gülen yüzünün altında
sızıyordu ıssız yüreği

büyürken derinlerde
giderek o gözyaşı ağacı
gizleyebilir mi hiç onu
kahkahayla ağlayan acı

şakrak gülüşlerin
albenili şalı altında
kapanmayan bir yaranın
gördüm derin izlerini

örtmüyor üzerini
zakkum yalnızlığın
her zamanki neşeli sesi
çığlığa dönüşen bir hüznünü
gizlemeyen mor maskesi

kalabalıklar içinde
ak zambaklar açan
yapay ilkyaz bahçesi
gördü kanayan bir güzdü
gerçeğe uyandığında

İsmet Kemal Karadayı

Daldandala - XIV

Düşünmek, "yaşayan"ı, "yaşanan"ı ilgilendiren ilk öge, ilk canlı özelliği, ilk hareket, ilk alıştır, soluk alıştan hemen sonra... Ve kişinin ilk tanıtım aracı, ilk etkin kesidir o...

Düşünmek beynseldir, yaptırım gücünü taşır. "Sağlıklı insan"a özgüdür düşünmek. Bir devini, öteki insanları dışlamayan bir eylem. "İyi"ye, "doğru"ya inanıldığında, amaçta da, sonuçta da bireyi içine alan toplumsal yarar vardır. Sana ilişkin gerçeklerin tam ve sağlıklı olarak yerine getirilmesini sağlar düşünceler...

"Düşünce"nin özelliğini, özgeliğini, yeteneğini, "hukuk" olanaklı kılar, korur. Bu, bireyin ve toplumun gelişmesi içindir. Bunu, eşit uygulama hakları, kuralları ve düzeni içinde gerçekleştirir, gerçekleştirilmeye çalışır. Kuşkusuz, anlaşılan, örgütlenmelere bağlandıkça değerlendirilen böyle bir ana hak ve özgürlük yalnız yasaklanması değil, kısıtlanması da olmaz, olmamalıdır; olursa "suç" olur. Hukuk, gerçekten hukuksa bu türdeki suçun işlenmesine, hangi yetki ya da yetki den gelirse gelsin, olanak tanımayacak, "düşünce özgürlüğü"nü yok saymayacak, burada da "üstün"lüğünü koruyacaktır...

İnsana ilişkin tarih boyu bunca oluşlar, olgular, olaylar; sorular, sorunlar, problemler; arayışlar, umar aramaları, buluşlar!.. Tümünde, düşünceyi uygulama özgürlüğüne herkesin, vazgeçilemez derecede gereksinimi vardır...

"Elma"yı "ayva" gibi yiyen Adem ile Havva'nın suçu, "günah"ı ne? Herkesin "kilden ince"lerle, "öküzün boynuzları"yla başlatılmış... Bir de "huriler" ve "manlar"daki sayılardan çıkan anlaşmazlıklarla; "cennet"in "rüşvet"li keyfi, "hennem"in yakan "ateş"iyle ya da...

Herkesin inancına, tapınmasına saygı duyalım ama o inanç ve tapınma uygulamaları biçimlerine karışmayalım mı? Karışmazsak toplum düzenini sağlayabiliriz? Tepemizde tepinilmez, dışlarımız sökülmez mi o zaman? "Düzen" işleri" belirsizlikler içinde eriyen eriyen durmaz, insanın geleceği tükenmez mi?

İnançlar ve tapınmalar, bireyin kendinde bırakılmıyorsa bundan toplumun yararlılığı zarar görür. Bunun adı "huzur ve saadet" değil, "zulüm ve kargaşa" olur.

Çıplak bir kadının orta boy fotoğrafını masanızın üzerine yatırın. Aynı kadın, aynı ak bir kağıdı onun üzerine kapatıp yavaş, çok yavaş, aşağı doğru okuyun. Şimdi kaşlar... Şimdi gözler... Şimdi burun, ağız, çene, boyun, göğüsler...

Gördünüz mü: Aynı kadın, o her "şimdi"de hem aynı kalmadı, hem de aynı değil, aynı bir "güzel"i buldurttu. Bu buluş, bakışınıza, duyularınıza göre belki "çarpıcı" da geldi...

Peki, olabildiyse buradaki "güzel" ve "çarpıcı" görünüm neydi, nereden geldi? Bir öneri: Buna, "ayrıntılarla gelen değişim güzelliği ya da güzelin kulağı" diyebilir miyiz? Kim bilir, belki de "başka"yı ararken "güzel"i bulduğumuz, "güzel"değişimindeki mutluluk, aramış, "arayış"ın gerekliliği, gereksinimi, "güzel"liğin celiği...

"Devleti küçülteceğiz" diye diye küçülen kimi iri cüzdanlılar, sonunda sıkıntılarını "sıfır"lara dek büyütmeyi başardılar...

İçimi aydınlatıyordu Dilara. Beyniyle, diliyle, yüreğiyle... Uçar gibiydim onunla. Aşk, belki de buydu...

Öğretenimdi o... Sürekli, "gel, gitme" diyen... Oysa ben, sanki onunla, bir yerlerde yitip gitmiş gibiydim... Ve uzak yakınları onda, sevişmenin güzelliğine, kalıcılığına adıyordum... Usum üst, gönlüm yüceydi... "Son gençliğim"di bu benim, onunla...

Çirkinliğini sergiliyor yine de, tüm baktığım aynalar...

Cumhuriyet ve devlet!.. Kolay mı kuruldu sanıyorsunuz?

Neler var?

Tam bağımsızlık... Çağdaş uygarlık düzeyi... Egemenliğin koşulsuz olarak ulusta oluşu... Yurtta barış dünyada barış... Güçler (yasama, yürütme, yargı) ayrılığı... Özgürlükçü, laik, sosyal, demokratik davranış... İnsan hakları ve onlardan yurttaşların eşit olarak yararlanması... Hiçbir düşünce ve eylemle herhangi iç ve dış "müdahale"nin, Türk ulusal çıkarları açısından, yüklemine, sakıncasına, yararına yer verilmemesi...

Ekonomik düzeni tam sağlanamamış ülkelerin "hukuk"larında yaşam esenliği tam sağlanamaz... Ve "politikalar, hiçbir zaman, "biçimi bozuk"ların "marifet" ve "heves"lerine araç kılınmamalıdır.

Tarihimizi, coğrafyamızı, olanaklarımızı, kaynaklarımızı çok iyi bilmeliyiz. Emek-sermaye ilişkisini tam değerlendirmeliyiz. Yatırımları "plan"lara bağlamalı, "vergi"leri adil düzeyde uygulamalıyız. İç ve dış ilişkileri, ülke insanının çıkarlarına ve onuruna uygun kılmalıyız. Her şeyden halkı bilgilendirmeliyiz. Teokratik, fanatik, romantik, antik, faşistik özenti ve isteklerin ilkel coşkularına kapılmamalıyız. Savrukluğa son vermeliyiz. Anlaşmalardı, küreselleşmelerdi, özelleştirmelerdi, uluslararası anlaşmalardı vb. bilgili, bilinçli yaklaşmalıyız. "Siyaset"i "ticaret"ten ayırmalıyız. Eğitimi, sağlık hizmetlerini "parasız" yapmalıyız...

Cumhuriyetin "egemen"liği, demokrasinin "halk"ı!.. Birincinin "otoriter"liği, ikincinin "kriter"liği var. Birincisinde "rejim", ikincisinde "gereksinme ve özgürlük" söz konusu... Hukuk uygulatır bunları. Kuşkusuz "devlet" eliyle...

"Politika"lar, "zaaf"ları ya da "mükemmeliyet"leriyle, kendi sanatına ve özverisine dayanmak zorundadır. "İnsana uygun" olan budur... Ve bilgi, çikarsızlık, uluslar-devletler arası iyi ilişkiler, çağdaş anlayış...

Yönetmek kolay değil...

İnsanlar göç ediyor bir yerlere. Aç açık... Ortada kan ve toprak... Dilleri yok o insanların, evleri, ekmekleri. Zamana sağmayan nice bin korkuyla yaşıyorlar... Onlar güçsüz. Onların yaraları kanıyor... Hiçbir yaşam "kutsal" değildir; "acılar" var, "insan hakları" yoksa...

Tarih çok şeyleri anımsatıyorken bizlere, bu şiddet, bu öldürüm neden?..

Sizi, hiçbir "yanlış" yanıltmamalı... Çağı anlayın, insanı ve kendinizi tanıyın. Uyanın, "mazlum" kalmayın; uyandırın ve başkaldırın... Yıkmayın, kazandırın... Öldürmeyin, yaşatın...

Ne diyor Charles Tilly, "tarih kibirden nefret eder..."

Düşün ve sanat... Genç düşünce, genç edebiyat... Ve insan... Ve toplum... Ve iyi günler, Us-Su, güzelim "hayat..." Eşit, tüzel, onurlu... Ve dallar çiçeklenmez, meyve vermezdi diyorum Veysel'ce, "bu bendeki aşk olmasa..."

İyi olan bir artı bir, kötü olan tek başına ikiden daha güçlüdür...

Tekin Gönemç

YÜZLEŞ KENDİNLE

sen aşktan çıktın yola
görmüyor musun
uyurgezer bir şarkının peşinde
çoktandır firardasın

kuşuların korkuları sınıdığı her yerde
dudaklarında derbeder bir ılık
yalnızlık oynuyorsun

bilmiyor mu sanki kimse
umudun ekmeğe göz kırptığı dar geçitlerde
tüm merhabalar tuz buz sende

o şaşılması sen
bir gün elbet kendine çıkacaksın
içindeki yitik ülkenden

sımsıkı sarıl ona
bir daha yüzleş kendinle

bak göreceksin
aşk bahane sende

Yabancılar

Cemalettin Aykın

Hale kadar geliyor orkestranın sesi. Salonun kapısında bir denetleme görevlisi karşıladı kendisini.

"Rauf Bey'in arkadaşıyım."

Saygılı bir dikkatle yana çekildi adam...

Salondan çıkan ablak çehreli, pırlanta kravat iğneli biri yaklaştı kapıya. Toparlanıp karşılayan görevliye dışarıyı gösteriyor başıyla:

"Orada, birkaç kılıksız adam var, duvarın önünde. Dikkatli olun! Olay çıkmasın. Bir aşırılık olursa polis çağırılacak."

Kapıdaki bakışı donuklaştı:

"Baş üstüne efendim!"

Salon kalabalık. Işıklar altında yer yer kümelenmiş, ayaküstü konuşan neşeli kadınlar, erkekler. Bir yanda, koltuklarda oturanlar. Orkestra bir caz müziği çalıyor. Ortada dans eden birkaç çift. Havada kadın bedenlerinden yayılan parfümler, alkol ve sigara kokuları. Renk renk göz alıcı tuvaletler, gülüşlerle, ellerde içki bardaklarıyla, uğuldayan canlı bir kalabalık. Rauf görünmüyor. Koltuklarda hiçbir tanıdık yok. Beyazlar giydirilmiş, siyah papyonlu servis görevlileri çeşitli içkiler, mezelerle dolu tepsipleri dolaştırıyorlar kalabalık arasında. Biri önünde duraklayınca bir viski aldı.

Çevresine bakınıyor. Yanda üç kişi, dolaşık hesaplar içinde gizli işler çevirir gibi, bir arsa alımını konuşuyorlar. "Çıkar ilişkileri..." diyor biri. "Akabadan bir politikacıyla... Ele ge-

çen ne kadarsa yarı yarıya..." Sura-tı kıpkızıl, şişman bir adam, gülüyor boyuna. Yabancı bir boşlukta her şey. Üstlerine kürdanlar sokulmuş peynirli, salamlı apartif mezeleri geçiyor önünden. Konuşan, gülüşen uğultulu kalabalıkta bütün yüzler yabancı. Onlara uzak görünmemesi gerekiyor. Konuyu değiştirdi yanda konuşanlar: "Karşılıksız çekler işi araçlara verilecek..." Salonun giriş kapısına baktı yeniden. Şimdi burada olması gerekirdi Rauf'un. Salonda okuldan eski arkadaşlarıyla başka tanıdıkların da olacağını söylemişti. Yabancılar arasında tek başına kaldı oysa. Yadırgıyor bu çevreyi. Yanlış olmuş burada buluşma kararı. Gözleri kapıda, sabırsızca bir sıkıntıyla bekliyor. Orkestra, ışıklar, kaynaşan mutlu kalabalık. Kendisine uzak insanlar hepsi de. Başka bir yaşamın seçkinleri. Gittikçe daha çok duyuyor yabancılığını.

Yeniden içki verdiler. Bulanıklaşmaya başlıyor görüntüler. Dumanlı, silik resimler gibi her şey. Karşı köşede, neşeli bir gurupta kadınlar, uzun boylu kır saçlı bir adamı alkışlıyorlar. Çok eski bir anıda, caddeden atlı polisler geçiyor, balkonlarda kadınlar alkışlıyorlardı. Aynı sevinçli yüzler gene. Salon uğulduyor. Fısıldaşıp gülüşmeler kayboluyor birbiri içinde. Kendisini dışta bırakan uğultular sürüp giderken hava ağırlaşıyor. Orkestra, çiğ ışıklar altında, sıkıcı olmaya başlayan amansız bir zamanı sürükleyip gidiyor isteksizce.

Çevreye yabancı görünmemeye zorluyor kendisini. Birkaç adım ötede, tek başına, soluk benizli bir kadın. Dudaklarını elindeki kadehe uzatırken bir erkeğe yaklaşır, kendini

bırakır gibi değişti bakışı. Karşıda, aralarında iki erkekle renkli bir kadınlar topluluğu. Yalnız dişilikleriyle beğenilmeye alıştırılmış olanların havadan sudan konuşmalarıyla g¼l¼řmeleri. İçkisinden iri bir yudum aldı. Kumral saçlı, dolgunca bir kadın yaklaşıyor kalabalıkta. Ağır kokular, boyalar içinde, kendisinden ve her şeyden memnun, iri göğüslerini göğsüne sürterek teklifsizce bir g¼l¼c¼kle geçti önünden.

Tuhaftı her şey. Uyumsuz olan bir şeyler vardı çevrede. Yakınlıklarla daha çok beliren bir eksiklik. Herkes kendisine yakıştırdığı güvenli bir gö-n¼l hoşluğu tavrıyla özentili bir dikkat içinde. Barışçı bir g¼l¼mseme maskesinin ardına gizlenmiş gibi b¼t¼n yüzler. Herkes birbirine aynı derecede yakın, aynı derecede uzak. En uygun duruşu, bakış ve g¼l¼mseyiřiyle yakınlık, incelik gösterisinde birbirine karşı. Gittikçe yükseliyor orkestranın sesi. Yalpalayan bir gemideler artık. Herkes dengesini bulmaya çalışıyor. Kulakları tırmalayan bir ses mahşerine dön¼yor orkestra hoparlörde. Sesten duvarların tutsağı bir yabancı oldu burada. Rauf'a göre de bir topluluk değil bu kalabalık. Arkadaşlarına göre de değil. Yadırgıyor onun burayı seçmiş olmasını.

Elinde dudaklarına yakın bir içki bardağıyla elli yaş sularında bir kadın. Öteki elinde yakılmamış ince bir sigara takılı ağızlığı, solgun yüzünde donuk, ağırbaşlıca bir dikkatle çevreyi s¼z¼yor. Yandaki, arsa ve çek işlerini konuşanlardan biri, onu gör¼nce biraz abartılı bir uygar kişi, tavrıyla yaktı sigarasını. Ortada, kadınların omuzlarından, bellerinden sarılmış çok ciddi erkekler. Kendilerini erkek

kollarının çemberine bırakarak uz-lara doğru dalmış, süzg¼n bakışlı k-dınlar. Kıyılardaki koltuklarda, pist-ki kadın kalçalarının hareketleri-çiplak omuzlara ayarlanmış içki-kek bakışları. Alınlarda, yüzlerde-işiltıları. Herkeste çok önemli bir-raberliğin coşkusuna benzetilme-çalışılan bir başıboşluk. Abartılı-kışlar, sözde dikkatler, sevinme- Herkes kendi konuşmasından ma-nun. Dinleyenler en havadan su-şeyleri bile çok ilginç buldukları-gösteren tavırlar takınıyorlar. Be-berliğin sevinci var b¼t¼n sesler. Hoparlördeki caz müziği kalabalı-uğultusunu bastırıyor. Kimse ke-sine söylenenleri duyamıyor; a-hiçbir söz, kimse için kendi kon-ması kadar önemli değil artık. Ra-ışıklar altında yer yer kadın çığlık-yıldız yıldız dök¼len havai fişek-kımlarına benzeyen kahkahalar, kestranın, alkol¼n, parfümlerin kusu içinde renk renk dekoltele-din başları, kolyeler, broşlar, kır-lar. Bir şampanya kadehi üzer-serçe parmağı yukarı kalkan ba- bir kadın eli. Bileziklerde küpe-pırılıtlar. Çiplak bir kadın kol¼. A-naklı, kısa boylu, tıknaz bir a- Parmağında altından bir şövalye-z¼đ¼, bileğinde kalın bir altın zinc- "Bizim gecemiz!" diyor öv¼n¼r. Her şeyde olađanüst¼ bir g¼- buluyor çevresine bakınırken. Ya-daki onu doğruluyor g¼l¼mseye. Kalın kaşlı, g¼r bıyıklı biri. İler-kadını s¼z¼yor beğenerek: "Ç- bir ambalaj, malı da güzelleşti. Ama, mal kaliteliyse, onu iyice g-recek bir ambalaj ister. Karşıma-tatlı da biliyor pazarlamanın bu-liklerini!" Tepesindeki birkaç tel s-

diplerinde ter ışıltıları, ağzı aralık gülüyor.

Yalnızdı onların arasında. Soğuktu her şey, aşırıydı. Herkes kendi oyununun baş oyuncusu. Ama böyle bir ses mahşeri içinde kaynaşarak konuşmaları, el, kol hareketleri, bakışları, gülüşleriyle de hepsi birden bir figüranlar kalabalığı olmuştu. Hiç ilerlemeyen, tatsız bir oyunun seyircisiydi burada.

Öte yandaki gruplara doğru yöneldi sıkıntıyla çevresine bakınarak. Bu kaynaşma içinde Rauf'u gözden kaçırmış da olabilir belki. Ticaret alanlarında başarılı, ilgi görmeye alışkın kimselere benzeyen kır saçlı birkaç kişi. Elllerinde içkileriyle, banka, kredi konuşmaları. İflasa sürüklenen bir arkadaşın intiharı... Kendisini salona yabancı, uyumsuz görünmekten kurtaran içki bardağı boştu elinde. Bırakıp yenisini aldı. Karşıda bir kadının gözleri: doğal, bulanık bir bakışla dalgın. İki elinde birer bardakla uzaklaşıyor biri. Büfe bölümünde uzun bir masanın çevresini kuşatan bir kalabalıkta yemek kaplarına eğilmiş başlar. Beride kadınlardan gelen kokulara, renkli dekoltelelerin çağırısına kapılmış erkek bakışları. Kendilerine yönelmiş bakışlarla mutlu kadınların cömertçe civıltıları, içkili kahkahaları. İçlerinden biri, kumral saçlısı, hep kendisini süzüyor gülümseyerek. Zoraki bir baş işaretiyle karşılık verdi. Yaklaşıyor kadın. Gelip önünde durakladı:

"Bakışlarınız beni dansa mı davet ediyor?"

İncecik parmaklarında renk renk yüzüklerle uzanan eli tutmak zorunda kaldı. Pistteler. Ama gözlerini kaçırıyor ondan. Bir tuhaf her şey. Du-

dakları yok kadının. Kırmızı kalemle, çenesiyle burnu arasına çok çirkin iki dudak resmi yapmış. O dudak resmi gülüyor boyuna. Yayılıp uzuyor. Göz çukurlarında iki göz resmi, gülüyor. Tespih benzeri renkli boncuk dizileri sarkıyor boynundan. Her şey soğuk. Çılgınca gülüşlerden, çalgı seslerinden, yağlı insan gövdelerinden ve dumanlardan duvarlar ortasında. Bir deliler balosuna benzemeye başlıyor her şey. Kımıldayan gölgelerin bunaltıcı çemberi gittikçe daralıyor sanki.

Kollarındaki kadın kaçık bir kimse mutluluğuyla sokulgan. Başını kaldırdı. Gözlerinde teklifsizce bir soru: "Beni nasıl buluyorsunuz?"

Yanıtı, yukarıdan, ayrıksı bir bakışla ona uzak, tedirgince bir gülümseme: "Bir resim gibisiniz, Madam!"

Sevindi kadın: "Mersi. Çok naziksiniz," diyor göz uçlarını kırıştıran gülümseyişi, bakışıyla.

Orkestra susunca ayrıldılar. Dumanı ışıklar içinde yüzler, bakışlar, gülüşler. Birbirine eklenen seslerin uğultusu. Yüzlerce göz. Ağızlar; kıpırdaşan, hep konuşan dudaklar. Her şey çoğul görünüyordu artık. Hava gittikçe ağırlaşıyordu. Susan orkestradan ayrılan piyano, sarhoş kalabalığın dışına yönelircesine usanç içinde bir umursamazlıkla tenhalarında dolaşmaya başlamıştı tek başına.

Pencere önündeki kadınlardan biri perdeyi aralamış, dışarı bakıyor. Bir adam telaşla kapattı perdeyi. Bir şeyler söylüyor kadına. Dışardan bakanların içeriyi görmesini istemiyor. Sakıncalı adamlar çünkü duvarın önündekiler. Cahil ve görgüsüz kimselere karşı dikkatli olunacak. Anlayışlı, incelikli bir baş işaretiyle onu

doğruladı kadın.

Bir eksiklik, ya da fazlalık vardı gözüne ilişen her şeyde. Yabancı yüzler, bakışlar, değiştiriyor, uzaklaştırıyordu bütün sesleri, görüntüleri. Bordo kadifeden ağır perdelerde, avizelerde yabancılığın uzaklığı. Bir uyumsuzluktu, hesapta olmayan bir başkalıktı hepsi, bir yanlışlıktı. Ama kendisini toparlayamıyor bir türlü. Yine içki getirdiler. Aldı. İçiyor. Önünde bir adam. Kolunu tuttu. Bir şeyler söylemek istiyor kendisine. Ağzı içkiden çarpılmış adamın. Anlaşılmıyor dediği. Karıştırıyor. Ağzından çıkan sözcükleri kendi de beğenmiyor. Onlar değil asıl diyecekleri. Ama bulamıyor aradığı sözcükleri. Bulabildiklerini sıralamaya çalışırken de dili dönmüyor. Konuşmaktan vazgeçti. Bir baş işaretile anlatmak istiyor aklından geçenleri: "İşte böyle... Anlıyorsun...Şu kadeh... İçiyoruz böyle..." Kaldırdı kadehini.

Bir an, bilincini örten perdeler, du-manlar aralanır gibi oldu. Yanında kendi kendine bir şeyler mırıldanmaya başlayan adama arkasını dönerek aklı başında görünen birine yöneldi:

"Ben bir arkadaşı arıyorum. Rauf diye biri. Gördünüz mü acaba?"

Gülüyor adam: "Olduk iyice!.. Hepimiz Rauf'uz artık. Bulduk havayı. Kaçırdık hepimiz..." Uzaklaştı güler.

Konuşmaları dinleyen başka biri. Bakışıyorlar. Onun da gözleri bulanık. "Bu toplantı... Rauf Bey mi dediniz?.." Düşünür gibi durakladı. Gülümseyerek bakıyor. Ama kendisinden daha ötelere bakar gibi.

Çılgın bir kalabalık ortasında. Derin bir uğultuya dönerken sesler. Kö-

şede ağlayan bir sarhoş. Haykırışa. Bir kulağı küpeli, saçsız bir adam elinde içki bardağı, kendi kendini dans figürleriyle salınıp duruyor olduğu yerde. Elinde içkisiyle orta boylu bir adam. Yaklaşıyor. İyi giyimli. Saçları seyrelmiş. Kendine güven belli bakışlarında. İri yüzü içkiden kızarmış. Bilgiden çok yaşam pratiği kurnazlık var görünüşünde. Yanında duraklayınca ona da sordu Rauf'u.

"Rauf Bey...Hatırlar gibiyim. İnanılmaz lelerden belki...Yolsuzluk, rüşvet işleri rine adı karıştı mı bu arkadaşın?"

Hayır, tanımıyor. Öyle biri değil arkadaşısı. Asla!

Kendisinin soğuklaştığını görünce dikkatle süzerek sinsice gülümsedi. Arkadaşını korumak için dürüstlüğü gösterisi yaptığı kanısında belki. Olsa beni orada herkes tanır demedi Rauf. Biraz önce sigarası yakmış solgun benizli kadın karşıda kır saçlı, iri kıyım biriyle konuşuyor. Baş onlara çevirdiğini fark edince ilgilenen adam:

"Bir zamanlar çok güzel bir kadındı bu. Bozuldu, kötüledi artık. Pöndü iyice. Ama elinde güzel kızlar var. Başka randevucularda bulamazsınız ondaki tatlıları. Cennet meyvesi kimsenin peçik kızlar."

Adam uzaklaşırken bakıyor arkasından. Bilirkişi yetkisiyle konuşmaktan hoşlanan yaşlı bir çapkına benziyor. İçkinin, eğlencenin bir araya getirdiği kimseler bunlar. Aynı fabrikasının kumaşı hepsi. Daha çok duyulmuş şimdi yabancılığını bunların arasında. Orkestra başkaları için çalışıyor. Gülüşler başkaları için. Konuşmalar başka dilde. Kendisine uzak her şey. Havasızlıktan, seslerden, kokulardan bunalıyor. Çıkıp gitmekle baş-

daha beklemek arasında kararsız.

Kalabalığın arasından geçip bir koridor boyunca yürüdü. Önünde yer ter kustumuklar. Tenha bir köşede uzunca boylu, alabros tıraşlı bir adam. İri çeneli. Karşısındaki yuvarlak kafası saçsız, şişmanca birine bağıyor öfkeyle: "Lanet herif! Defol haydi. Seni kovuyorum!" Daha ötede, yanında bir kovayla yerleri temizleyen bir kadın, onlara bakıyor. Kovulan adamın gözleri şaşkınca bir korkuyla açıldı. Benzi uçuklaşıyor gittikçe. Yanlarından geçip ilerledi. İki garson külçe gibi bir sarhoşu, kollarına girmiş, lavaboya götürüyor. Aralık bir kapı. İçerde, masalar üstünde bulaşık kaplar, yemek artıkları, kirli içki bardakları. İç bulandırıcı bir koku. Papyonlu bir garson, yan masadaki haşlanmış etleri elindeki ke-sekağıdına dolduruyor. Göz göze gelince bozuldu. Bulanıkça bir bakışla öne eğdi başını. "Bunlar ziyan olmasın dedim. Çocuklara götüreceğim. Almasam çöpe gidecek."

Geri döndü. Yalpalayarak gelmekte olan biri. Şişman, gözlüklü bir adam. Solukça yüzünde ter parıltıları. Dilini ağzının içinde dolaştırarak yemek kırıntılarını temizliyor yaklaşırken. Tuvaleti sordu. Ayrılınca ötede başka birine sordu yeniden; içki, yemek artıklarının bulunduğu bölme-ye doğru yürüdü. Elinde kovayla temizlikçi kadın geçti yanından. Açılan bir kapıdan biri çıkıyor. İçerde bir masa, çevresinde dört kişi, ellerinde iskambil kağıtları, yeşil kadife kaplı masanın ortasında, önlerinde kumar fişleri. Koridorun sonunda, biraz önce kovulan adam. Kolunu duvara dayayıp başını üstüne koymuş. Ağlıyor.

Salonda sürüp gidiyor aynı sak-

sofon, bateri, kontrbas sesleri, kadın gülüşleri. Öncesi ve sonrası olmayan bir zamanda artık herkes. İnce yüzlü, uçuk benizli bir kadın, elinde içkisiyle tek başına, dalgınca bir duruşla gözlerini kısarak kendini orkestranın coşkusuna bırakmış. Çalınan, "günaha çağrı" havasında bir parça olmuş artık kendisi için. Önünden servis yapan garsonlar geçiyor. Tepsi-lerdeki içkilere uzanan ellerde hoyratça bir teklifsizlik. Yanda çok içkili bir kadınla bir erkek. Kadın ağlıyor, yine içki istiyor. Hava ağır, sıcak, yapışkan. Duvarlarda yankılanan sesler.

Birkaç kişi, aceleci adımlarla, sağa sola bakınarak geçti kalabalığın içinden. Fotoğrafçıyı arıyorlarmış. Telaşlı gidip gelmeler. Birden önem kazanıyor fotoğrafçının bulunamayışı. Ama herkes kendi telaşından, çevredeki koşuşmalardan hoşlanır gibi. Herkes bir fotoğrafta, onurlandırıcı bir beraberlik içinde olmak istiyor. Karşıda siyah dekolteli, akça tenli, dolgunca bir kadın. Pırıltılı gerdanlığının, küpelerin, bilezik ve yüzüklerin ağırlığını güçlülük taşıyormuş gibi sıkıntılı bir gülümsemeye bakıyor çevresine. Onun ötesindeki adam, başka bir kadını süzüyor. Suratında kocaman bir ahmaklık yazılı. İçkiden çarpılmış ağzında denetimden çıkmış, yanlış bir gülümseme uzadıkça çirkinleşiyor. Sözde kendine özgü bir tavırla başkalarına uzak. Ama yanlış tutuyor elindeki bardağı. Orkestranın ötesinde bir grup. Flaş ışıkları. Fotoğraf çekiliyor.

Sesler alçalır gibi oldu. Salonun giriş kapısı yakınlarında toplaşanlar ayaküstü aralarında fısıldaşıyorlar. Gergince bir hava var gruplarda. Dı-

şarda, duvarın önündekiler daha da artmış. Grevden sonra ilişiği kesilen işçiler olabilir. Gizli örgütlerin kışkırtmaları belki. Karşı kaldırım boyunca sıralanmış, hiç kıpırdamadan salonu gözetliyorlarmış şimdi de. Aşırı uçtan sakıncalı kişiler deniyor. Salonun elektriklerini keseceklermiş. Olay çıkarmak istiyorlar. Salona bir saldırı olabilir. Polise telefon edilmiş. "Çevik Kuvvet" ekibi bekleniyormuş. Dinleyenlerden biri, bozuk bir suratla perdeyi aralayıp dışarıya bakarak kaptı: "Salona duyurulmasın. Telaşa vermeyelim ortalığı." Ama, kuşku ve merak uyandıran bir halde kendisi.

Durumdan habersiz olanların konuşup gülüşmeleri, orkestranın ses mahşeri içinde dans edenlerin coşkunluğu sürüp gidiyor. Gecenin karanlık sularında yol alan ışıklı bir eğlence gemisindeydi herkes. Elinde içki bardağıyla kısa boylu tıknaz biri, içkiden kızarmış yüzünde ince bir ter ışıltısıyla yaklaşıyor. Yalpalarken gözlerini içkisinden ayırmadan dengesini bulmaya çalışıyor. Herkes birbirine benzemeye başlıyor gitgide. İçkilerin gevşekliği, ya da ataklığı, palyaçoluk ve dalkavukluğu yüzlerde, konuşmalarda. Ağırdan akışı dakikaların, sesteki duvarlar ortasında. Çok geç oldu artık. Rauf gelmeyecek. Boşuna bekledi. Orkestra kocaman bir boşluğa kendi anlamsız coşkusunu ekleyerek büyütüyor bunaltısını. Önünde, o şişman kadın gene. Elinde içki bardağıyla gülümsüyor çevresine. Dekoltesinden taşan göğüsleri görünüşüne cömertçe bir uçarılık veriyor. Duruşunda, bakışında, erkek bakışlarından aldığı mesajlara ayarlı bir hal var. Ama, kesin bir seçim yapmadan çevreye yönelt-

tiği çağrı gülücükleri de alkol düzeyini belli eden aşırılıklarıyla değersizleşmeye başlıyor. Derinlerde, çukuru yitirilmiş bir yer altı mağarası daydı her şey. O dudak ve göz resmipistte, gene kendisine uzak bir ekle dönerken, bakıp bakıp gülümsüyor karşıdan. Yapışkan bir mağara havasında iç içe yankılarla daraltılmış soluğu. Orkestra sanki yanlış çalıyor. O saçsız adam dans edenleri süzüyor terli suratıyla. Gözlerinde yanık bir bakış. İçinde bir saat çalıyor. O eski zamanları çalan bir saat. Yanlışlığa ve hiçliğe çeviriyor yaşamakta olanları.

Kapı yönünden gelen iki kişi konuşuyorlar. Biri, biraz önce perde aralayıp dışardaki adamlara bakıyor. Gülerek anlatıyor yanındakine. Yoksulların kötü bir niyetleri yokmuş. Saldırı söylentisi öyle bir yaklaşıp maymış. Bir işçi sendikası, yoksulların kongreleri için bu salonu kiralamış. Salonun boşaltılıp temizlenmesi bekliyorlarmış. Sabaha değin arınını, bayraklarını asıp konuşma hazırlamaları gerekiyormuş.

İşıltılı takıları, siyah dekoltesini biraz önce de karşıdan gözünü görmüş olan o ak tenli, dolgunca kadın gene. Konuşanlara yaklaştı. Dikkat dinliyor. Ayrık, soğukça bir bakış var bakışında. Varlıklı, seçkin bir kadından olmanın ayrıcalığıyla ilgilenmeyi hak sayan bir kadın soğuklukla insanı uzak havalara götüren bir koku sürünmüş. İşçilerin zararlı kimseler olmasını önemli görüyor. Çok duygulanmış gibiydi birden. Yavaş yavaş dekoltesinin göğsüne koydu. Bakımlı, düzgün parmakları boğum yerlerindeki çukurlarda kayıp sız edici bir güzellik vardı.

"Bakın şöyle yapalım isterseniz," dedi. Dolgunca, göz alıcı görünüşüne uymayan ince, yumuşak bir sest; dilinden dudaklarından kayar gibiydi sözcükler. Büfedeki artan yemeklerden işçilere verilmesini öneriyordu. "Artık ne kadar bir şey kalmışsa... Gecenin bu saatinde, açtırlar çünkü. Akşamleyin bile, gidememişlerse evlerine..." Kendi iyilikseverliğinden heyecanlanmış gibi, titrek ve tutukçaydı konuşması.

Ama, önerisi ilgi görmedi.

Gruplarda çıkmaya hazırlananlar var. Pisttekiler çekildiler. Avare bir müzik, boşlukta tutunacak bir şeyler aranır gibi sürdürüyor ağırdan, yorgunca bir gezintiyi. Kalabalık birer ikişer çekilmeye başladı. Kapıya yönelen biri yaklaşip elini sıkarak veda laştı. Adamı tanımıyor oysa. Başı ağ rıyor. Bulanık görüyor çevresini. Dö nüyor her şey. İlerledi. Çıkmakta olanlar kapıdaki uğurlayıcıyla el sıkı şarak uzaklaşıyorlar. Saçsız, gözlük lü bir adam bu. Yaklaşip önünde du

rakladı. Dişlerini görüyor adamın.

"Beni Rauf Bey çağırmıştı."

Adam gülüyor.

"Ama göremedim kendisini."

"Arkadaşınız...Bu adı hatırlaya madım. Ben dernek başkanıyım."

"Yani, düğün sahibi."

"Öyle diyelim. Kuruluş yıldönü mümüzü kutladık."

"Evet... Kutlu olsun!"

Kapıdan çıkınca şaşkınca durak layıp kaldı. Olanları düşünüyor. Belki dün akşam içindi Rauf'un çağrısı. Gene aynı salonda. Ama, Rauf baş ka bir salonu tarif etmiş de olabilir mi? Belki de arkadaşları, bütün ya kınları, tanıdıkları başka bir yerdeler şimdi. Uzaklarda, eğleniyorlar. Ora ya gidebilmek ne güzel olurdu! Ama, nerede olduklarını öğrenebilse bile, artık vakit çok geç. Çok da yorgun ve uykusuz. Tenha kaldırımında dengesi ni bulmaya çalışarak yürüyor. Yanlış bir sarhoşluk gecesinin adımlarıyla, tek başına.

Suna Aras

İYİ DEĞİLİM

Şaka yapıyor benimle
Sanki
Birazdan sesini duyacağım
Yaprakların içinden.

Ama
Nar ağacı bu yıl çiçek açmadı.

Birkaç günlük çocuğuz
Sanki
Saklandığımız yerden bir anda çıkıp
Son ebeye koşarken kavuşacağız.

Ama
Gökyüzüne bu yıl cemre düşmedi.

Bu kabus da bitecek
Sanki
Gözlerimi açıp birazdan
Sevinçten deli gibi ağlayacağım.

Ama
Geçen yıl özlemişti bu yıla yetişmedi.

Günün hiçbir vakti iyi değilim.

Bir Alıntıya Derkenar

Güvenç Elman

Son yıllarında zindanlarla tanıştırılmış, orada çürütülüp öldürülmüş, hayatını adanarak yaptığı bilimsel çalışmaları bile dışlanmış bir yaşam ve insanlık ustası: Wilhelm Rich. Önceleri, eşdeyişle gençlik yıllarında iyi bir Marksist... Sonraysia, eleştirel aklın duygu, sezgi, algı, coşku, tepki gibi ruhsal itki ve etmenlerle bağıntılı olduğunu her canlının anlayabileceği biçimde serimleyen bir öncü bilge.

Yıllar önce, şimdi adını anımsayamadığım bir kitabından bir tümce alıp kenara koymuşum: "İnsan olumlamadığı davranışlarının gerçek nedenlerini bilmek istemez."

Karşıma çıktı geçenlerde, eski defterlerimde sakladığım günlük kırıntılarını karıştırırken. Kenara koyuşum, onu gelişigüzel bir sözcük öbeği olarak görmeyişimden... üzerine basılıp geçilmesin diye... Ve... bir gün yeniden okuyup içindekini görmek, uzun uzun düşünmek ve hayata ayrıksı bir boyut katabilmek için.

İşte, bu tümce, o tümcelerden yalnızca biri.

Şimdi, bu tümceye karşıt açıdan bakıyorum ve aklımca yoğurup soruyorum: İnsan, olumladığı davranışlarının nedenlerini bilmek ister mi? Neden olumlayamayacağı davranışlar gösterir öyleyse? Ve sık yapar bunu?

Olumlanmayan davranışlar gösterilmesinin temelinde, itilip kakılmış, sıkıştırılmış, engellemelerle donatılmış ama bilinçli bir istek bulunuyor. Bu isteğin oluşumu ise, geçmiş yaşantılarla örülü... Karşı karşıya kalınan yaralayıcı, ürkütücü olaylardan, umarsızlıklardan, baskı ve ketlenmelerden, kilitleyip kalmalardan çıkıp geliyor. Aç alma isteği ise, şiddetli bir arzuya dönüştüğünde olumlanamayacak davranışların gösterilmesinde yer alan bir başka boyut... Geçmişteki ezikliğin ve acının ters çevrilip, kendi kendine duyulması gereken özgüvenin kanıtlanması için fırsat bu. Hatta, o güne dek ele geçmeyen bir bulut çakımı özgürlük... Ne ki, beklentilerin sonu gelmiyor; boş kalıyor umudun kafesi.

Olumlanmayan davranışların gerçek nedenlerini bilmek istemeyişin kökleri, eziklik, baskı ve kilitleyip kalmalar türünden engellerle yeniden karşı karşıya kalınmasından korkmakta yatıyor. Öyle ki, yoğunlaşmayı zayıflatan, odaklaşmayı silip süpüren, derli toplu konuları topallatan bir korku bu. Sık sık ve şiddetle yinelenmesi, aklın ve mantığın nesnel yaşam gereçleriyle iletişimini koparıyordur mutlaka. Uyarılıma çıkar mı bu yol? Korkarım, çıkar... Bu sonuç, nesnel gerçekliğe dönüşürse, bozabilir korkunun dengesini belki! Fakat, bir işe yaramaz.

Bir korkunun dengesinin bozulması durumunda kaçışlar da çeşitlendirilir. Korku ile istekler, korku ile özlemler, korku ile dürtüler, korku ile içtepkiler arasındaki ilişkilerin keskinliğiyle belirlenir bu kaçışlar. Korkuyu ayrı boyutlara ta-

şıyarak bir kanıtlamaya dönüştürmek de, somut bir üretime yaslandıktan
ra aktarılır yaşama.

İnsan olumlamadığı davranışlarının denelerini bilmek isterse? Bu bağ
da birbiri içine girmiş sorularla boğuşacaktır. Sorular bu davranışların he
ğümünde farklı bir kılıkta bulunuyor çünkü. Bu kılığın içindeki soru ise, ki
sini bir başka soruya atarak gizleyecektir. Eşdeyişle, kaçışsız bir eye
böylesi bir girişim. Bilgi ve deneyimin ışığında insanın kendi özgürlüğün
önüne katarak yolu bulması gerekir. Bu, bir kaçış tasarısıdır gündelik ya
sınırları içinde dünyayı tüketimle karşılayanlar için. O nedenle, bilinçli b
lemdir bilmemek ve uyarıcısıdır her türlü kaçışın.

Oysa, bilmek, getirdiği ya da getireceği yükü kalmaz; yeni, yabancı
daha ağır ve sancılı sorumlulukları da tekrar ardına. İnsanın öznel dün
na yönelik bu tür üstlenmeler, metalik bir somutluğu giyinen tekdüze
içindeki bakma ve görme kolaylığından daha ayırık bir boyuttur.

Bunun genel toplumsal anlayış açısından yararının olup ol
düşünülebilir, tartışılabilirse de, yabancı kaldığı kesindir.

CEYLAN YAYINLARI'ndan
iki yeni kitap

Rekabetin Tarihi-3
İnceleme

Dr. İbrahim Okçuoğlu

Mayıs 2002, birinci
baskı 260 sayfa

Oğluma Terörist Dediler
Yüreğim Yangın Yeri

Biyografik anı
Ergül Direkçi

Genişletilmiş üçüncü baskı-2002
282 sayfa.

Ceren Basım Yayın Misakı Milli Sk. No: 86 / 3
Tel: (0216) 449 54 53 • Faks: (0216) 346 64 49
e-mail: ceylanyayinlari@ttnet.net.tr

Müslim Çelik

BEDREDDİN

Serez Çarşısında Hayder'i gördüm
Bir yaradan cümle âlem kanıyor
Yağmur çiseleyi soluğumda yunuyor
Aşkmiş ayrılığı bekleyen ölüm

Aynayı tuttum yüzüme bu dedim
Ulumuz ulu küçücüğümüz ulu
Yaklaşmış sonsuzluğa kokusu
Güller sürünürdü yaresine gösterdim

Ağaç denizinde Bedr'i gördüm
Orada diz dize durmakta şey
Onsuz nadasta şekillenen çizgey
Ölüm öldü yaşasın ölüm

Bu Susuşum O Susuşumdur

Turgut Acar

Ben sözümlü bitirmeden (hiç sözümlü bitiremedim ki hep yarım, hep yarım kaldı) gelip biri otururdu üstüme. Bu, çoğu kez polis olurdu. Kalk diyemezsin... Bir kez diyesi oldum aldım payıma düşeni. Postalın izi boyunumda kaldı mı kaldı.

O yıllarda postal giyerdi polisler. Çizmelisi de vardı ama az. Şölenlerde görülürdü ara ara. Bize düşmedi öylesi. Kabaralı postaldı en çok bizim için olan. Neyse, baktılar ki, ama çok sonra, kabara tımarından sonra, sözümlü söze benzemiyor.

"Konuş ulan, dediler, konuş konuşabiliğince, dibine kadar konuş!"

Neredeee, dil dönmüyor. Susmuş. Nasıl vurduysa, usta işiymiş. Öyle diyor bilenler.

Sustum.

Bu susuşum o susuşumdur.

Ara ara susmuşluğumu, konuşamazlığımı unuttur, taydaşlarımın yanına sokulurum. Bir, ikiden sonra bana:

"Konuşsana oğlum sen de" derler.

Gülerim sızılar içinde, içimden. Beni bilmezler de. Bilenler bilmeyenlerin dizlerini dürterler, alttan alttan. Onu görürüm. Görürüm de ne? Oysa...

İşte postal izi öyküsü böylece başlar.

Günlerden bir gün baldudak Cafer, Cafer'in kahvede, beni anlatıyordu da duyuydum. Sadece sesleri değil el, kol, ayak devinmelerini de gör-

düyümlü. Postallıları yansılama gülüşmüştük. Bir kahve dolusu len ağızlarında diller titrek, sivri, Açık ağızlardan, bin bir çeşit den, Hasan belirmişti bir an. El bezle masayı siliyordu. Elleri kara kılıydı. Yana kaymış duca dan gülücük damladı damlaya. Öyleyken:

"Ne gülüyon oğlum, dediymiş ağla ağla." Oysa ben...

"Diller" dediymiş. Gülüşüm reydi.

"Ne dili?" dediymiş Hasan, iki züyle.

Anlatması uzun sürer. En iyisi zımın içeri gösteriydim ona. D kapanmamış, bütün açık ağız dillere bakarak. Kahve dolusu

"Zevkleniyon mu, divane, len? Herkes senlen, sen de be mi?" dediymiş Hasan.

"Diller... diller..."

"Anlaşıldı. Çay içen mi, çay?"

"Diller... diller..."

"Başlarım dilden, dilinden, ha

Hasan'ın kara, kılı kolları a dan sis fışkırdıydı birden. Kollar rünmediydi. Ben de. Bir bozlu de kaldıydım. Devinmeden bak dım.

Kışla... Kışlanın karşı geçesi ki, eskici kulübesini seçecek rum. Asker postallarına kabara lan... bir de eskici dedeyi... Ein çekicinin ucunda oturuyor... Ot yor da çıkacağı kabara bak örse ters geçirilmiş postalın uc ki... yerini hesaplıyor denkse yor. Kabara çakma zanaatında rundaki üç kabara yeri çok ön Boyunda iz bırakanı... ikisinin a da biraz önce çıkkanı... vurunca Evet...

Tam da düş kurma saatimdi, bunlar sökün etti kırmızı beynime. Kırmızı... evet evet, beyin, çalışan beyin, daha doğrusu düşünen beyin kırmızıdır. Biz beyni boz sanırız. Ölü beyin bozdur. Ölü insan yüzü de.

Düşünüyorum, düşlüyorum.

Kırmızı beynimin kıvrımları arasından önüme damlayanlar: Sisler içinde kışla, bir; eskici dede, iki; üçüncü de; dedenin maltızla ısınan kulübesi. Sis var ya, ötekiler görünür görünmez oluyorlar. Örs, çekiç, kabara dolu kutu, kirli sulu yarım teneke, sararmış çay bardağı, isten don giymiş demlik, maltız hep ordalar.

Bunları düş için toplayıp kotarmaya başlarken biri çekip uzaklaştırdı sisten beni. Sİsten de öteye. Döndüm. İç içe bakiştık. Sözüne beklettikten sonra konuştu.

"Gel bakalım, dedi, gel de anlat, adam adam."

Sesi yumuşaktı. Olmak istediğim gibiydi. Yansılamaaya çalışarak, söze de başlamak için:

"Efendim..." dediğimi adım gibi biliyorum. Ama ondan sonrasını...

"Eee... sonra..?"

"Efendim..."

Şu sis var ya, yine de giysilerde parlayan cisimler perde perde, çakıp çakıp kararıyor. Sis de karardı. Ama buyurgan sesler yumuşak, gülüşler yumuşaktı.

Cafer, katı açılmamış pek çok öykü bilirdi. Anlatırdı da. Ama onların içinde Oktay'ın öyküsü yoktu. Uzaklardan başladı mı, yanaşır 'ha şimdi' denecek denli yanaşır, birden yok ederdi dilinden, Oktay'ı.

Ah, Oktay ah! Kabına sığamayan, dolup dolup taşan...

Ölünecek zaman mıydı?

Bu günler senin günlerin. Kavgamı istiyor canın, al sana kavga... Hem de diz boyu. Ayağımıza gelmişken... âlemi var mıydı, bir hayvanın peşinden gidip pisi pisine ölmenin? Sen mi vurduydun kendi kendini, yok, yoksa arkadaşın mı vurduydumuz sanarak seni. Seçilemedi gitti. Her yan didiklendi, her yan eşelendi. Bir kaldı boynundaki postal izi. Bir o kaldı. Usa sığmaz, ustan öte. Hep o postal izine yüreklerini kaptırınca anam onlara, kara sakız gibi sarınca, ötekiler demişler ki:

"Ayağı kayıp düşünce, tüfek patlamış... ondan ötürü..."

"Bu iz ne peki? Demiş anam da, çemkirerek."

"Bu iz mi? Kayalardan besbelli. Kaya izi."

Kaya konuşur mu? Konuşmaz. Taş kesilir. Şaşarak bakar da konuşmaz. Konuşmaz da içinden çatlar. Salt o mu? Taşlar, kesekler, ağaçlar, domuzlar da çatlar. Kurt, kuş, sinek, böcek ne varsa çatır çatır çatlar, bu densiz yanıtı.

Bir kara kargış için dizlerimin üzerine çökmüşken usuma geldi: Bir zamanlar, bir zamanlar dediğim, güz aylarında turnalar uçardı, güneye doğru. Katar katar, bölük bölük, bin bir çeşit dert yüküyle, süzülüp, bizi, yeryüzünü selamlardı. Ayrılık vaktiydi. Oralardan her şeyi gören turnalara yakarırdı anam:

"Ey turnalar, ey kanatlı yüreklerim, söyleyin, öyle mi oldu?"

Dönün, ne olur dönün de söyleyin, öyle mi oldu? Bir söyleyin de öyle gidin."

Derler ki turna milleti iki kez fırlanmış, giderken, kentin üstünde. İkinciye de gören anam çığırırdı:

"Turnalar tanığımıdır... ötesi yalan, kocaman bir yalan."

Ah, Oktay ah, demiştim ya, ah ki ne ah. Usulca, bir sınırı kaçak geçer gibi, ölüvermişti, belli belirsiz.

Oktay ortaya gelince, yani bağrından çıkıp gelince, gözleri büyüdü anamın. Yüzüne sığmaz olurdu. Renkleri soluk resme bakar, bakar, turnaların boşluktaki izine bir duman gibi takılır giderdi. Dönüşü sessizdi böyle. Resmi gözünden koparır, göğsündeki yerine koyar, giysisinin üstünden saçlarını okşardı. Oktay'ın saçları sarı idi.

Ne kadar dalmış olurdum bunları izlerken. Kendi saçlarımı yolardım. Böylece ayılır giderdim. Sonra kendi derdim, ki nasıl anlatsam? Ne derler,

'üstüne üstlük' tam uymadı a le. Uydu say.

Deli bir soğuk girerdi seni Beni kavradı amansız, a Sonra belimden ayaklarımı Katran kuyusuna düşmüş gibi şırdım. Kara inme.

Gel anlat.

Anlatamam. Çömelirim üzerine. Düşünürüm. Düşünürüm. Büyüdükçe postacı karıncalar görürüm yöremde doğru tırmanan, tırmanıp kat yusunda boğulan. Korkarım nırdım bundan. Yani... postacıların ölmesinden.

Ama yine de boynumca izini...

Aynalar ah, aynalar...

Kocaeli Üniversitesi'nde "Bir Kitap da Sizden" Kampanyası

Kocaeli Üniversitesi Şiir Kitaplığı'nı zenginleştirmek için "Bir Kitap da Sizden" sloganıyla yardım kampanyası çalışmalarına başlandı.

"Üniversitemizde 30 bine yaklaşan öğrenci sayımız içerisinde genelde şiirseverlerin gün geçtikçe çoğalması nedeniyle KOÜ Şiir Kitaplığını zenginleştirilmesine gerek duyulmuştur. Bu anlamda, ünlü ünsüz şairlerin de sevdikleri şairlerin kitaplarını imzalayarak bağışta bulunmalarına adına yüreklendirici bir çaba olacaktır" diyen KOÜ Şiir Etkinlikleri Birimi Başkanı Okt. İhsan Topçu, bu konuda umutlu olduklarını belirtti.

Kitap gönderme adresi:

Kocaeli Üniversitesi Şiir Etkinlikleri Birimi, İzmit.

Ahmet Necdet

Kraliçe Stratonike

"Kraliçe Stratonike", Seleukoslar Devletinin başkenti Antakya'da, M.Ö. 293 yılında yaşamış bir aşk öyküsünü taşıyor günümüze: İnsana acı ve hüznü veren, ayrıca düşündürülen bir öykü bu! Eskiçağ tarihçilerinden Appianos'un "umutsuz bir aşk", Plutarkhos'un ise "tuhaf bir evlilik" olarak betimlediği bu gerçek aşk öyküsünün odak noktasında genç ve güzel Stratonike yer alıyor; taşıdığı kraliçe unvanına rağmen, kadının o çağda da seçme özgürlüğünden yoksun bırakıldığına tanıklık ederek.

Şair Ahmet Necdet, eski Yunan tragediyalarından yola çıkarak, siyasal bir evlilik ile mutsuz bir aşk arasındaki gelgitleri, yaklaşık 1000 dizeden oluşan bir şiirli oyuna dönüştürdü. "Kraliçe Stratonike", böyle bir çabanın ürünü olarak gün ışığına çıktı, şairin özenli ve duyarlı Türkçesiyle.

Oyundan kısa bir bölüm sunuyoruz.

Ulak

Sayın hemşerilerim, Antakyalılar!
Çok heyecanlıyım, bağışlayın beni,
Elim ayağım titriyor, çarpıntım var.
Yüce Kralımız Seleukos'un emrini
Yerine getirdim, heyecanım bundan,
Onun sevgili eşi Stratonike
Buraya şeref verecekler birazdan,
Tykhe nasip etsin derim bunu herkese:
Ben ilettim ona Kral'ın davetini!

Erasistratos

Haberci, aferin sana! Çok gecikmese,
Geciktirmese bari ziyaretini...

Ulak

Hiç sanmıyorum, nerdeyse vasil olur;
Onun ince yüzünü kaplayan keder,
Kral'ı görür görmez dağılır gider
Ve yerini gizemli bir sevinç alır.

Koro Başı

Niye kederli... bir üzüntüsü mü var,
Yoksa o da yüce Kralımız gibi
Oğul Antiokhos'un hastalığından
Kendini sorumlu tutup acı duyar?

Erasistratos

Her zaman olduğu gibi sen yine
Sapla samanı karıştırdın birbirine.
Böyle bir keder Stratonike'den çok
Apama'ya yakışırdı, koca ihtiyar,
Antiokhos'un ölen annesine.

Koro Başı

Sözümü yanlış yorumlamayın lütfen,
Üvey de olsa, dertli Antiokhos'un
Annesi sayılmaz mı Stratonike?

Erasistratos

Sayılr belki ama, unutuyorsun
İkisi arasında beş yıllık fark var:
Yaşı daha büyük talihsiz çocuğun!

Koro Başı

Acaba Antiokhos'cuk ne der buna,
Hey delikanlı, sen ne düşünmekteisin,
Suskunluğa büründün, çıkmıyor sesin,
Oğul hey, konuş, cevap ver soruma!

Antiokhos

Kimseye sözüm yok, olmaz, olamaz da,
Söyleyin, nasıl anneciğim der insan
Kendinden beş yaş küçük olan kadına?

Erasistratos

Bence diyemez bunu, hiçbir zaman
Ve hiçbir yerde...

Ulak

Kulak veriniz lütfen,
Bir ses duydum, galiba biri var gelen.
(*Saray kapısı açılır ve Stratonike
içeri girer. Kendisine nedimeleri eşlik etmektedir.*)

Koro Başı

Salam Asya'nın saygıdeğer ecesi,
Antakya'nın biricik kraliçesi
Sevgili Stratonike!

Stratonike

Efendiler!
Yüce hükümdar Seleukos Nikator
Arzu buyurmuşlar, hemen gelsin diye,
Emre itaat şarttır kadın kişiye,
Bugün Ordu Meclisi'ni toplayacak,
Önemli bir karar açıklayacakmış
Geleceği güven altına almak ve
Çekidüzen vermek için ülkeye...

Koro Başı

Ne? Ordu Meclisi mi? Şu işe bak,
Kraliçem yalvarsın Afrodite'ye!

Koro

Kadın nedir, erkek ne?
Biri adsız bir ülke,
öbürü garip yolcu.
İçsel bir yolculuk bu.
Korusun Afrodite
seni çirkinliklerden
Güzel Stratonike!

Bir kadınla bir erkek:
İki yarım ve bir tek.
Kadın erkeğe muhtaç.
Erkekse kadına aç.
Korusun Afrodite
Seni kötülüklerden
Şirin Stratonike!

Ne kadın, ne de erkek,
Yaşar tekim diyerek,
Erkektir kadına şan,
Kadinsız erkek yalan.
Korusun Afrodite
Seni yalnızlıklardan
Tatlı Stratonike!

Hem kadın, hem de erkek
Olursa tek bir yürek,
Aşk diye çağır onu,
Unutma doğuşunu.
Korusun Afrodite
Seni sevgisizlikten
Eşsiz Stratonike!
(*Seleukos girer*)

Seleukos

Bir tanem, hoş geldin, safalar getir
Stratonikem, bugün önemli bir gün
Sana bu çağırımı ulaştıran ulak,
Ordu Meclisi'nin üyelerini de,
Öyle buyurdum, huzura çağıracağım
Ne ki, onlar buraya gelmeden önce
Sizleri bir konuda bilgili kılmak,
Senin ve oğlumun görüşünü almak
Gibi bir arzum var.

Stratonike

Yüce efendimiz,
Bu bir arzu mudur, bir buyruk mu
Doğrusu pek merak ettim, olsa olsa

Güngör Şenkal

GÜLOĞLANGÜL

1.
karanfil derler, kanma
kızgın çöl yollarını bekleyen
kırgın yürek ağıt yakmayı bilir
soluk almayı öğrenir sözcükler
soyunarak sözlük kozalarından

bilinmez cenderesine uzanır yol
kahire'nin aktarlar çarşısından
akdeniz'in titreyerek kabaran bağrını
bağrına basar osman

2.
viyana'nın küflenmiş lateraları
kucağımda gül ormanı
aksayarak arşınlarım
aşıkların buluştuğu izbe barları

gül satan gül kokar, deyişi
tunus'lu bir bilgenin
yaslandırır beni aşka aşık* duygulara
bir arap ezgisi mırıldanır gözlerim
dilimde kurduğum hep aynı büyüleme:

- bir gül nedir ki sevgiliye
yediveren yedi verem
sarı beyaz kırmızı
yediveren yedi verem

* Marguerite Duras'ın "Hiroşima Sevgilim"den.

Nihavent Makamında Bir İstanbul

Mehmet Güler

Her sabah uyandıığında işe geç kalmış gibi yatağından fırlıyorsun. Oysa artık emeklisin. Ne işe yetişme korkun var, ne müdürün asık yüzüyle seni karşılaşma telaşın...

Emekli olduğunu kaç kez söyledin kendi kendine? Otuz yıldır sabahın kör karanlığında yatağından fırlayan sen, yeni dinginliğe alışmak için bir otuz yıl da kendini koşullandırman mı gerekecek: 'Sen emeklisin... Sen emeklisin... Sen emeklisin...'

Emekliliğin de bir yaşam biçimi olduğunu kabul etmen ne zormuş. O koşturmacalı, stresli günlerden ille de bir şeyler sarkacak sanki bu dinginliğin içine. Alışkanlıklar adına sürekli tedirgin edecek seni. Kendi kendine kızıyor, öfkeleniyorsun.

Bu hesaplaşmadan sonra sokakta koşturanların çığlıklarını duya duya inadına yatmak, uyumak istiyorsun. Yorganı başına çekip dış dünyaya kapatmak istiyorsun kendini. Ne mümkün. Okuluna, işyerine koşturan insanların ayak sesleri, çığlıkları yatağına kadar geliyor. Uykularını yiyip bitiren o telaş, o korku yine yanında. Kalkıyorsun. Otuz yılın yorgunluğu yapışkan, kirli bir yorgan gibi sırtında. Onu çıkarıp atmak istiyorsun; bir daha hiç giymemek koşuluyla.

Çalışırken cumartesileri, pazarları ne çok severdin. Artık her gün cumartesi ve pazar değil mi? Ta çocukluğundan kalan kaçak pazar sinemaları aklına geliyor. Kaç kuruştur sine-malar? Çoğu kez kaçak girilirdi. Loş

salonlara attın mı kendini her şey büyüsü değişirdi. Casablanca, Vahide, Batı, Benhur, Greta Garbo, Ing Bergman, Aysel Bataklı Damız, Cahide Sonku, Talat Artemel'li yıllar. Giyinirken elin takım elbisene, kravatına, gömleğine varıyorsa da inatlıydın onları. 'Daireye ve işe gitmeyeceksin artık!' diye seslice azarlıydın kendini. En sade, en sivil giyimden birini seçiyordun. Her şey inat bugün korkuların, etik baskıların derece terfi alma kaygılarının dışarı çıkmak istiyordun. Bu özleminin gerçekleşmesi için önce kendi kendinden kurtulmalısın. Bedeninde, emeklemede ruhunda biriken ağırlıkları sıyrılmaya çalışıyorsun.

Bir ev dolusu yalnızlığın içine fırlayarak sokağa atıyorsun kendini. Caddeler kalabalık. Varsın olsun, güne kadar kendi kendinle hep yalnız yaşamadın mı? Kendi yükünü taşıyamaz oldun artık. Çocukluğundan beri çekici bir yanı var sokakların, caddelerin. Bilirsin, özgürlüğünü çabucuk içinde, en çok da buralarda aradın. Kalabalık caddeleri tek kişilik yalnızlık olarak evine götürmen en büyük yanılğın oldu. Otuz yıllık iş hayatı kadar yalnızlıklardan da yoruldu. Sokaklarda, caddelerde çoğulsun diye. Belki de her şeye inat onları fırladın yatağından. İşine yetişme için koşturanları seyretmeyi, arından sadistçe keyif almayı bildiğini şüdüdü.

Hava ılık. İlkokul öğrencisi suluboyasıyla boyanmış gibi mavilikte bir İstanbul göğü vardı. Böyle bir gökyüzünü ne çok gördü-müştün. Soğuk, bol yağmurlu günden sonra ilkyazın bu kente bulaşması bu.

Karar verdin, bugün farklı bir

sansın. Ne işe yetişme korkusu, ne evraklarda yaptığın yanlışlıklar, ne de boğazını sıkıp duran kravatın ağırlığı. İçselleştirilmiş bir kalabalığın dinginliğinde kulaç atmak istiyorsun. 'Sen emeklisin...' diye kulağına fısıldayacak içindeki adamın sesine de gereksinimin yok. Yıllar sonra ellerini ceplerine sokup, kırık bir ısıltı dudaklarına yerleştiriyorsun...

Uçan balonlar satan yaşlı bir adamın peşine takılıyorsun. İplerini zorlayıp duran renkli balonlar, çocukluktan çalınmış bir şeyleri gökyüzünde gezdiriyor. Balonların hepsini tek tek kesip gökyüzüne salmak, hepsiyle ayrı bir dünyaya yolculuk yapmak istiyorsun. Tüm balonları satın alıp özgür bırakacak kadar paran var mı cebinde? Cüzdanını çıkarıp bakıyorsun. O kadar paran olsa bir delilik yapmaya hazırsın. Yeterince paranın olmadığını fark ettiğinde incecek bir dal çit diye ses veriyor içinde.

Dudaklarındaki kırık ısıltı giderek çoğalıyor. Bu keyif, her şeye karşın inadına yaşamanın gizli bir sevinci mi? Biliyorsun, böyle anlarda bu kent de seninle birlikte ilkyaz sarhoşu oluyor. Cadde boyundaki çınarlarını, kuru ağaçlarını yaprak yaprak yeşertiyor. Hiç uyanmayacağını sandığın komşu bahçesindeki erik ağacı bir sabah tepeden tırnağa donandığı çiçeklerle şaşırtıyor. Ahşap, salaş bir evin bacasına yerleşen leylek uzaktan selamlıyor seni. Şair eve ekmek götürmeyi böyle havalarda mı unuttu? Ah o deli yürek, hangi yaşta kimi, nerede yakalayacağı belli mi olur? Eve ekmek değil kendini götürmeyi bile unutturur insana.

İstanbul avareliği en çok Galata Köprüsünde yaşanıyor sanki. Oraya

vardığında güneşi tepedeki tirşe maviliğin tam ortasında buluyorsun. Kış boyu üşüyen bedeninin ilk kez terlemesinden gizli bir tat alıyorsun. Köprü'nün üstünden gelip geçen insanlara bakıyorsun. Onlar da açılıp dökülmüşler. Hırkanı çıkartıp koluna alıyorsun.

Son yıllarda kimlik değiştirerek gençleşen köprü eskisi kadar çekici gelmiyor sana. Olsun, ama yine de seviyorsun onu. Daha doğrusu tüm köprüleri seviyorsun. Uzanan dostluk eli gibi bir şey onlar. Ayrı düşmüş, küsülü, hasret iki yakayı birbirine kavuşturuyorlar.

Bir ilkyaz gününde avareliğin keyfini çıkartanlara bakıyorsun. Bu kalabalığın içinde kimler yok ki; çocuklar, gençler, yaşlılar, yoksullar, varlıklar... Köprü'nün çekiciliği o dost ellerden olması mı? Peki, kaç kişi bunun ayırında? Sokağa fırlarken dudağına yapışan kırık ısıltı onlar da payını almış; hüznü, neşeli, sevdalı türkü söyleyenler var. Çoğu ilkyaza benzer taze gülücük taşıyor dudaklarında. Kirlili deniz, böylesi bir günde insanların umutlarını boşa çıkartmak istemez gibi; cömertçe sunuyor derinliklerini. Hemen her oltanın ucunda salkım salkım balıklar çırpınıyor. Plastik kovalara, leğenlere, düşen derya kuzuları küçük suları unutup büyük kulaçlar atıyorlar yine. Uzun süre belli çevrimde dönüp duruyorlar. Çoğunun ölümü yarasından, kan kaybetmekten değil, tutsaklıklarını fark etmekten kaynaklanıyor.

Köprü'nün korkuluklarına yaslanıp gelip geçen sandallara, motorlara, en çok da karşı kıyıya bakıyorsun. İşkeleden demir alan vapurların kendi ağırlıklarından kurtulup gurbet burcuna yol aldıklarını düşünüyorsun. On-

ları izleyip ufukta yitirdikten sonra İstanbul'un Anadolu yakasına bakıyorsun. Tüm karşı kıyılar varılması gereken bir özlem midir senin için? Bir sevgilin olmalı orada. Günün belli saatlerinde karşılıklı geçip oturmalısınız. Varıp gelen vapurlarla, motorlarla selam uçurmalısınız. Yasakları kırarcasına ara sıra buluşmalısınız. Artık benden geçti mi diyorsun? Bunu dediğin anda gerçekten geçmiştir sende her şey. Okuduğun son kitap değil miydi yaşamın her döneminde keşfedilmesi gereken güzelliklerin olduğunu söyleyen?

Denizden çektikleri balıkları kızartıp kocaman soğanlarla ekmek arasında sunan satıcıların çığlıklarını dinliyorsun. O yönden esen rüzgar iç kanırtıcı kızarmış balık kokusunu toplayıp getiriyor. Açlığını duyuyorsun. Koca kent dört yönden göz kırıyor. Bu kentle bu kadar yakından göz göze gelmedin şimdiye kadar. Gizli bir çağrı almış gibisin. Boğaz'a doğru kalkacak bir vapura alıp götürüyor ayakların seni.

Boğaz motorunun güvertesine atıyorsun kendini. Öğrenci, turist gruplarla tıklım tıklım dolmuş her yer. Oturacak bir kişilik yeri zor buluyorsun. İçinin kaçak çocuğunu şımartmışsın yine. Şimdiye kadar isteyip de yapamadığın çok uzak yolculuklara başlamış gibisin. On yıl, yüz yıl sürsün istiyorsun bu yolculuk. Her türlü ağırlıktan kurtulmuş gibi yeğnisin. İçinin hasretliklerle kavrulduğunu duyuyorsun. Yanına kadar sokulan martıların nefesleri yüzüne çarpıyor. Yol boyunca yerim diye aldığı simitleri lokma lokma yapıp onlara atıyorsun. Daha suya düşmeden havada kapıyor kuşlar. Simidin bitince karşı sıralarda oturan bir kadına değişiyor bakı-

şın. Tüm sıcaklığıyla gülümsüyor. Sen de ona gülümsüyorsun. Zamandır duymadığın bir heyecanla ürperiyorsun. Tanık olmadığın bir zafer, coşku içindeyken taş plaka dökülür gibi bir şarkı ve kemanla irkiliyorsun. "Aşk bu değil güzel/Sen insanı öldürürsün..." İnavent bir şarkı bu. Gerilerde kaldı. Şimdiki gençlerin yüz vermediği nağmeler bunlar. Yine de yine şarap gibi benliğini kuşatıyor.

Boğaz gezisinin ilk durağı burası. Kaptanınız kısa bir süre sonra me payı bırakıyor yolculara. Teknesinden çıkıp en yakın çayhanesine oturuyorsun. Güverteye gülümseyen kadın da gelmiş ediyorsun masana, Kanlıca'ya ismarlıyorsun. Oradan yol alıyorsunuz karşı kıyılara uğrayarak semtleri yakından selamlayan dolmuş Feneri'ne kadar gidiyor. Günuzun son durağı burası. Akşam denen o yolculuğun son neresi? Tüm ağaçların tepelerine çiçeğe durduğu bir meşelik bunları düşünmenin sırası mı? Dan geçenleri yanındaki kaptanla lemliyorsun. Karadeniz'in soğukluğu etinizi üşütse de ruhunuzu müyor. Denizlerden, göklerden almış bir sonsuzluğu içinize döndürme dönüş yolculuğuna başlıyorsun.

Motorunuz geldiği yoldan geçiyor. Akşam saatlerinde Boğaz daha koyu yeşile boyanmış. İçiniz yine o lirik havalar içinizden çıkıyor. "Şarkılar seni söyletmiş nağme adın..." Yanındaki yolcuyla eşlik ediyorsun şarkıya. İnavent dudaklarında kırık bir başlangıçta başlayan yalnızlığın, akşam rinde iki kişilik nihavent bir başlangıçta çoğullanıyor...

Yavuz Özdem

EPIK ALGILAR II

KUYU BAŞINDAYIM

Kadınlarla bin yaşında
Sözü ve işi yurt tutan
Kadınlarla kan burada
Mecazdır bunlara ruhun
Altın çıplaklığında

Kuyu başındayım
Erkeklerle bakmayı unutan kadınlarla
Toprak yedirildi çünkü burada
Öncü bir kadına

- Unuttular ne reddetme ne inkâr
meyve kopardıkça unuttular
çocuklarını giydiren unuttular
unuttukları berrak bir sıyrılmaydı önce
sonra su koktu unuttukları
önce unuttuklarını utandılar
su da acıttı sonra
bin yaşında -

Bu kadınları ben buldum
Yalınlığa hazır
Yağmurlara buldum ama gündüz
Vişnelere daha serin
Bağlarıyla ıslak

Bu kadınları ben unuttum
Unuttukça durdum aslı bendeymiş
Gibi görece bir sürekliliğin
Ama hep bugün durdum
Sevilerine pembe
Ateşlerine daha yerli

Doğancan Kaya

Fahrettin Demir

Kafasını önündeki defterden kaldırdığında odanın içi karanlıktı. Bahçe kapısının önündeki elektrik direğinin ışığı, plastik şerit perdelerin arasından sızıp, çizgi çizgi vuruyordu, karşı duvara. Düzenli, sıra sıra ışık demetlerinin aksine, tek bir çizgi, oturduğu masanın kıyısındaki fotoğrafın üzerine düşmüştü. Plastik şeridin biri hafif bükülmüş, ışığın yönünü değiştirmişti. Dargın bakan gözlerde ışıldayan bir yıldız, ışığın da etkisiyle, gözlerine ulaştı. Bakıştılar bir an. Yüzü tam seçilmiyordu. Yarı gölgede kalmıştı.

"Küçük Kara Balık'ı okur musun bana baba?"

"İşim bitsin..."

"Ne zaman biter işin?.."

Karısı giriyor araya:

"Kızım babanı sıkboğaz etme. Görmüyor musun işi var!.."

"Sen oku öyleyse!.. Senin işin yok... Çorap örüyorsun..."

"Dün okudum ya!"

"Olsun bir daha oku!.."

"Okumasını öğren de kendin oku!.."

"Amaaan... siz de..."

Elektrik düğmesini çevirdi. Odanın içi aydınlandı. Duvardaki ışıkların dansı da, kızının gözündeki yıldız parıltısı da silindi. Başını önüne eğdi. Önündeki yoklama defteriyle baş ba-

şaydı.

Dünden kalan fişlerden deniz sızlıkları geçiyordu yoklama defterine. Önemli bir işti, şu günlerde yoklama!.. Biriktirmeye gelmezdi. Fiş günü gününe aylık deftere aktarılıyordu. Birisi atlanırsa ve atlanarak renci, rastlantı bu ya, bir "olay" çıkmışsa, bildiri dağıtmış ya da toplantıya katılmışsa ve toplantıya katılmayan kameralara yakalanmışsa...

Yoklamalar ihmale gelmezdi. Öğretim... Yoklama çok önemliydi. "Bir yerlerde" görülmüşse öğretimci. Ve o gün, o saatte "yok" yazılmıyordu. Ya da günlük fişlerden yoklamaya geçilmesi atlanmışsa...

"Yardım... Yataklık..."

Gözü yeniden masanın kıyısındaki fotoğrafa kayıyor.

"Üzülme baba!"

"....."

"Bunlar da geçecek..."

Demir parmaklıkların arasından geçip, yaslacağı yüzü biraz inceltiyordu. Neydi ne?

"Sağlığına dikkat et, fazla içme! Beni görmeye kim gelecektir!.."

Mizah duygusunu yitirmeye başlamıştı. Bu iyi. Dayanma gücü artıyordu.

Telefonun sesiyle kaldırımda yoklama defterinden. Dahil telefon sandı önce. Müdür yardımcısı biridir; karne yaklaştı, "not ceza"nin neresini imzalayacağı konuşuyordur. Belki de öğretmenler toplantısı ders programındaki bir saatlik toplantı gün onu ne kadar zor duruma soktuğundan, Neveser Hanım'ın nüne yetişemediğinden yakındı. O bir saati "biraz öne alabiliriz" diye şim!

Edebiyat A'daki Nuri'nin devamsızlığı hayli çoğalmış. Asi kerata! Nereye gider bu çocuk, ne yapar bu saatlerde. Kaç kez çağırdı konuştu. Velisine haber gönderdi. Gelip giden olmadı. Oğlan da dik kafalının biri, haber mi vermiyor, onlar mı ilgisiz belli değil. Tam on sekiz gün devamsızlığı var. Çağırıp bir kulağını çekmeli; kırmadan, konuşmalı. Ne yapıyor bu çocuklar, neden bu denli sorumsuz oluyorlar.

Benimkiler farklı mı?

Fotoğraftan kaçırdı gözlerini. Kırgın bakıyor gibi. Sorumsuzluk denemezdi buna, onca. Herkesin üzerine düştüğünce ülke sorunlarıyla ilgilenmesi gerekirdi.

"Baba padişah neden dövüyor Kel Güvercinci?"

"Doğruları söylediği için!.."

"Doğru söyleyeni dövüyorlar mıymış o zamanlar?"

"....."

Biz bilmiyoruz bunu sanki. Ama her şey kararında.

Öbürü iyice sorumsuz. Dört yıllık okulda bu kaçınıcı senesi! Yok, hoca takmışmış da... Yok, hocayla siyasi uyumsuzluğu varmış da!.. Nene gerek senin hocayla takışmak! Kır boynunu, çalış dersini. Bak o zaman kimse bir şey diyebiliyor mu! Kim sana düşünceni değiştir, diyor!.. Köprüyü geçinceye kadar... Tut dilini. Bitir okulu, ekmeğini eline al, o zaman bildiğini yap.

"Baba, Küçük Kara Balık'ı neden dışlıyor öbür balıklar?"

"Engin denizleri, büyük okyanusları merak ediyor da ondan."

"Neden?"

"Geniş bir hayalgücü var Küçük Kara Balık'ın."

"Öbürlerinin yok mu?"

"Yok..."

"Benim de hayalgücüm geniş mi baba?.."

"....."

Ahizeyi kaldırmasıyla irkildi. Tok bir ses adını söylüyordu. Ne bir öğretmen sızlanmasına ne de ezilip büzülerek çocuklarının hoşgörülmesini isteyen bir velinin sesine benziyordu.

"Doğancan Kaya"yla görüşmek istiyorum!"

"Buyrun, Doğancan Kaya benim" dedi, kızgınlığını sesine yansıtarak. Eğer bir veliye ağzının payını vermek üzere hazırlandı.

Telefondaki ses hiç aşağıdan alacağa benzemiyordu.

"Ben İstanbul'dan geliyorum. Ali Tanrıverdi'nin selamını getirdim." "Ali Tanrıverdi!.." tanıdığı biri değildi. Ama bir yerlerden duyduğunu hatırlıyor. Daha doğrusu kızının arkadaşları arasında adı çok geçirdi. Uzaktan izliyordu haberlerini. Bir öğretmen mitinginde mi ne görmüştü, o da uzaktan. Öyle selam gönderecek, selam alacak kadar bir yakınlıkları yoktu.

Saniyelerle ölçülebilen bir zaman diliminde geçti bunlar belleğinden. Bunlar geçerken de bir şimşeklenmeyle dondu. Gözlüklü, esmer, gür bıyıklı bir görüntü belirdi, Çiftlik'teki kahvenin tahta masaları arasında. Adını bilmiyordu. Daha doğrusu bir ad söylemişti de unuttu. Hem gerçek adının da olmadığına adı gibi emindi. Deniz'den haberler sormuştu. Görüşe gittiği zaman Deniz'e söylemesi gereken birkaç şey... O kadar önemli şeyler de değildi! İşte falancanın sağlığı nasıl? Falancayı nereye gönderdiler? Yönetim size nasıl davranı-

yor?.." Bu sonuncusunu kendisi de merak ediyordu. Onun için sormakta hiçbir sakınca görmemişti. Deniz'in söylediklerini de yine Çiftlik'teki kahvede karşılaştıkları bir gün aktarmıştı.

Olanların anlamını şimdi çıkarılmaya başlıyor.

Öyle ya, "artık ben gelmeyeceğim" diyordu; gözlüklü, esmer, bol bıyıkların sahibi, çayını karıştırırken. "Başka bir arkadaş gelecek ve Ali Tanrıverdi'nin selamını getirecek."

Neye uğradığını şaşırmıştı o an. "Ne buluşması... Ne Ali Tanrıverdi'si." Biz buluşuyor muyduk sizinle? Siz burada oturmuyor muydunuz? Tesadüf değil miydi karşılaşmalarımız." Hiçbirini diyememişti bunların. Şaşkınlığı geçince de adamın sırtını görebilmişti ancak. Kapıdan çıkmış caddenin kalabalığına karışmıştı.

Kırgınlıkla baktı kızına. Bu kez o gözlerini kaçırdı, sanki!

Yutkundu. Yutkunma sesi telefon tellerinden geçip öbür tarafa ulaşacakmış gibi, ahizeyi uzaklaştırdı ağzından.

Toparlandı.

"Aleyküm selam!"

"Terminaldeyim şimdi, bir saatim var; ...'e geçmem gerek. Bir saat içinde buluşursak söyleceklerim var size, daha doğrusu ilgililere."

"Sizinle görüşmek istemiyorum" dese!..

Kızına baktı yeniden. Bir top kakül düşmüştü alınına. Gözlerindeki parlaklık sönmüş müydü ne.

"Okulun dağılmasına az kaldı. Yarım saate kadar çıkarım. Yalnız oraya ulaşmam bir saatten fazla sürer."

Neden söyledi bunu. Kendisi de

şaşırdı. Kestirip atabilirdi. Her neyse la terminalin arası taş çatlasa on dakika tutardı.

Aynı üstten, buyurgan ses:

"Bekleyecek zamanım yok. Bir kuşku ama, etrafımda birileri dolaşıyor gibi. Belki de değil... Neyse, miyorum."

Başından kaynar sular dökmeye gibi oldu. Eli ayağı buz kesti. Bir dolaşıyor etrafında..." Kime baktığını, kiminle buluşacağını düşünmüyorlar... Bekleyip... İkimizi bekliyorlar... Kiskıvrak..." Belki çoktan yaktı mıştır bile! Oradan telefon ettilerdir.

Bu kez yutkunmasını da getiremedi. Ağzı kurumuştü. Karanlık bir saat önce getirdiği karbonat yarıya kadar içilmiş öylece durdu masanın üstünde. Bir yutkunma bardaktan. Öbür tarafta da sesler mişti. Telefon kapanmamıştı. Yutkundu. Sanki yutkunduğunu hissetti, soğuk çaydan bir yutkunma, kuruyan ağzını ıslattığını hissetmek istemiyormuş gibi elinin altına ağzını sildi. Sesini toparlamaya çalışarak, biraz da yoklama amacıyla:

"Siz şimdi neredesiniz?"

"Terminaldeyim, dedim ya."

Hiç terminale benzemiyordu. İnsan kanların canhıraş feryatları, bağırma, çığırma, bağırma yolcu toplama sesi yok. Net, pürüzsüz bir ses yok. Var telefonda.

"Bir saat içinde yetişemiyorsun. Hatta mümkün değil!"

Bir duraksama:

"Peki ben buradan çıkamıyorum. Caddesi boyunca yürüyordum. Şimdi de oradan çık, yolda karşılaştım."

Kaçacak yer yok! Kısmen duyumsaydı kendini.

Birden bir sevinç yaladı yüzünü.
Hemen ahizeye çatalı bir sesle:

"İyi de ben sizi tanımıyorum ki!.."
"Birileri"ne duyurmak istiyor bunu.

"Birileri" varsa...

"Ben seni tanıyorum. Uzun, siyah
bir palto var sırtımda. Elimde de siyah bir "Bond" çanta."

Önce bir "tık"lama...

Ve kapı ardına kadar açılıyor.

"Doğancan Bey, benim sınıfların
karnelerini alabilir miyim? Şimdiden
adlarını yazayım da sonra sıkışma-
yalım."

"İspiyon Nuri"ydi gelen, müdür
yardımcısı.

Okulda ne var, ne yok aynı gün
Milli Eğitim'in kulağında.

"Bir dakika beyefendi!"

İspiyon Nuri'nin kulakları dikti. Bir
koku almış gibi burun kanatları inip
kalkmaya başladı:

"Telefon konuşmanızı bitirin siz.
Ben beklerim."

"Önemli değil. Bir öğrenci velisi.
Çocuk hastaymış da, yarın okula ge-
lemeyecekmiş!"

Ahizeyi masanın üzerine koydu,
çekmeceyi açtı. Bir yandan da sevi-
niyordu. Belki beklemekten sıkılır, kı-
zar da kapatır telefonu. (Ulan İspiyon
Nuri, kedi olalı bir fare tutacaksın ga-
liba. Ama senin haberin olmayacak!)

Bir tomar boş karne çıkardı çek-
mecedan.

"İstersen say, gerektiği kadar al."
(Uzatabildiğin kadar uzat İspiyon Nu-
ri... Uzat ki...)

"Yok, yazayım, artanını getiririm."

Kapının kapanmasını yürek çır-
pıntılarıyla bekledi. Bir umutla götür-
dü kulağına telefonu. Kapanmamıştı!

"Bilmiyorum. Öğrenciler dağılma-

dan çıkamam. Yönetici olarak yal-
nız okulda. Görevi bırakacağım kim-
se yok."

Bir "tık" sesiyle kapandı telefon.
Ses uzadı...

Her şeyi biliyorlar. Bu da bir oyun.
Şimdi gelirler buraya. Yoldadırlar bel-
ki. Beni oraya götüremediler ya, ken-
dileri gelir şimdi. İyi de ne yapacak-
lar, yaptığım ne ki!.. Kızımın yaptığı
ne!.. Boşu boşuna yatıyor aylardır.
Yasal bir derneğin üyesi...

Yaa... Sen öyle san. Bilmiyoruz
sanki, bu ülkede yaşamıyoruz. Sor-
gusuz sualsiz götürüyorlar adamı.
Anam, babam demeden yemişsin
yirmi yılı, otuz yılı.

Zilin sesiyle zıpladı yerinden. Ön-
ce nerede olduğunun ayırına vara-
madı. Sınıflardan fırlayan öğrencile-
rin patirtisini duyunca rahatladı.

Daha gelmemişlerdi!

Bu, gelmeyecekler, demek değil.

Biraz daha bekledi. Okul iyice bo-
şalsın. Öğrencilerin, öğretmenlerin
tümü gitsin. Bir de onların önünde...
Elinde kelepçe... Hırsız gibi...

Odanın kapısını kilitledi. Dışarı
çıktı. Öğrenci yoktu görünürde. Öğ-
retmenler de gitmişti. İyi.

Dış kapıya gelince duraladı. Ge-
ce bekçisi, kontrol saatlerini kuruyor-
du.

Eve haber gönderse miydi?

Vazgeçti. Halis'e laf anlatmak,
deveye hendek atlatmaktan zordu.
Ortada fol yok yumurta yokken...

Islak, puslu bir hava vardı dışar-
da. Paltosunun yakalarını iyice yuka-
rı kaldırdı, sırtını kamburlaştırarak
caddenin kalabalığına karıştı.

Çiftlik ışıl ışıldı...

Aslı Durak

KALANI YAZ...

birazı kiş bu resmin
kalani yaz
evler begonvil giyinmiş
pervazlar beyaz

ışık öyle kırılmış ki
sanki buz tutmuş havuz
kadının teni sonbahardan
yaza soyunmuş

yüzünde birikmiş güzlerin hüznü
cevaplar sorularda boğulmuş
yaban otuymuş da yanlışlar
ayıklanamamış bir türlü

siyah mı hep kötüymüş
beyaz mı çabucak kirlî?
çözülememiş düğüm
kapalı kalmış kutu

bu yüzden mi bakışı
böyle gride tutuklu?

TİLKİLER SOFRASINDA BİR KEDİ

Fazlı Yalçın

"Alnımdaki şu çizgi, gözlerimin altındaki mor halkalar, gerçekten bu denli büyüdü, derinleşti mi? Demek ki, artık kendimi genç saymakta diretmemin bir anlamı yok! Hoyratça harcadım yılları... Yoksa hoyrat, acımasız olan yıllar mı?

N'olacak şimdi? Eşime nasıl açıklarım olanları? Nasıl arınırım bu kirden? Üzerine titrediğim değerlerim, bu denli köksüz müydü? İnsanın, sınırsızmış gibi görünen dayanma gücü nerede tükeniyor; bu derin umarsızlığı, koşulsuz teslim olacak denli güçsüzlüğü nerede başlıyor ki? Bu ilişkiler düzenini, yeniden düzenleme umutlarımıza n'oldu? Bundan böyle aynalara, işsiz arkadaşlarımın ve çöp çocuklarının yüzüne nasıl bakacağım?"

Gizemli, ürkütücü bir kent akşamı daha çöküyordu insanların üzerine... Alacakaranlık odanın penceresinden dışarıya bakan kadın, camdaki yansımaları, belli belirsiz görüntüsüyle hesaplaşıyordu sanki! İçinin bunge-nü, göğüs kafesini parçalayıp, taşacak gibiydi! Dışarıda gölgeler, ağır çekim bir düzenlemeyle, birbiri ardına yok oluyordu... Gerçek boyutların kimi yorgun ve bitkin, kimi ıvencen, geniş ve ışıklı ana caddelerden çamurlu, pislik içindeki dar sokaklara dağılıyor; kanıksanmış bir uğultuyla

evlerine, karanlık siperlerine çekiliyordu... Yakın ve uzak tepelerde pusuya yatmış olan kargaşa konutları da, giz dolu bu karanlığı bir kez daha kuşanmaya hazırlanıyordu...

Derin bir korku ve tükenmişlik duygusuna kapılmıştı kadın! Bu gün, insanı çözümlenmenin, derinliğini algılamanın zorluğunu, bir kez daha yaşamıştı... Kendini tanımakta bile zorlanıyordu artık! Fırtınalı, acılı, işkenceli gençlik yıllarından sonra mutlu, uyumlu, düzenli bir yaşam ummuştu hep... Ama şimdi, belleğinin silinip, yeni değerler yüklenmiş olduğunu düşünüyordu... Ayrımına varamadan, toptan bir değişim yaşamıştı sanki! Diğer insanlarla birlikte kendisinin de, bu gücün önünde sürüklenmeye başladığını; bu acımasız yarışta hiçbir kural tanımadan, herkesin bir adım öne geçmeye çalıştığını görüyordu...

Kadının dizleri ve pencerenin pervazına dayadığı kolları sızlamaya başlamıştı... Camdaki çarpık, belli belirsiz görüntü, karanlığın derinliklerinde silinip gitmişti... Eşinin, az önce anahtarıyla kapıyı açıp, eve girdiğini biliyordu; hep böyle yapardı, kapının zilini çalmazdı... Genç kızlık düşleri çok uzaklarda kalmıştı; eşinin gelme saatine yakın, içinde anlatılmaz bir tutkuyla bekleyecekti... O zamanlar böyle el kapılarında çalışmak yoktu, düşlerinin açık pembe ayrıntıları içinde... Kapının zili çalar çalmaz açacaktı kapıyı... Yunmuş-arınmış, taranmış, makyajını yenilemiş, çıldırtan kokular sürünmüş olacaktı... Zevkle, Uzun araştırmalardan sonra ince bir zevkle döşenmiş evini, hep temiz, düzenli, derli-toplu tutacaktı... Kitaplardan edineceği bilgilerle, ya-

raticılığını birleştirip, doyumsuz yemekler yapacaktı... Hemen kapının ağzında aşkla sarılıp, uzun uzun öpüşeceklerdi... Ama şimdi, bunların düşününü bile kuramıyordu! Eşi içeri girip, önce lavaboya girmişti büyük olasılıkla... Belki de, kendisinin evde olup olmadığı, onun umurunda bile değildi... "Evkurcu"dan derme-çatma döşenmiş evi, pislik götürüyordu! Hazırda, yiyecek bir şey de yoktu! Geçen haftadan birazcık kıyma kalmıştı; üzerine iki yumurta kırarlardı belki! Kulağı sesteydi, ama arkasında en küçük bir kıpırtı yoktu! Oysa eşinin gelip, bir biçimde konuşmaya başlamasını bekliyordu kadın... Birden döndü, karanlıkta sendeledi önce; el yordamıyla masanın kenarına tutundu... Gözleri karanlığa alışınca, kanepenin ucuna ilişmiş eşini ayırmıyordu:

"Sen put gibi otur öylece," diye haykırdı dişlerinin arasından... "Han'olur, bir kez de sen başla konuşmaya, kavgaya, hırlaşmaya, ya da derdini sormaya... Yatakta aslan kesilmeyi biliyorsun! Dayanamıyorum artık; bıktım, yoruldum, usandım! Hep böyle sürünecek miyiz? Sen bu beceriksizliğine, tepkisizliğine bir halt olacağını mı sanıyorsun? Tıkıldığımız yerde, önümüze bir tutam ot atmalarını bekliyoruz koyun gibi! Artık aslanların, kaplanların, tilkilerin borusu ötüyor... İnsanı yücelten tüm değerlerin içi boşaltıldı; nasıl edinildiğine bakılmaksızın "varsıllık" kutlanıyor, "yoksulluk" ayıp sayılıyor... Ne zamana dek sürecek bu ayıbımız? Babamdan kalan iki göz evi satıp, aldığımız üç-beş kuruşu hortumculara yedirdin; yüreğime taş basıp, sustum... Öyle ya, rahmetlinin o evi ne

pahasına aldığını nereden bilecekti? Aç gözünü artık; okuduğun kitaptaki kurallarla oynanmıyor bu oyun. Biz böyle sürünürken, onlar başka şey üretmeden, lüks ve bollukla yaşıyor... Görgüsüz ve şımarık çocukları, hiçbir şeyi değiştirmiyor! Bugün, o büyük markette, kasanın yanında rezil oldum yine! Birkaç parça yiyeceği, çekip aldılar elimden. 'Özür dileriz efendim, kartınız dolmuş... Nakit ödemek ister misiniz?' Açıkça alay ediyorlar insana. Ay ortası çoktan geçmiş; nakit ödemek kolay mı? Üzülmemeyi söylemedim; sanki senin umurundaymış gibi... Bu kredi kartı bende sen sardın başımıza! Para olursa alır, zıkkımlanırız; olmadıkça oturur, kıvranırız! Böyle gün böyle koşullandık, böyle yaşama güne dek... Orada, kasanın başında onca insanın içinde yerin dibine gitmiştim! O anda kesseler, bir damla kanım akmazdı! Zavallı babamın tırnak artırıp gönderdiği üç kuruşunun için mi okudum; bunun için süründüm yurt köşelerinde? Yurt dışındaki hırsızların ağız kokusunu için mi çekiyorum? Her şeyinin olsun, işi de bırakıyorum ama kalemim, dürüstlüğüm, sevgim, Yalan sevgilerle, kendimizi tutuyor. Paylaşabildiğimiz ne kaldı hatıran sene ne kaldı? Yokluğun, duyulmazlığın, kokuşmuşluğun nesini parçacaksın! Umutlarımızı dillendirmeyi bile utaniyor, korkuyoruz! Kardeşimizin dışında, günlerce konuşulmuşumuz oluyor. Tenimizin, terimizin kusunu unuttuk... Ama, başlangıcında mutlu bir çiftiz! İçi beledi eli yakıyor... Görüntüler de yanıyor; için için çürüyoruz... Var

sa coşkunuz, özensiz, emek verilme-
miş, on saniyelik ilkel seks! Yüz ver-
sem, olanak bulabilsen, her gün tep-
neceksin üzerimde! Hepinizden nef-
ret ediyorum, öğreniyorum! Yeter be!”

Adam yerinden doğruldu; tırnak-
ları avuç içini acıtıyordu... Birkaç
adım attı; yüz yüzediler şimdi. İncin-
mekten korkarak, karanlık boşlukta
kadının ellerini arayıp, buldu; sanki
bir buz parçası tutuyordu avuçların-
dal Buz parçası hırsla, nefretle kaydı
avuçlarından; boşalan elleri titriyor-
du!

“Öfkemiz, hincımız, en yakınımız-
da bulunan, en çok sevdiğimiz, ko-
runmasız insanlara yöneliyor,” diye
düşündü adam... “Onları incitiyor,
üzüyor, örseliyoruz... İnsanları, aşk
ve ekmekle terbiye ediyorlar ar-
tık...Hak, özgürlük, barış, adalet,
uzun erimli bir savaşım gerektiriyor...
Ama, aşk ve ekmek hemen şuracık-
ta, yanı başımızda! Dediği doğru; kı-
rılmaz, çelik bir döngü oluşturmuşlar
çevremizde... Hep yetinmek, yetir-
mek zorundayız... Yeterli bilgi dona-
nımı da olmayınca, sonuç bu oluyor
işte... Hele altyapıları kitap ve okuma
üzerine kurulmuş insanların ‘para’ya
tutsaklığı, dayanılır gibi değil! Bu in-
sanlara, kitapsız bir dünya oluşturu-
maktan daha büyük işkence olabilir
mi? Bu koşullarda nasıl ‘ruh ve be-
den sağlığı’ yerinde insanlar olup,
toplumsal yaşama katılacağız? Birbi-
rimizi nasıl içten sevip, sağlıklı aşk
yaşayacağız? İkimiz de, evlendiği-
mizden beri bir tane bile kitap alıp,
okumadık! Günlük gazeteyi bile, haf-
tada bire indirdim. Çocukluğumda,
pastane vitrinlerine bakamazdım;
renkli, küçük lokumları, şekerleri,
pastaları canım çeker diye... Şimdi,

kitapçı vitrinlerine bakamıyorum! Uy-
garlık ve demokrasi, diğer erdemleri
bir yana, hiç değilse kitapçı vitrinleri-
ne korkmadan bakmamızı sağlaya-
bilmeliydi! Uygarlık ve demokrasi
buysa, içine edeyim böyle uygarlık
ve demokrasinin! Aşk gibi, uygarlık
ve demokrasi de emek istiyor, ter is-
tiyor belki de; ne bileyim... İlk gençlik
yıllarımda oyun yazarı ya da tiyatro
oyuncusu olmak isterdim... O heves-
le, bir oyun bile yazmıştım iki perde-
lik... Yıllardır, tiyatro önlerinden de
geçemiyorum; yolumu değiştiriyor-
um... Sinemaya da gidemiyoruz. Ta-
tilin, eğlencenin düşünüy bile kuramı-
yoruz... Dost söyleşilerini meze ya-
pıp içilen birkaç bardak buzlu rakının
değerini, o olanağı artık bulamayın-
ca anlıyor insan... Öte yandan düşü-
nüyorum da; bir işimizin olması, aldı-
ğımız paradan daha önemli artık! O
bakımdan, şanslı bile sayılabiliriz! İş-
sizlik diz boyu... Ya bir de çocuğu-
muz olsaydı! Bunu dillendirmiyor,
belli etmiyoruz, ama içimizde acı bir
özlem çocuk... Her şeye karşın, bu
kokuşmayı, çirkefi yaşayacak insan-
lar değildik biz! N'oldu bize? Şu du-
rumumuza bak! Tüm olumsuzlukları-
mızı kuşanmış, savaşa hazırlanıyor-
ruz! Karanlıkta gözleri kıvılcımlar sa-
çan, dişleri kenetli, yumrukları sıkılı
şu kadın; üzerime atlamaya hazır bir
kaplan gibi gerilmiş, burnundan solu-
yor! Saldıracak, parçalayacak, yok
edecek! Bunun kime yararı olur ki?
Daha önce de sayısız kavgamız ol-
du, ama ilk kez böylesine hırçınlaşı-
yor... Yoksa, başka biri mi var? Hayır,
hayır! Her şey olabilir, ama bu ola-
maz! Bunu yapamaz, yapmaz. Bu
denli tükenmiş olamaz insan... Ne
yapmalıyım şimdi? Şiddet kullanma-

yı, onca işkenceden geçtikten sonra bile, yaşamımın hiçbir döneminde denemedim ki! Şöyle usulca, canını yakmayacak bir tokat denesem mi ki? Hayır, hayır bunu yapamam! Her zaman, daha az zararlı bir seçenek mutlaka vardır... Özenle seçilmiş aşağılayıcı, iğneli sözcüklerle, iki gün sonra unutulacak bitimsiz bir tartışmaya girebilirim... Ceketimi alıp, bir daha dönmek üzere, çekip gidebilirim... Ya da, direnmesine aldırmadan, başını göğsüme yaslar; onun içini kanatan yönsüz öfkenin, çılgılığın dinmesini beklerim..." Kadın diremedi, başını adamın göğsüne yasladı... Bu kez, sızıntı bir su gibi değil, çağlayan, hırçın bir sel gibi ağılıyordu... Bir süre sonra, tepki göstermesinden çekinmesine karşın, kadının saçlarını okşuyordu adam... Kadının bu okşamalara tepkisizliği, adamın özgüvenini artırmıştı... Onu terli alnından, saçlarından öpmeye başladı... Daha önceki deneyimlerinden, olacakları az-çok seziyordu... Biraz sonra öpmelerin, okşamaların etki alanlarıyla birlikte, yoğunluğu da değişecekti... Eşinin söylediğinin aksine, nefes nefese, tutkulu, coşku dolu, uzun bir koşuya başlayacaklardı... Bir dağın, muhteşem doruğunda asılıp kalacaklar; işte tam orada, zaman ve nesnelere dışında, sonsuzluğu yaşayacaklardı kıpırtısız... Neden sonra, birbirlerine tutunarak aşağılara süzüleceklerdi... Yemyeşil bir vadide mola verip, ıslak çimenler üstüne uzanacaklardı sere serpe... Yeniden yola koyulduklarında, daha bir dinlenmiş ve coşkulu olacaklardı... Böylece yeni tepeler, yeni doruklar aşacaklardı, her aşamasını dolu dolu duyumsayarak... Sonunda, tatlı bir

yorgunlukla, zamana ve nesnelere geri döneceklerdi... Tertemiz, ütülü çarşaf serecek, yastık yüzlerini değiştirecekti kadın... Uysal ve sevecen, kollarının arasına sokulurken:

"Bir daha birbirimizi üzmemeyelim! Olur mu?" diyecekti...

Gözlerinin derinlerine dalıp, gülümseyecekti adam mutlu ve yorgun.. Onun, diriliğinden ve güzelliğinden fazla şey yitirmemiş yarı çıplak, yeni yıkanmış bedenini kendine çekip, bir kez daha öpecekti gözlelerinden, boynundan, omuzlarından, koltuk altından... Karşı koymayacak, hınzır ve çapkın bir gülümsemeyle, usulca uzaklaşacaktı kadın...

Karanlık odanın ortasında birbirlerine sarılmış öylece dikilirken, duygularının karmaşasında boğuluyordu sanki adam... Kendi içinde, artık "gerçeklik" kavramlarını da sorgulayacak duruma gelmişti...

"Gerçekten, bu ya da buna benzer anları yaşadım mı? Yoksa, korkunç bir yanılsama mı bütün bunlar? Beynimin akıl, mantık, düşünme, anımsama, yorumlama dizininde, sapmalar mı oluşmaya başladı? Delirmek bu mu yoksa? Az önce beni aşağılayan, kin ve nefretle haykıran kadın; şu, başını göğsüme yaslamış, bir çocuk özgünlüğüyle sığınak arayan ve hıçkırıklarla sarsılan kadın mı? Seviyor muyum bu kadını? Acıyor muyum ona? Nefret mi ediyorum? Artık bilmiyorum! Öyle solgun, umarsız, sıcak ve iyi ki! Aslında, arkamı döndüğüm anda özlemeye başlıyorum onu! Ona dokunamadığım, konuşamadığımda, korkunç işkenceler çekiyorum..."

Sarsılarak, hıçkırarak ağlayan kadın, silkinip kurtuldu adamın kolların-

dan... Hemen arkasındaki duvarda, gözünü kapalı bulabileceği elektrik düğmesini aradı bir süre... Donuk, kirlili beyaz bir ışık kapladı odayı. Geri dönüp, masanın üzerinde duran el çantasını yırtarcasına açtı... Çantadan çıkardığı, çoğu kadınlara özgü nesnelere fırlatıp atıyordu! Sonunda buldu aradığını... Elindeki küçük defteri, uzattı adama:

"Al! Bu yükü tek başıma taşıyamam... Az önce söylediklerime boş ver n'olursun! Çok zor durumdayım; ne yapacağımı bilmiyorum..."

Adam, şaşkın ve endişeli, olanları izliyordu! Küçük defteri alıp, baktı; bu, uzun zamandır kullanmadıkları, eşinin banka hesap cüzdanıydı... İkinci sayfayı açtı; gözlerine inanamadı! Varsıllık düşleri kurduğu olmuştu, ama düşlerinin sınırları hiçbir zaman, bu denli bol sıfırlı bir sayıya ulaşmamıştı... Elleri titriyor, yüreği duracakmış gibi çarpıyordu:

"Nedir bu?"

Kadının yüzündeki gölgeler daha da derinleşmiş, saçları dağılmış, omuzları çökmüştü... Masanın yanındaki sandalyelerden birini çekip, yığılır gibi oturdu:

"Otur," dedi! "Otur da anlatayım. Hani şu son büyük ihalede, beni de komisyona almışlardı... Müdürün istediği biçimde, tüm dosyaları ben düzenledim... 'Payına düşeni alacaksın,' diyordu müdür... Geçen gün de, banka hesap numaramı aldı. Sana söylemeye korktum; bu denli çok olacağını bilemezdim ki! 'Adam sen de! Onlar sürekli yapıyor bu işi; bi halt olduğu yok! Üç-beş kuruş verirlerse, ufak tefek borçlarımızı kapatırız,' diye düşünmüştüm... Bu gün müdür, odama geldi! Karşıma otu-

rup, bir süre beni izledi:

"Banka hesabına baktın mı?" dedi.

"Yok," dedim. "Zamanım olmadı. Bakmam mı gerekiyordu?"

"Öğleden sonra izinlisin. Bankaya uğrayıp, hesabına bi bak! Sen zeki, yetenekli, güzel bir kadınsın... Daha iyi koşullarda yaşamayı hak ediyorsun! Epeydir izliyorum seni; mutlu değilsin... Yeterince sevilmiyorsun sen!"

Başımdan aşağı kaynar sular döküldü sanki! Oturduğum yerde titriyordum! Sözü nereye getirmek istediğini anlamıştım:

"Ben mutluyum efendim," diye kekeledim...

Yüzünde yine o sinsi sırıtışla kalktı, tam kapıdan çıkarken döndü:

Söylediklerimi yi düşün," dedi. "Bu daha başlangıç... Seninle çok daha büyük işler yapacağız... Güzel şeyler yaşayacağız daha!"

Adam çıkınca, sana telefon etmeyi düşündüm önce, sonra vazgeçtim... Durumumu o anda sana açıklayabilmem olanaksızdı... Saatler geçmek bilmiyordu; öğleden sonra doğruca bankaya koştum... Cüzdanı işletip de, hesaptaki parayı görünce, dünyalar başıma yıkıldı! Bunca parayı n'aparız biz! Ya bir terslik çıkarsa! Ben artık bittim; sen n'apacaksan, yap!"

Küçük, mavi defter, adamın elini yakıyordu sanki! Usulca bıraktı masanın üzerine defteri... Karşısında oturan bitkin kadınla, göz. göze gelmekten korkuyordu! Yüreği sıkışıyor, dizleri titriyordu... Oturduğu yerden zorlanarak kalkıp, ceketini aldı askılıktan... Kapı, usulca kapandı ardından...

Rahime Henden

DOSTLARINA SELAM YOLLA

Bekle, belki sesini unutan olur telefonunda
Belki bir dost çalar kapını
 bu yalnızlık vakti
yeşilin demini sürerken saksılarında
 çiçekler,
bir de alın ve morun şarkısını söyler
 çiçeklerin...
Açık tut hep pencereni
 baharın meltemi vursun
 ateşler saçan yüzüne...
Baharın ilk müjdesini çiçekler versin,
senin mutlu yalnızlığını paylaşsın serçeler
 bir de uzağındaki dost
 bu yalnız zamanlarda.
Delikanlı ayakların
 gençlik yürüyüşüne çıksın
sabahın alacasında
 Uzaktaki dostların
 yakınlaşsın
 yumuşacık sesleriyle...
Bir dize de dostlara yaz...
Baharın kokusu alıp götürsün seni
Toroslar'a, Nemrut'a
 sen dostlarına selam yolla.

PÜF NOKTASI

Nejat Elibol

Adamın biri yaşam sanatı üzerine güzel öyküler yazarmış... Tıpkı öyküyü aldığı ustası kadar! Tıpkı cam ustasının çırağına en güzel cam sürahiyi yapmayı öğretmesi gibi... Yazdığı öyküde çırak ustasına demiş ki: "Ustam ben de senin kadar usta oldum. Artık kendi dükkanımı kurabilirim." "Peki," demiş usta. Ve böylelikle onun kendi dükkanını kurmasına izin vermiş.

Çırak tıpkı ustasından gördüğü gibi dükkanında başlamış cam sürahiler yapmaya... Ne var ki yaptığı sürahiler bir türlü ustasınıninkiler gibi güzel olmuyormuş. Ustasından ne gördüyse uyguluyor, dediklerinden bir harf bile dışarı çıkmıyor ama gene de onun gibi güzel sürahiler yapamıyormuş. En sonunda dayanamamış, kalkmış ustasının dükkanına gitmiş.

"Bak!" demiş ustası.

Çırak ustasının yaptığına hiçbir şeyi kaçırmamaya dikkat ederek bakmış.

Gene yapamamış...

Usta demiş ki:

"Bakmakla görmek arasında fark vardır."

İnsan gözleriyle bakar ama ancak başka bir şeyi yerine getirirse görebilir."

Bir daha bakmış çırak:

Gene görememiş.

Usta demiş ki: "Evladım senin öğreneceğin yok. En iyisi sen git bildiğin gibi yap!"

Çırak ustasının eteğine yapışmış. "Ustam demiş ben ille de güzel yap-

mayı öğrenmek istiyorum."

Usta sormuş: "Oğlum çok istiyormusun bunu?"

Çırak hiç düşünmeden yanıt vermiş: "Evet ustam!"

Git o zaman demiş! ustası. "Git o zaman çalışmaya ve kafa yormaya başla! Artık öğrendin! Öğrendiğine göre de görürsün."

"Ama usta?.."

"Git!" demiş usta yeniden. "Çalışmaya başla! Artık öğrendin! Öğrendiğine göre de görürsün."

Çırak bıçare, eli boş döndüğünü sanarak dükkanına dönmüş. Günlerdir çalışmadan, hiçbir iş yapmadan ve hayal kırıklığıyla dükkanında oturmuş durmuş. Boş oturmuş ama oturdukça düşünmeye başlamış... Yani hem boş oturan hem düşünmeyen insanlardan değilmiş. Derken ustasının bir sözü aklına gelmiş.

"Çalışmaya başla! Artık öğrendin."

Belki ustamın bir bildiği vardır diye düşünüp "en iyisi ben kalkıp çalışayım" demiş.

Günler ve gecelerce çalışmış. Fakat bir türlü aynı sonucu elde edemiyormuş. Neredeyse tekrardan ustasının onu başından savdığını düşünenecekmış. Bir gün artık iyice yorulmuş. Ve camı tam şişirirken hayal kırıklığıyla: 'Yeter artık!' anlamında ciğerindeki nefesi puflayarak çıkarmış.

Bir de bakmış ki ne görsün:

Karşısında ustasının yaptığı güzellikte bir cam sürahi duruyormuş.

Sürahiyi güzel yapan ustalığın o 'püf' noktasında olduğunu anlamış.

Derken bir çırak almış yanına. Ama yemin etmiş kendi kendine. "Ben ustamın yaptığı gibi yapmaya çağım" demiş.

Bir gün gene tıpkı gençliğinde onun yaptığı gibi çırağı da ayrı bir dükkan kurmak istemiş. Ve ustasından güzel sūrahi nasıl yapılır öğretmesini istemiş. O da canı yandığından çırağına ustası gibi yapmayarak doğrudan doğruya pūf noktasını öğretmiş.

Çıracak da bu kadar kolay yoldan öğrettiği için ustasına sonsuz teşekkürler ederek yanından ayrılmış. Dükkanına gittiğinde aynen ustası gibi yaparak cam sūrahilere "Pūf!" demeye başlamış. Ne var ki yaptıkları bir türlü ustasının sūrahisinin güzelliğinde olmuyormuş. O da başlamış sonunda ustasının onu başından savdığını düşünmeye...

Kalkmış gitmiş ustasının yanına.

Usta onu dinlemiş ve "Allah? Allah?" demiş. "Ben yaptığımda oldu du."

Sonunda kendisi de merak etmiş... Ve birlikte çırağın dükkanına gitmişler. Usta, çırağının sūrahi yapışına baktığında anlamış işin nedenini. Görmesini bildiği için görmüş. Ve

kendi uykusuz geceleri aklına gelmiş. Bakmış ki çırağı aceleye getiriyor; işe gerekli çabayı ve emeği harcamadan "Pūf" demeye kalkıyor...

"Oğlum," demiş. "İstiyor musun güzel sūrahi yapmayı?"

Çıracak demiş ki:

"Vallahi ustam herkes senin gibi olacak gibi değil ya? Madem yapamıyorum, ben de senin yaptıklarını satar geçinirim. Ama gene de merak ettim. Neden yapamadım ben?"

Usta o zaman şöyle demiş:

"Oğlum sen en iyisi benimkileri satmaya devam et!"

Ve ayrılmış çırağının yanından.

O sırada beklenmedik bir şey olmuş. Çıracak ustasının peşinden koşmuş, onu yarı yolda yakalayarak eteğine sarılmış:

"Ustam ne olursun bildiğin bir şey varsa bana da öğret!"

Usta sormuş:

"Çok istiyor musun bunu?"

"Evet!" diye bağırarak çıracak.

"Git o zaman çalışmaya başla! Artık öğrendin."

Esin Üçüncüoğlu

YÜZE DÜŞEN

Gün usta nakkaş
yüzlere çizer masallarını
Batırır fırçayı
Pembeye, mora
Son gölge gözlerle vurulduğunda
Tek bir çağırış
Örtünüp kendi karanlığına
Diner fırtına
Susar gece
Renk solar

KARYA TÜRKÜSÜ

Eğirir çıkırığında renk renk akşamı
Dokur gecesini Karya
Konuğuz taş basamağında
Bir değirmenin
Sonsuz döngü zaman
Takılmış kanatlara
Samanyolu düş tarlası
Hasadı sevda
Dökülür şişeden
Anda yaşanan türkü tadında
Verilmiş sözümüz yok
Başka sabaha

Güneşin Kapısı

Nevra Bucak

- Elbette Ateşan'a

Gölgeli ışıkların arasından ansızın çıktın karşıma. Geceyi omuzlarında taşıyor gibiydin. Saçın sakalın birbirine karışmıştı. Sevincimi gizlemek için gururun maskesini çektim yüzüme. Ama şeffaftı maske, usulca yırtıldı.

Savunmasızdım, teslimdim senin olduğun yerde. Beklemiyordum seni. Belki, yüreğimin kıyısında kalan umudun küçük bir kırıntısı dolaşıyordu içimde.

Biz bir türlü "Güneşin Kapısını" açamıyorduk. Hep yıpratıcı bir gecenin içindeydik.

Seni kendime çekip iki kez öptüm yanaklarından. Çevremde kimseyi göreceğim durumda değildim, umursamıyordum da. Esintilerimin soylu prensi gelmişti. Bu yeterdi bana. Beş dakika, on dakika için bile olsa! Sen de zaten kırk beş dakika kalıp gittin. Giderken beni de yanında götürdüğünü bilmiyordun. Bütün ruhumla, tenimle seninle birlikte gidiyordum. Bundan haberin yoktu.

Ansızın geldiğin gibi ansızın çıkıp gittin. Sakalın sana nasıl yakıştığını söylememiştim. Belki, hınzırlığımdan, sana öfkeli olduğumdan. Yakıştırmadığımı düşünüp benim için kestirin sakalını. Şimdi o sakalsız lokum gibi yanaklarından öpmek istiyorum seni. Sen bana, fıstık gibisin, dersin de, ben sana lokum gibisin diyemez miyim?

Ne yazık, bunu sana yazarak söylüyorum. Oysa sen doğal yoldan, dudaklarınla söyledin.

"Fıstık gibisin!" Neden ben de sana, sende lokum gibisin, diyemedim. Üstelik hep aklımdan geçirmeme karşın. Yine kaçıyor muyum? Bana yardım etmelisin. Yazmaktan değil, seni yazmaktan kendimi alamıyorum.

Gerçek yaşama döndür beni, esintilerimin tek prensi. Ruhsal hastalığımdan sana da geçtiğini biliyorum. Beni başışla!

Yakala beni, sıkı sıkı hem de! Söz mü aşkımdır?

Evde Ave-Maria'yı söylüyorum, karşımda senin var olduğunu düşünerek. Ave-Maria'da, o büyük duada, iç acıtıcı onulmaz yakarış duyumsarım. Ne zaman dinlersem içim titrer. O görkemli ve lirik ezgilerde bulurum sonsuz acıyı, derin içtenliği, masumiyetin sınırsız teslimiyetini, yüce bağlılığını ve gölgeli o büyük kaygılı aşkı..

Yalnızca sana söylüyorum, meleklerin lied'ini, yalnızca sana...Senin de beyaz camda yalnızca bana dizeler okuduğunu düşlediğim gibi, üstelik bu düşüme bütün yüreğimle inanarak...

Dinle, bak ne diyor bilge ozan TAGOR: "*Seni - yalnız seni der yüreğim / Günümde gecemde nice tutkularım / Seni der - yalnız seni-yalnız seni...*"

Peki, neden "Güneşin Kapısını" bulamıyorum, böylesine yoğun bir tutkuyu yaşarken?

Güneşin kapısı senin kollarındır, senin koyundur, senin ılık tenindir, senin öpüşmelerindir, senin üzerimde uykuya dalmandır, içime aldığım suyundur... Artık daha fazla söylemek istemiyorum. Yine yanaklarım kızarıyor, ateş basıyor yüzüme. Ve ben yarım asırlık yaşıma karşın, hâlâ utanıyorum, hâlâ büyümediğimi biliyorum...

... Ve seni hiç sevmiyorum aşkımdır!

Melahat Babalık

GEÇİP GİDEN

Usulca soyuyor geceyi zaman
Gelin teliyle taze bir günü
Mevsimler eskittik
Gül dikenli yazdan
Yangınlar çoğaltır beni

Güncelliği çekildi sevilerin
yalnızlığı yeşertilen bozkırlar
Kendi kendini sürükler
Durgun akışında ırmaklar

Geçip giderken eylül
Ekmeğime katık vadiler
Alnından öptüğüm dağların kızılığı
İmbiklenen nehir yatakları
Büyüttüğümüz gül kırmızısı

Neydi yağmurlu günde tomurcuklanan
Dökülen sayfalara
Kıyılarımda bitmeyen kum tanesi
Geçip giden benliğimde
Senliğinde unutilan

Oğuz Özdem

Şiirin Etki Gücü

Divan ve halk şiirine baktığımızda Türk şiirinin ses kaynaklı (ritim ağırlıklı) bir şiir olduğunu görürüz. Divan şiirinde hecelerin uzun ve kısalığından oluşan aruz kalıpları kullanılırken halk şiirinde hece sayısı üzerinden müziğin etki olanakları kullanılmıştır. Özellikle divan şiirinde anlamın rastlantılara terk edildiğini, sesin ön plana çıkarıldığını düşünürsek (Bu yöntem ikinci yenicilerde de kendini gösterir.) Türk şiirinde, (şiirin etkileme gücündeki ritmin katkısını yadsımak gibi bir hataya düşmemek kaydıyla) şiirin tek ayak üzerine oturtulmaya çalışıldığını da düşünebiliriz. Bu düşünce bizi ister istemez, bestecilerden çok, felsefecilerin alıntılarla beslendiği bir tür olan şiirin etkileme gücünü nereden aldığı sorusuna götürüyor. Şiirin etki alanını oluşturan şey, onun sadece musiki yanı mıdır, yoksa insanın veya evrenin özünüyle ilgili açığa çıkardığı, çıkartmaya çalıştığı nitelikler midir?

Şiirin sese dayalı biçimsel yanını öne çıkarırlar genellikle A. Haşim'e ve Y. Kemal'e yaslanıyorlar. Onların şiiri için söylenenlere bakalım: "A. Haşim için şiir anlaşılacak için değil, fakat duyulmak için varlık kazanmış, müzikle söz arasında, fakat sözden çok müziğe yakın, ortaklaşa bir dildir"; "bir hikaye değil, sessiz bir şarkıdır"; "Şiiri, içeriğinden çok ince bir dil yapısı olarak gören Haşim..."* "Y. Kemal'de de, bu 'halis yahut öz şiir' anlayışı hakimdir. Şiiri, nesirden bambaşka kuruluştaki, musikiden başka tür musiki", "içimizin ahengi" olarak telakki eder.** Bu saptamalar, onların şiiri için doğru olduğu kadar, genelleme adına yapılan "şiir budur" yanlışlığını da içerir. "Şiir sözden çok musikiye yakındır" sözü yerine, A. Camus'nün "Çağımızın şiiri film şeritlerine yazılmalıdır" sözünden hareketle, "şiir, sözden çok resme (görüntüye) yakındır" gibi bir tanım yaparsak, ne olur ya da ne değişir? Hiçbir şey değişmez, çünkü türler arasındaki ilişkilerde şiir bağımsızdır, bunu unutuyoruz.

Şiiri müzikle özdeşleştirenlerin genellikle örnek olarak aldıkları dizeler şunlar:

"Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden." (Y.K.)

"Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden." (A.H.)

(Daha farklı, daha esnek dizeler bulabilirdim, ama hep bu iki dize örnek olarak verildiği için bu dizeler üzerinde çalışmayı uygun buldum.)

İ. Tunalı'nın bu konuda yaptığı bir çalışmaya bakalım: "İlkin, biz, fiziksel var - olan olarak kelimeleri bir ses tabakası olarak düşünüyoruz. Bu ses tabakası, her kelimenin vazgeçilmez bir elemanıdır. Özellikle edebiyat eserlerinden şiir, lirik şiir söz konusu olunca, bunun önemi büsbütün belirir. Çünkü, bir şiir ilk planda tek tek seslerin ritmine dayanır. Bu bakımdan şiir, müziğe en çok yaklaşan bir sanat olur.

'Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden' mısraı bunu açıkça gösterir. Eğer, 'ey sevgili sandalla denizden geçen bendim' dersek, anlam bakımından

bu sözde hiçbir değişiklik yapmış olmayız, ama, ses ahengi bakımından mısraı bütünüyle ortadan kaldırmış oluruz.”*** Bu ve buna benzer sesçi yaklaşımlarla yapılan çözümlenmelerde, genellikle, sözcüklerin yerini değiştiremeyiz, değiştirirsek şiirin büyüü bozulur gibi bir yargı oluşturulmuş. Öncelikle üzerinde durmamız gereken şey, bu gerçekten öyle midir, yoksa bizim öyle olduğunu sandığımız bir sanı mıdır?

Sanat yapıtını (şiiri) şairinden çıktıktan sonra, değişmez bir şey olarak kabul ediyorsak, onun değişmezliği şairin o anda yaratım alanına soktuğu özle, evrenle kurduğu bağla ilişkilidir. Şairi sözcüklere götüren şey, açığa çıkarmak, şiirsel kılmak istediği özün varlığıdır. Sözcükler, varlığın düşüncesinin çekim gücüne bağlı sözcüklerdir. Burada bir denge söz konusu, ama bu denge mutlak, değişmez, ideal bir denge midir? Ya da değişmezliğini sadece ritim duygusuna bağlayabilir miyiz? Sözcüklerin yerlerinin değiştirilemezliğine Descartes’ın “Düşünüyorum o halde varım” cümlesini de örnek olarak verebiliriz. “Varım o halde düşünüyorum” dediğimiz an, bir büyüü değil ama Descartes’ın çığır açan, evrenle kurduğu varlık koşulunu yok etmiş oluruz. Bu açıdan bakınca şiirdeki sesi, şiirin temel ögesi değil, şairin öz isteğine bağlı bir üslup özelliği olarak düşünebiliriz. Eğer şair müziğe yaklaşmak istiyorsa, şiir ve anlam üzerine düşündüğü kadar müziğin anlamla ilişkisi üzerine de düşünmek zordur, aksi takdirde müziğin anlam yansıtmayan (anlamla ilişkisi olmayan, tümüyle amaçsız) bir tür olduğu yargısına kadar gider. Şimdiye kadar şiirdeki ritmin hazır kalıplar üzerine oturtulduğunu düşünürsek müziğin bu şekilde yorumlandığını düşünebiliriz.

Ses ve zaman ögesi olmadan müziği düşünmenin olanaksız olduğunu savunan Stravinsky, müziği plastik sanatlarla karşılaştırmalı olarak açıklar: “Plastik sanatlar mekan içinde sunulur bize. Ayrıntıları yavaş yavaş ve vakit oldukça seçmeden önce, genel bir izlenim ediniriz. Müzikse zamansal sıralanışa dayanır ve belleğin tetikte olmasını gerektirir. ... resmin mekansal bir sanat olması gibi, müzik de zamansal bir sanattır. Müzik her şeyden önce, zaman içinde belli bir düzenlemeyi, yani bir ‘kronomi’yi yansıtır.” Stravinsky’nin bu bağlamdaki düşüncesinden hareketle -teknik ayrıntılardan uzak durarak- müziğin zamanla ontolojik bağ kurmak gibi bir derdi olduğunu görürüz. Yine ona göre müzik ‘seslerin düzene sokulmasına dayalı icatlar bütünüdür. Bu amaçla ritim ile ritmik cümleyi ayırır. Onun durduğu yer, ritmik cümleden kurtulup yeni ritimler yaratmaktır. Sorumuzu şu şekilde toparlayabiliriz: Müziğin ritimle ve zamanla olan icat (buluş) ilişkisini şiire nasıl taşıyabiliriz veya müziğin alanına ne kadar girebiliriz?

Öncelikle şu ayrımı yapmak zorundayız, müzikte seslerin düzene sokulması, kurgulanması esasken, şiirde seslerin değil sözcüklerin düzene sokulması esastır. Sözcükleriye “ses-anlam-görüntü” bileşkesi içinde düşünmek zorundayız. Burada ses ve görüntüden ne anlaşıldığı önem kazanıyor. Ses, oluşturulan imgeyi doğallaştıracak, canlı kılacak bir etki mekanizması oluşturmak yerine -çoğu zaman- şiirin bellekte kalmasını kolaylaştırmak işleviyle kullanılmış izlenimi veriyor. Peş peşe sıralanan uyaklar en çok bunu doğruluyor. Yine görüntü, imgenin nesnelere ‘göz önüne getirebilmek’ için vardır. Her al-

gının görüntüsüyle birlikte oluştuğunu düşünürsek sestem önce görüntüyü, be-timi, temel olarak alabiliriz. Edebiyat tarihindeki 'kafiye göz için midir, kulak için midir' tartışması, 'göz içindir'in zaferiyle sonuçlandırıldığında tartışma derinleme-sine bir boyut kazansaydı, şiirin müzikle olan ilişkisini kulaktan kurtarıp göze ve anlama dayalı resimsel (biçimsel) bir ilişki içinde şiiri ayrı bir tür olarak de-ğerlendirebilirdik.

Denebilir ki, özgür koşukla birlikte aruz vezni de, hece ölçüsü de derk edil-di ve şairin böyle bir sorunu kalmadı. Asıl sorun da burada başlıyor. Şiirdeki ritim, dize bölme, dizeler arasındaki bağlantı vb. belli bir ilkeye değil de, kural-dan kuralsızlığa terk edilmiş durumda. Şiirin bütünsel kurgusundaki temel alınacak öge (çekim merkezi/ yitmiş. Anlam ve ses bileşkesi bir kişiliği ele ver-miyor. Böyle olunca da karşımıza çıkan şiir, kusursuz bir görüntü yansıtıyor gi-bi görünse de, çeviri mi, çalıntı mı, ne olduğu hakkında karar veremiyoruz. Ay-nı şairin iki şiiri arasında bile bazen üslup benzerliği göremeyebiliyoruz. Bu saptamamın kanıtı, C. Satkı, A. M. Dranas gibi şairlerin, Fransız şiirinden et-kilenmelerine karşın, o şairlerin içeriğini kendi üsluplarının yapısında, nasıl başarıyla erittiklerinde yatar. Bir şiiri sevdiren şey, o şiirden yansıyan acemili-ğin de ustalığın da kişiliğidir, ruhudur...

Özgür koşuğa geçtiğimize göre, şairin sözcükleri düzenlemedeki ölçüsü ne olacaktır? Asıl can sıkıcı soru bu olsa gerek. Şairin belki yıllarca uğraşacağı, çeşitli denemeler sonucu oluşturacağı, kendi sesimi buldum diyebileceği 'oku-ra onaylatabileceği' soruyu yanıtlamaya çalışıyoruz. Çünkü, burada şairin ben niçin yazıyorum kadar açığa çıkarması gereken bir kapsam var. Evrende ek-sik olan nedir, fazladan ne katmak istiyor, niçin, nasıl... Ses de, görüntü de onun binlerce yıldır süregelen malzemesidir. Şiirse açığa çıkarmak istediği bir şeydir. Yıllar önce, şu kısa şiir beni oldukça yormuştu: "Sevdanın ilmiğinden geçir / bir kazak ör / sen renkli giysin / üşüdükçe türkiye'm"**** Bu şiiri okuyan herkes, "sen bir kazak ör" anlamını çıkarıyordu. Bense 'sen'i o anlamda kul-lanmak istemiyordum; 'kendine benzeyen, kendini yansıtan' anlamını vermek istiyordum. Bir anlamda, şimdiki görüşümlle, sözcükleri düzenlemek, dizeyi bölmek için, ruhumun soluk alabileceği noktaları bulmaya çalışıyordum, yani asıl derdim ritim de, görüntü de değildi; bunlar aracılığıyla ortaya çıkartmak istediğim bir şeydi.

Şimdi, bu saptamalar ışığında örnek dizemize dönmek istiyorum:

"Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden."

Şairin vezne ve kalıba bağlı olarak bir ahenk, uyum sağlamaya çalıştığını görüyoruz, fakat şairin buradaki asıl amacı, açığa çıkarmak istediği şey nedir? Kaba bir yaklaşımla, sevgiliyle arasındaki bir belirsizliği gidermek, ona bir me-saj göndermek diyebiliriz. (Y. Kemal'in "tarihi ihtişam", "tarihi zarafet ve zevk takib eder"**** özlü sanat anlayışını da unutmamak kaydıyla.) Peki, aynı etki-yi, aynı mesajı değişik sözdizimleriyle veremez miyiz? Örnek dizede vurgu, "bendim" ve "ey sevgili"dedir. O halde kalıbı değil de özünü esas alırsak yeni di-zimler de olanaklıdır. "Denizden geçen bendim sandalla / ey sevgili."

Aynı şekilde A. Haşim'in "merdiven" şiirini de ele alabiliriz:

"Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden."

Bu dize için de aynı şeyler söyleniyor; sözcüklerin yerini değiştiremeyiz, musikisi bozulur vs. Bu yargılar her şeyden önce A. Haşim'in kendisine karşı bir haksızlık gibi geliyor bana. Şimdiye kadar Haşim'i hep dünya görüşünden yoksun, hiçbir derdi olmayan, şiiri sırf musiki içinde arayan, musikiye yaklaştıran biri olarak tanıttılar bize. Her şeyden önce Haşim bir felsefesi olan, şiire felsefe ışığıyla bakmaya çalışan bir şairdir. Sanatsal olarak kendini sembolist akımla ifade etmesi onun dünya görüşünün yansımasıdır. Haşim'e bakış penceremizi onun şu sözüne çevirebiliriz: "Rabbim! Her zevki tatmin edecek ve ismi yine 'sanat ve edebiyat' olacak felsefe taşını nasıl bulmalı?" Bu yazıda, belki de varmak istediğim nokta burasıydı. Haşim de, belki vezne bağlı kalmaya çalıştı, yeniliği geleneksel kalıplar içinde denedi, ama onun bu kalıpları zorladığını da görüyoruz (uzun ve kısa kalıpları bir arada kullanarak). Eğer, dizedeki sözcüklerin yerini değiştiremeyeceğimizi ileri sürebiliyorsak bu, onun da kendini kalıba uydurmada zorunlu kaldığındandır. Bu şiiri tümüyle, özgür koşukla yazmış olsaydı, sözcüklerin yerini gene değiştiremeyecektik (son şeklini bulmuş bütün şiirlerde sözcüklerin yerini değiştiremeyiz) ama, şiirin daha farklı dizilmiş olabileceğini en azından görebilirdik. Yine bu dizeyi tek başına ele aldığımızda, açığa çıkan özün, merdiven sembolüyle dile getirilen hayat yolculuğunun trajik yanının olduğunu görürüz. Dize, aruz kalıbıyla yazılmış:

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden.

Dizeyi şu şekle dönüştürsek:

Çıkacaksın bu merdivenlerden ağır ağır.

Kalıp bozulur ama öz aynı kalır, doğal ki, biz bu şekliyle okur üzerinde olabilecek olası etki değişimini bilemeyiz; fakat büyü bozulur gibi bir yargıda da diretemeyiz. Diretmek bir kanıyı yerleşik kılar. Yerleşik kanıları değiştirebilmekse oldukça zor, fakat, bir yanda "şiirde anlam aranmamalı" sözü, diğer yanda "başı sonu belirsiz, anlamsız şiirler yazılıyor" yargısı almış başını gidiyor. Bir anlamı olmayan kişi zaten anlam üretmez. Ancak üretmediği şeye karşı olması, kendisine hak etmediği bir zemin hazırlarken, suları da bulandırıyor. "Şiir ve anlam"dan çok, şiiri anlamlı kılabilmek önemli. Sanıyorum bu konuda hepimiz anlaşıyoruz; ama bir şiir önümüze çıktığı zaman "sevdim veya sevmedim"den öteye gidemiyoruz, daha doğrusu gitmiyoruz. Bir yanda "artık iyi şiirler yazılmıyor" gibi yargılar ortaya atılırken, diğer yandan, "eski şiirlerde olduğu gibi ezberimizde dize (mısra) kalmıyor gibi gerekçeler gösteriliyor. Ezberlemek isteyenler için, çok güzel dizeler de yazılmış durumda ama sorun bu değil. Sorun, bir bakıma, eskinin benzerini yeni diye aramakta ve yeni için bir tanım çerçevesi çizememekte. Bu çelişki içinde zaten yeni olan görülmez. Şiirimizin asıl sorunu 'kolaycılığın' yerleşmesinde. Bu kolaycılık içindeki 'yeni'ye bir başka yazı konusu. Şiirden anlamı kovduğu söylenen Haşim'in şu cümlesi nasıl yanlış koşullandırıldığımızı gösterir: "... Ahenk kaygıları arasında anlam kararırsa..." Sanıyorum sorunun kendisi de bu karanlıkta...

* A. Haşim, Bütün Eserleri.

** Batı Tesirinde Türk Şiir Antolojisi.

*** Sanat Antolojisi, İ. Tunalı.

**** bir oyundu ölüm, O. Özdem.

Tan Doğan

YETMEZ

dostlar / boşuna hiddet ediyorsunuz /
biliyorum: / ölümün adil olması için /
hayatın adil olması lazım diyorsunuz
nazım hikmet ran

1

ne ekmek yerine varıyor
ne emek dünyada
ve ölen tüm çocuklara
ağlıyor kalan

2

bir umudu taşımak
yetmiyor böyle
acıyı bal eylemek
mal eylemek de öyle

3

ne sevmek yerine varıyor
ne gülmek yaşamda
ve geçip giden yıllara
yanıyor insan

60

Protesto

Yılmaz Uçar

Rıza Dayı dükkanının kepenklerini indirdi. Kuruyemişçi dükkanı, tekel bayiiine yakındı. Bir göz attı o yana doğru. Hadi anlamında başını salladı arkadaşlarına... Tüpcü Davut, bakkal Bedri, kahveci Hasan, nalbur Muhittin kaldırımın kıyısında bekliyorlardı. Tüm esnaf kepenklerini indirmiş, protesto gösterisine katılacaktı. Köşedeki kahveden işsiz gençleri de yanlarına alınca, kıyameti koparacaklardı. Her şeye hazırdılar. Bunca borç birikmişken, evlerinde çocukları yarı aç yaşarken, sessiz kalmayı yiğitliklerine yakıştıramıyorlardı. Bağırma çağıra, yumruklarını sıkı sıkı yürüyor, sövüyorlardı. Elli sekizinci bulvar caddesine çıkan grup, trafiği engelliyor, slogan atıyordu...

65 yaşında, Bağ-Kur emeklisi Rıza Dayı kasketini alnına indirmiş, gri ceketinin önleri açık, kahverengi kazağının önünde ellerini kavuşturmuştu. Arkadaşlarıyla kol kola girmiş yürüyor, ekonomik krizi protesto ediyordu...

"Artık bıçak kemiğe dayandı."

"Bizi yok sayanları, biz de yok sayacağız."

"Hükümet istifa."

Çevre esnafı da gruba katılıyor, kaymakamlık binasına doğru bağırma çağıra yürüyordu. İşsiz gençler ellerindeki pankartları, dövizleri sallıyor, bağırıyordu.

"İşsiz ölmek istemiyoruz."

Dört yol ağzı, insan taşıt yumağı

olmuştu. İnsan sesleri, taşıt kornaları polis sirenleri gürültüyü çoğaltıyor, bunaltıcı sıcak ortamı geriyordu. Stres, isyana dönüşüyordu...

"Zamları geri alın" diye bağırıyordu Ziya Dayı. Yanında çalıştırdığı elemanın sigorta primlerini düşündü.

"İşten atılanlar geri alınsın" diye bağırıyordu tornacı Mustafa. İşsiz kalan oğlunu düşünerek...

"Dayanacak gücümüz kalmadı. Siftah bile yapamıyoruz. İflas ettik" diye bağırıyordu bakkal Bedri.

Grup adliye meydanına yaklaştı. Apartman balkonlarından ellerindeki bayrakları sallayanlar, ısıklarla, alkışlarla destekliyor, tempo tutuyordu. Polis minibüsleri, motorize ekipler çevrede güvenlik önlemi almış, grubu izliyordu. Adliye meydanı insan kaynıyordu...

Otobüs durağındaki, banklarda oturan insanlar şaşkınlıktaydı. Ne olup bittiğini anlamaya çabalıyor, birbirlerine soruyorlardı. Taburelerinde oturan boyacı çocuklar, boya sandıklarını sırtlamış, gruba sokulmuşlardı. Atatürk Heykelinin yanında İstiklal Marşını okudu grup. Türk bayraklarını sallıyor, "Yaşasın Türkiye" diye bağırıyorlardı.

"Zamlara, hortumlara hayır" dedi Rıza Dayı.

"Soyguna, işsizliğe lanet olsun" dedi işsiz gençler.

Davul zurna sesi işitildi bir an. Meydan coştı. Panayır havası esiyordu. Polis minibüslerinden "dağın" ayarısı yapıldı... Kim duyacak ki!.. Rıza Dayı, gün bugündür deyip elini cebine attı. Ödeyemediği elektrik, su, telefon faturalarını, Muhtasar Beyannamesini, Katma Değer Vergisi Beyannamesini gösterdi.

“Ödeyemiyorum. İflas ettim. Evim kira. Yatalak kızım var” diye bağıırıyordu. Öbür esnaf da aynı dertlerini söylüyor, ekonomik krizi lanetliyordu. Protesto gösterisi maç havasını almış, adliye meydanı, kaymakamlık önü, park, insan yumağı olmuştu. Polislerin uyarısına aldırılmıyordu yığın. Ağzına geleni söylüyordu...

“Atatürk Türkiyesi doların kulu yapıldı. Dolar yukarı Türk Lirası aşağı. Nerede kaldı gururumuz a dostlar. Eczanelerde ilaç bulamıyoruz.”

“Vatandaş düşünün yok mu?”

“IMF reçetelerine son.”

Çevik Kuvvet otobüslerinden inen polisler coplarını çekti. Grup “dağılın” uyarısını duymuyor, bağıırıp çağırmaı sürdürüyordu...

Robokoplar yığını çembere almış, aralarına girip ikiye üçe bölmüş, ite kaka, zorla otobüse bindiriyordu.

Bir o kadar çevreye dağılan genç taş, şişe yağmuruna tutuyordu meydanı. Mağazaların camları büyük gü-rültüyle kaldırıma iniyor, eşyalar yağmalanıyordu. Bankalar, döviz bürolarında panik yaşanıyor, silah sesleri duyuluyordu...

Rıza Dayı elindeki faturaları, beyannameleri Atatürk Heykelinin yanına bıraktı. Türk bayrağını direğe astı.

“Paşam, ben ödeyemiyorum. Varsen düşün” dedi.

Meydan ana baba günüydü. Esnaf arkadaşlarını gözden yitirmiş, çevresine bakınıyordu...

Rıza Dayı, başına şiddetli bir cop darbesi aldı. Gözleri kayıyor, baş dönüyordu. Parmaklarındaki kanın, başından aktığını anladı. Otobüs durağının önüne düştü, bayıldı...

Nurcan Çelik

ÇOK SESLİ

Sağır dilsiz zaman
Tapınağım gizli bahçem
Taşın dilindeki söylence
Yakıyor ateşini
Kiraz topluyorum
Kar mevsimi

Canımdaki candı
Can iki sesli
Alnımda yazılı
Uzaklığın

Kavga yolunda
Sancılı sevdam
Acılarını seveyim
Dirilişim çok sesli

GÜNE DOĞAN

Taşıdı rüzgarı
Yüreğinde boğulduğum yaşam
Hücremde saklı gölge
Kaç sevdayı dokur kendi içinde

Tutuşan ses
Yeşermesi tohumun
Gözlerde büyüyen telaş
Kapıda karanlığın sesi

Hüzünler getirdi geceye
Güneşin unuttuğu pencere
Sancısı umudun

Güne doğdu ağlayarak
Kaç çocuk

Kadir Aydemir

ADA VE RÜZGARIN ŞARKILARI

çıplak

Bir balıkçı köyü burası
Dört hane, birkaç köpek ve denizin kırdığı kabuklar
Sessiz bir kuyu
Bekâr kızların bildiği
Bir tapınak var adanın öte tarafında
Çoban Hasan türkü söylüyor durmadan
Oysa, ansızın, anlıyorum zeytinlikleri...

son

Her gün aynı şeydir, diyor, sıkıntıyla
Tavandaki örümcekleri alıyor elinde çalı süpürgesiyle
Terekte, tozlu bardakların içinde, durmuş bir kol saati
Nemden ıslanmış tuzluğun yanında
Kararmış gümüş bir yüzük...

şairin düşü

Şiir, diyor
Bir leğende doğan kız kardeşim
Annemim -ısıtıp- karnına koyduğu
Sıcak kiremit belki...

buluşma

El ele geçiyoruz demir köprüden
Frezya kokuyor nefesin
Saçlarına dokunmak için eğiliyorum
Kuğuran kuşlar, ölü yapraklar örtmüş ağzını
Bitmeyen merdivenleri iniyoruz
Önce gölgelerimiz ayrılıyor...

işaret

Camdan dışarı bakıyorum bir an
Bir tilki hızla kaçıyor
Artık çalışmayan değirmenin arkasında
Gözlerini ateş gibi yakıyor...

Mat Emi

11 Ağustos 1883'te Colmar'da bir valinin oğlu olarak doğdu. Münih'te ve Strassburg'da Almanca ve Latince yükseköğrenim gördü. 1902'de René Schickele ve Otto Flake'le 'Akıncı' dergisini çıkardı. 1908'de Shakespeare hakkında doktora yaptı. Brüssel Üniversitesi'nde doçent olarak çalıştı. Savaştan dolayı Toronto Üniversitesi'nin davetine gidemedi. 30 Ekim 1914 yılında öldü. Alman ekspresyonistlerinden olan Ernst Stadler'in şiirlerinin yanı sıra, şiir kuramlarıyla ilgili kitapları ve edebiyat yazıları bulunmaktadır.

Ernst Stadler

AKŞAM VE NEHİR

Akşam
koşuyor dingin suların arkasından.
Fırtına güneşi sıçrayacak
çılgın renklerle boğuşuyor kıyılarda.
Yağdı yağmur.
parlıyor nem ışıltısında yapraklar.
Söğütler yosunlarla beraber
uzanıyorlar titreyen aydınlığa
Ak bir bulut
nehrin üstünde alacalarla dans ederken,
Sığ akıntılarının altında küflü ve sert
sürüklenen çakıllar şakırdıyor,
Kavakların tepesinde akşam kızılığı, meşale alevlerinden
altın sarısı kalın ışık damlıyor,
Bu, benim en derin mutluluğummuş sanki
yanan akşamlarla çekip giden.

Türkçesi: Arife Kalender

Vasili Makaroviç Şukşin (1929-1974) Rus yazarı, sinema yönetmeni, sinema oyuncusu.

Birçok öykü yanında "Liyubovanlar" (1965) ve "Size Özgürlük Vermeye Geldim" (1971) adlı iki roman, "Enerjik İnsanlar" (1964) adlı bir piyes, filmlere çeviriler, "Böyle Bir Delikanlı Yaşıyor" (1964) ve "Kırmızı Kartopu Ağacı" (1973) adlı iki senaryo ve gazetelere yazılar yazmıştır.

Şukşin Sovyet yazınının en önemli yazarlarından biri olmakla birlikte "toplumcu yazarlık" kaygısı gütmeyen, gözlemlerinin gücü ve gerçekçiliğiyle şaşırtıcıdır. Değişik sanat dallarında etkinlik göstermiş olup, çalışmalarının asıl yoğunluğu yazın alanındadır. Kısa, özlü yazısı, derin gözlemleriyle çağdaş Anton Çehov izlenimi bırakıyor.

Mat Etti

Vasili Makaroviç Şukşin

Yaşlı bir kadın olan Agafya Juravliyov'un oğlu Konstantin İvanoviç, karısı ve kızıyla birlikte köye annesini ziyarete gelmişti. Köyde biraz kalıp dinleneceklerdi.

"Novaya" küçük bir köydü, Konstantin İvanoviç taksiden indiği zaman herkesin bundan haberi oldu; Juravliyovların ortanca oğlu Kostya, hani şu bilimadamı var ya, annesini görmeye gelmiş, devletten yüksek aylık alıyormuş, getirdikleri valizleri taşıya taşıya bitirememişler. Akşama doğru öbür ayrıntılar da öğrenildi: Kostya ile karısı, ikisi de bilim doktoru adaymış, kızları ilkokula gidiyormuş; annelerine elektrikli bir semaver, çiçek desenli bir sabahlık ile süslü tah-ta kaşıklar getirmişler.

Aynı akşam köylüler Gleb adındaki arkadaşlarının evinin önünde toplandılar, Gleb Kapustin'in içerden çıkıp kendilerine katılmasını beklemeye başladılar. Onların orada niçin beklediklerini anlamak için önce biraz Gleb Kapustin'i tanıyalım.

Gleb Kapustin 40 yaşlarında, kalın dudaklı mısır püskülü gibi sarı saçlı, içten pazarlıklı, konuşmalarına bakılırsa hayli mürekkep yalamış bir adamdı. "Novaya" köy olarak küçü-

cük bir yerdirdi ama nasıl olduysa buradan bir albay ile iki pilot, bir doktor, bir de gazeteci çıkmıştı. İşte şimdi de bilim doktoru yetişiyordu...

Köyün ün yapmış kişilerinin yolu buraya düştüğünde kaldıkları ev akşamları tıklım tıklım hısımla akrabayla dolardı. Gelen konuğun anlattığı ilginç olayları can kulağıyla dinlerler, kendileri de köy yaşantısından konuşurlar, eğer konuk isterse Gleb Kapustin'i de çağırarak ikisinin tartışması sonunda köye gelenin nasıl yenisik düştüğünü görerek bu işe pek şaşırırlardı. Böyle durumlar çoğunun hoşuna gitmezdi, gene de köylülerin bir bölümü Gleb Kapustin'in ünlü hemşerilerinin açığını yüzüne vurmasından, onu sorularıyla bunaltmasından büyük zevk alırdı. Hatta bu kimseler Gleb'e önceden haber verirler, sonra hep birlikte toplanarak konuğun kaldığı eve baskın yaparlardı. Gleb Kapustin ile ünlü konuğun tartışmalarını dinlemek onlar için sinemaya gitmek türünden bir eğlenceydi.

Bir yıl önce Gleb'in, hemşerileri albayı nasıl zora sokup alt ettiğini unutuyorlardı. Çünkü ikisinin arasında 1812 savaşı üzerine bir tartışma açılmış, albay Moskova'yı yakma buyruğunu hangi komutanın verdiğini bilememişti. Daha doğrusu komutanın bir kont olduğunu söylemiş ve adını karıştırıp Rasputin deyivermiş-

ti. Gleb Kapustin fırsatı kaçırmı mı? Hemen atmaca gibi saldırarak adamcağızın tüm bilgisizliğini ortaya çıkarmıştı. İş bununla kalsa gene iyi; hayli bir gürültü-patırtı kopmuş, albay öfkeden deliye dönmüş, Gleb bir türlü adamın yakasını bırakmak istemiyormuş. Bunun üzerine, bir çözüm getirsin diye okulun öğretmenine haber salmışlar. Herkes öğretmenin gelmesini beklerken Gleb pancar gibi kırmızı bir yüzle sandalyesinde gururlu gururlu oturuyor, albaya şöyle diyormuş: "Heyecanlanmayın, albay, heyecanlanmayın! Yoksa kendinizi Fili'de⁽¹⁾ mi sandınız?"

Sonuçta Gleb tartışmadan utkuyula çıkmış, albay kızgınlıktan başını duvara vuruyormuş, adamcağızda moral diye bir şey kalmamış. Bu olay köyde uzun süre unutulmadı. Gleb'in niçin, "Heyecanlanmayın, albay yoldaş, heyecanlanmayın. Yoksa kendinizi Fili'de mi sandınız?" sözü çok hoşlarına gitmiş olmalı, ancak Gleb'in bunu niçin söylediğini en yaşlılar bile anlayamadılar.

O gün Gleb'in keyfine diyecek yoktu. Durmadan sırtıyordu, gözlerini kısıp çevresine bakarken kıskandığı kişilerden öcünü almanın tadını çıkarıyor gibiydi. Ünlülerin anneleri Gleb'in bu tavırlarından hiç hoşlanmazlardı, ellerinden gelse onu bir kaşık suda boğarlardı. Haklıydı kadınlar, oğulları adına adamdan basbaşağı çekinip korkuyorlardı.

Kabak şimdi de doktor adayı Juravliyov'un başında patlamak üzereydi.

Ormanda hızcılık yapan Gleb işten gelir gelmez elini-yüzünü yıka-

dı, üstünü değiştirdi, yemek bile yemeden onu bekleyen hemşerilerinin yanına çıktı.

Önce birer sigara yaktılar, sonra şundan-bundan konuşurken Juravliyov'dan söz etmemeye çalıştılar. Bir ara Gleb Kapustin başını çevirdi, Juravliyovların evinden yana bakarak:

- Agafya teyzenin oğlu gelmiş, öyle mi, diye sordu.

- He, ya. Ortanca oğlu Kostya geldi. Karı-koca ikisi de doktor adaymışlar.

- Doktor adayı mı? Deme, yahu! Artık ikisinin de yanına kolay kolay varamazsın!

Köylüler keyifli keyifli güldüler; Gleb'in öyle dediğine bakmamak gerekirdi, köyün çarıklı bilgini kimseden çekinip korkacak adam değildi.

Gleb hemen öne düştü.

- Hadi, gidelim de bizim doktor adayları nasıl kişilermiş, bir görelim, dedi.

Gleb'in elleri cebindeydi, en başta yürürken Agafya teyzenin evine tepeden bakıyordu. Uzaktan biri onları görse onun köylüleri değil de, köylülerin onu önüne katıp götürdüğünü sanırdı. Köye yabancı bir pehlivan gelince güreşmeleri için köyün adamları kendi güreşçilerinin arkasına düşüp böyle götürmezler miydi?

Giderlerken Gleb arkadaşlarına;

- Hemşerimizin hangi bilim dalında doktora adayı olduğunu biliyor musunuz, diye sordu.

- Hangi dalda aday olduğunu nereden bilelim? Doktor adaymış dediler, hepsi o kadar. Karısı da doktor adaymış...

- Fen bilimleri alanında doktora

(1) Napolyon komutasındaki Fransız ordusuyla yapılan Borodino meydan savaşından önce Rus komutanlar Fili kasabasında toplanıp son kararlarını verdiler. (Ç.N.)

- Ya ruh?

- Ruh maddeden sonradır.

Gleb küçümsercesine gülümsedi.

- Bunun böyle olduğunu herkes bilir... Gene de sizden başka bir açıklama beklerdik. Bağışlarsanız, şunu açıkça belirteyim ki, burada biz... bilim merkezlerinden uzak bir yerde sayılırız. Bazen bilgili insanlarla konuşmayı çok istediğimiz halde kiminle konuşacağımıza karar veremiyoruz... Peki, felsefe şimdilerde ağırlıksızlık (yerçekiminin yokluğu) konusunda neler ileri sürüyor? Lütfen, bize bunu da açıkla mısınız?

- Eskiden neyse şimdi de aynı. Bugün farklı bir durum mu var yoksa?

Gleb doktor adayının yüzüne karşı açık açık sırıttı.

- Ağırlıksızlık yeni keşfedildiği için sordum bu soruyu. Doğal felsefe ile stratejik felsefe bu konuda birbirinden farklı açıklamalar getiriyor.

- Stratejik felsefe ne demek oluyor? Böyle bir terimi hiç işitmedim. Ne sormak istediğinizi biraz daha açar mısınız?

Gleb hiç istifini bozmadı. Herkes kulak kesilmiş, onun ne diyeceğini bekliyordu.

- Doğanın diyalektiği diye bir şey vardır, öyle değil mi? Doğayı belirleyen ise felsefedir. Daha yakınlarda ağırlıksızlık olgusu doğanın elementlerinden biri olarak keşfedildi. Yeni bulunan bu element bilimadamları arasında şaşkınlık yaratmıyor mu? Benim asıl öğrenmek istediğim bu...

Doktor adayı kendini tutamayarak güldü. Ancak kahkaha atmakta tek başına kalmıştı. İçine düştüğü sıkıntılı dürumdan kurtulmak için karısını çağırırdı.

- Valya, bir dakika gelir misin? Burada çok garip bir tartışma var. Gel, sen de katıl.

Kadın geciktirmeden masada oturanların yanına koştu, ama onun gelişi Konstantin İvanoviç'i sıkıntıdan kurtarmadı. Çünkü köylüler gözlerini dikmiş, doktor adayının yanıtını bekliyorlardı.

Doktor adayı ciddi bir sesle:

- Gelin, önce hangi konu üzerinde konuşup tartışacağımızı saptayalım, dedi. Sonra da...

Gleb Kapustin fazla bekleyecek durumda değildi. Onun derdi üst üste sorular sorup ünlü konuyu şaşırtaarak çıkmaza sokmaktı.

- Peki, ikinci sorumuza geçelim, dedi. Biliyorsunuz, Sovyetler Birliği'nin kuzey bölgelerinde şamanlık yaygındır. Sizin bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Karı-koca kahkahayla gülmeye başladılar. Gleb ise yalnız gülümsemekle yetinerek kahkahaların son bulmasını bekledi. Berikiler susunca:

- Gülerek, ülkemizde böyle bir sorun yokmuş gibi bir tavır takınabilirsiniz, dedi. Kahkaha atmanın bir yardımcı dokunacaksa ben de sizinle birlikte güleyim. Ancak sorunu güler geçiştiremeyiz, öyle değil mi?

Bu sözü daha çok, kendisi de doktor adayı olan kadına dönerek söylemişti.

- Sorunuzda ciddi misiniz, dedi kadın.

Gleb Kapustin ayağa kalktı, hafifçe eğilerek bayan doktor adayını selamladı. Bu sırada yüzü paıcar gibi kızardı.

- İzniniz olursa önce sorumuza yanıt almak isterdik. Gerçi bütün insanların ilgi duyacağı evrensel konu-

lardan soru sormadık, gene de bizim için ilginç gözüküyor.

Konstantin İvanoviç araya girdi:

- Sorunuzu anlamadım. Bir daha söyler misiniz?

Valya yeniden gülmeye başladı.

- Şamanlık konusundaki görüşümü mü soruyorlar... Şey, güldüğüm için hepinizden özür dilerim.

Gleb atıldı.

- Özür dilemenize gerek yok. Belki de çalıştığınız uzmanlık alanıyla ilgili değil sorumuz. Yanıt vermeseniz de olur. Böyle bir sorun olmadığını varsayalım.

Konstantin İvanoviç kesin bir tavırla elini salladı.

- Şamanlık konusunda ülkemizde nasıl bir sorun olabilir ki? Yok öyle bir şey. Ancak bu konuyu kurcalayıp durmanızı anlamıyorum. Boşuna bir çaba gibi gözüküyor.

Bu sefer Gleb kahkahayı bastı.

- Yanıt veremeyecekseniz üzerine düşmeyiz biz de... Ne yapalım? Belki de gerçekten böyle bir sorun yoktur.

Köylüler doktor adayı gence bakmaya başladılar. Gleb elini çapraşık bir şey anlatıyormuşçasına havada dolandırarak konuşmasını şöyle sürdürdü:

- Böyle bir sorun yok diyorsanız sizin dediğiniz gibi olsun. Ancak adamlar zil takıp oynuyorlar, tefle topluca dans ediyorlar. Doğru değil mi? Ne diyorsunuz? İsterseniz bütün bunları görmezlikten gelebilirsiniz. Eğer böyle yapmazsanız, o zaman... Neyse, bırakalım şimdi bunları. Size başka bir soru daha, doktor adayı yoldaş: Ayın akıllı yaratıkların eseri olduğu konusunda düşünceniz nedir?

Konstantin İvanoviç sesini çıkarılmadan Gleb'e baktı. Beriki konuşmasını şöyle sürdürdü:

- Bilimadamları ayın yapay bir yörünge üzerinde döndüğünü ileri sürüyor, ayın içinde akıllı yaratıkların yaşadığı sanılıyor.

Doktor adayının bakışlar gitgide değişerek büyük bir şaşkınlığa dönüştü.

- Ee, sonra? Sormak istediğiniz soru nedir?

- Doğal yörünge hesabı bu konuda ne söylüyor? Uzay bilimleri genelde nerede uygulanıyor, kimin ne işine yarıyor?

Köylüler kulaklarını dört açmışlardı, Gleb'i dinliyorlardı. Gleb:

- İnsanların komşumuz ayı bundan böyle daha sık ziyaret edecekleri göz önüne alınırsa, günlerden bir gün ayın içindeki yaratıkların buna dayanamayıp bize karşı çıkacakları söylenemez mi? Acaba onları anlayışla karşılayacak mıyız, buna hazır durumda mıyız?

- Kime soruyorsunuz bu soruyu?

- İkinize birden, ikiniz de doktor adayı olduğunuza göre...

- Peki, onları anlayışla karşılamaya siz hazır mısınız?

- Burada doktor adayı olan ben değilim, aldığım aylık da öyle yüksek sayılmaz... Öyleyse sorumu siz yanıtlayacaksınız. Ama biz taşralıların bu konuda nasıl düşündüğümüzü merak ediyorsanız o zaman belirteyim. Varsayalım ki, ayda akıllı yaratıklar var. Onlarla karşı karşıya geldiğimizde ne yapmalıyız? Köpek gibi havlayalım mı, yoksa horozlar gibi ötelim mi?

Köylüler kıpırdandılar, kıkır kıkır gülmeye başladılar. Gözlerini

Gleb'den ayıramıyorlardı.

- Benim bu konuda düşüncem şu ki, ne yapıp edip aylılarla birbirimizi anlamak zorundayız. Doğru söylemiyor muyum?.. Ama nasıl?

Gleb masada oturanların yüzüne tek tek baktı, bakışlarıyla soruyu onlarada soruyor gibiydi.

- Bana kalırsa hemen kumun üstüne güneş sistemimizin şemasını çizip oraya dünyadan geldiğimizi göstermeliyiz. Her ne kadar başımız astronat başlığının içindedir, ama bizim de beynimiz var, biz de onlar gibi akıllı yaratıklarız, bunu anlasınlar diye... Kendilerinin de nerede bulduklarını anlamaları için parmağımızla önce şemada ayın yerini, sonra tek tek o yaratıkları gösteririz. Mantiğa uygun, öyle değil mi? Böylece onlarla komşu olduğumuzu anlarlar. Bu kadarının yeterli olduğunu mu sanıyorsunuz? Hayır! Birbirimizi tam olarak anlamamız için bu açıklama yetmez. Biz insanoğlunun hangi yasalara göre gelişip şimdiki durumumuza geldiğimizi de açıklamalıyız aylılara.

Doktor adayı yerinde kıpırdandı, karısına anlamlı anlamlı şöyle bir baktıktan sonra:

- Açıklamanız akla yatkın, dedi. Öğrenmek isterdim, insanoğlunun hangi yasalara göre geliştiğini düşünüyorsunuz?

Doktor adayının karısına anlamlı bakması "öğrenmek isterdim" sözünün boşlukta kalmasına neden oldu. Gleb onun kaçamak bakışını yakalamıştı, büyük bir heyecana kapılarak berikinin üzerine atılmaya hazırlandı. Köyden çıkan tanınmış kişilerle konuşurken hep böyle yapardı: Bir atmaca gibi havada yükselir yükselir,

sonra hışımla düşmanın üzerine saldırırdı. Şimdi de doktor adayının karısına bakmasını fırsat bildi, zaten böyle bir şeyin olmasını çoktandır bekliyordu. Sonrası kendiliğinden geldi.

- Anlıyorum, eşinizi buraya bizimle alay etsin diye çağırdınız.

Gleb bunu sakın bir sesle söylemişti, ama iç organlarının zangır zangır titrediği belliydi.

- İyi bir şey mi yapıyorsunuz, orasını bilemem. Ancak derim ki, bizler önce gazete okumasını öğrenmeliyiz. Ne dersiniz, doğru söylemiyor muyum? Doktor adayları da yapmalılar bunu.

- Bir dakika beni dinler misiniz?..

- Doktor adayı yoldaş, sizi dinleyeceğimiz kadar dinledik; ayrıca, hani nasıl derler, bundan büyük bir zevk de aldık. O bakımdan şunu belirteyim ki, doktor adaylığı çarşıdan bir kerecik alınıp sürekli giyilen bir giysi değildir. İnsan satın aldığı giysiyi bile arada bir temizlemeye verir, öyle değil mi? Doktor adaylığının sürekli giyilen bir giysi olmadığını kabul ettiğimize göre bilimadamı kişiliğinizi daha çok el üstünde tutup yeni yeni bilgilerle donanmanız gerekir. Doğru söylemiyor muyum?

Gleb alçak sesle, ama iddialı, akil verici bir edayla konuşuyor; durmak nedir bilmiyordu. Kendini kapıp koyvermişti. Zavallı doktor adayı öylesine şaşırılmıştı ki, ne yapacağını bilemiyor; karısının, Gleb'in, masadaki lerin yüzlerine aval aval bakıyordu. Köylüler ise ona bakmamaya çalışıyorlardı.

- Elbette biz köylüleri şaşkına çevirmek kolay iş. Baba evine taksiyle gelip bagajdan beş valiz birden çık-

rinca hepimizin ağız bir karış açık kalacaktır... Ancak unuttuğunuz bir şey var: Şimdi iletişim çağındayız, bilgi her yerde aynı hızla yayılıyor. Demek istediğim şu ki, kimi durumlarda biz değil, asıl sizler şaşkına dönebilirsiniz. Neden dersiniz, biz köylülerin doktor adaylarıyla hiç yüz yüze gelip konuşmadığımızı sanabilirsiniz, ama tam tersine, nice doktor adayı, profesör, albay görüp tanidik. Onlarla ilgili nice güzel anılar kaldı belleklerimizde. Onların bizden fazla bir ayrımları yok, bizim gibi sade insanlar hepsi de. Onun için size de tavsiyem, sayın doktor adayı, sürekli göklerde uçmayı bırakıp sık sık yer yüzüne inin. İnanıyorum ki, böylesi sizin için iyi bir başlangıç olacaktır. Ayrıca yükseklerden düşünce başınızın yarılma tehlikesinden de kurtulursunuz.

Doktor adayı hâlâ kendine gele-memişti. O şaşkınlıkla:

- Deyim yerindeyse sen insanın üzerine öküz gibi, bodoslama geliyorsun arkadaş, dedi. Yoksa zincirinden mi boşaldın? Ne oldu da böyle birden bire hırçınlaş..

Gleb onun sözünü yarıda kesti:

- O ne biçim söz, tanrı aşkına! Ben bugüne değin ne işlediğim bir suçtan dolayı hapse girdim, ne de zincirimden boşaldım. (Masada oturanlara baktı.) Buradakilerin hiçbiri de herhangi bir cezaya çarptırılmadı, zincirinden boşalmadı. O bakımdan bu sözleri başkaları nasıl yorumlar, bilemem. Ancak eşinizin size afallayarak baktığını görüyorum. Ağızınızdan çıkanları duyarsa, korkarım, kızınız Moskova'da birinin üzerine öküz gibi bodoslama gidebilir. Demek istediğim şu ki, doktor adayı yol-

daş, kullandığınız argo sözün sonu iyi gelmeyebilir. Amacınıza ulaşmak için her aracı kullanmaya kalkmayın, lütfen. Doktora adaylığı sınavında profesörlerinizin üzerine bodoslama gittiğinizi sanmıyorum. Öyle yapmadığınıza kalıbımı basarım.

Gleb bunları söyledikten sonra hızla ayağa kalktı:

- Onların yanında nalıncı keseri gibi hep kendinize yontmamış, argo sözler kullanmamışsınızdır. Çünkü profesörlere saygı göstermek zorundasınız, çünkü geleceğiniz onlara bağlıdır. "Burada argolu konuşsak da olur" diye düşündüğünüzü biliyorum. Oysa kazın ayağı hiç de öyle değil, doktor adayı yoldaş. Bizler de bir şeylerden çakan kimseleriz. Fırsat buldukça gazetelere bakar, elimize geçen her kitabı okuruz. Hatta televizyon seyretmekten de geri durmuyoruz. O bakımdan nice şaşırtıcı-eğlendirici-öğretici yapımları, sorulu-yanıtlı yarışma programlarını ağız-mız şaşkınlıktan bir karış açık, hayran hayran izlemiyoruz. Öyleyse bizlere karşı biraz daha alçakgönüllü davranın.

Doktor adayı karısını bakarak:

- Ne ağız kalabalık adam, dedi. Ayrıca tipik bir demagog. Başkasına çamur atmada da üstüne yok...

- Tutturamadınız! Yaşadığım sürece kimseye İmzasız mektup göndermiş değilim, kimseye iftira edip çamur atmadım.

Gleb böyle diyerek masada oturanların yüzlerine sırayla baktı. Adamlar onun doğru söylediğini biliyorlardı.

- Evet, attınız ama tutturamadınız. Benim bir özelliğim vardır. İster misiniz, size de söyleyeyim.

- Söyleyin.

- Çizmenin boyunu aşanlara had-dini bildirmek benim birinci görevimdir. O bakımdan daha alçakgönüllü davranmanızı salık veririm.

- Hangi konuda alçakgönüllü davranmadık da bunları söylüyorsunuz?

- Biz gidince oturup aranızda konuşun. İyi düşünürseniz kendiniz bulursunuz.

Gleb doktor adaylarının yüzüne acırcasına baktı.

- İnsan "bal" sözcüğünü yüz kere söylese bundan dolayı ağzı tatlanmaz. Bunu anlamak için doktor adayı olmaya gerek yok. Gene yazılarınızda yüz kere "halk" diye yazsanız, halk konusundaki bilginiz artacak değildir. O bakımdan halkın arasına karıştığınızda tavırlarınıza çekidüzen verin, laflarınızı iyi ölçüp biçin. Yoksa kendinizi aptal durumuna sokarsınız. Hadi, hoşça kalın. Halk arasında geçireceğiniz dinlerce günleri ikinize de yarasın.

Gleb alaylı alaylı güldü, acele etmeden odadan çıktı. Ünlü kişilere son darbeyi vurduktan sonra ilk çıkan hep o olurdu.

Köylüler doktor adaylarının evinden dağılırken aralarında şöyle konuşuyorlardı:

- Herife bak, koskoca doktor adayının hakkından geldi, yahu! Bilgi küpü, köpoğlusu! Ay konusunda bunca bilgiyi nereden edinmiş?

- Düpedüz mat etti.

- Bizimki böylesine kültürlüymüş de haberimiz yokmuş...

Şaşkınlık içinde başlarını sallıyorlardı.

- Sinsi herifin anlamadığı konu yok. Zavallı Konstantin İvanoviç'i bayağı hırpaladı. Eline geçirdiğinin cacığını çıkarıyor. Karısı Valya ağzını bile açamadı.

- Ağzını açsa ne yapacaktı ki? Konstantin İvanoviç bir şeyler söylemek istedi de ne oldu? O bir söyle-diye beş misli karşılığını aldı.

- Uzun lafın kisası, meğerse bilgi küpüymüş bizim düzü.

Köylülerin konuşmasından, seslerinin tonundan iki doktora adayına bir çeşit acıma duydukları, onları destekledikleri düşünülebilirdi. Kiminle tartışmaya girse Gleb şaşırtıyordu onları, şaşırmak şöyle dursun, adamın bilgisine hayran kalıyorlardı. Ancak sevmeye gelince bitleri kadar sevmiyorlardı herifi. Çünkü Gleb acımasızdı; acımasızları ise hiç kimse, hiçbir yerde, hiçbir zaman sevmez.

Ertesi gün Gleb Kapustin işe gelince o değil den köylülere:

- Ee, doktor adayımızdan ne haber, dedikten sonra sinsi sinsi gülecektir. (Hep böyle yapardı zaten.)

Berikiler de:

- Onu mat ettin, be arkadaş, karşılığını vereceklerdir.

- Önemli değil, önemli değil. Ben-ce konuşmamızın onlara çok yararı dokunmuştur. Boş zamanlarında oturup iyice düşünsünler. Burunları büyük davranmasınlar insanlara karşı.

Türkçesi: Mehmet Özgül

Miguel Hernández. Özgün İspanyol ozanı; 1910 yılında Orihuela'da doğdu, İç Savaş'ta Cumhuriyet yanlısı militan eylemleri nedeniyle girdiği hapisanede 1942 yılında öldü... Miguel Hernández'in "*El rayo que no cesa*" adlı kitabından alınan bir şiiri aşağıda sunuyoruz. Şiirin başlığı çevirmence eklenmiştir.

Miguel Hernández

ACI LİMON

Neden attın bana o acı limonu,
o sıcacık, o tertemiz ellerinle
o önünde eğildiğim görkemle?
Sızlayan yüreğime bastırdım onu

Sarı, tatlı, uyuşturucu bir vuru
içimi ısıtan o keskinliğiyle
kanımı kaynatan o diriliğiyle
dimdik, uzun, kaskatı bir meme ucu

Önce sana baktım sonra gülüşüne
içimi açan limonata tadında,
gönlümdeki karamsarlıklardan uzak,

kanımı sakinleştiren gömleğine,
keskin altın haçer kımıldar kınında
ve sonunda yüreğine saplanacak.

Türkçesi: A. Cengiz Büker

anmalık

MAYIS AYINDA YİTİRDİKLERİMİZ

Abdullah Şinasi Hisar	1883	3 Mayıs 1963
Selahattin Şimşek	1928	3 Mayıs 1960
Sabri Soran	1918	4 Mayıs 1975
Orhan Burian	1914	5 Mayıs 1953
Arkadaş Z. Özger	1948	5 Mayıs 1973
Haldun Taner	1915	7 Mayıs 1986
Sait Faik Abasıyanık	1906	11 Mayıs 1954
Zihni Anadol	1918	11 Mayıs 1999
Ercüment Behzat Lav	1903	16 Mayıs 1984
Şahap Balcıoğlu	1923	16 Mayıs 1994
Nurullah Ataç	1908	17 Mayıs 1957
Şair Eşref	1847	22 Mayıs 1912
Edip Cansever	1928	28 Mayıs 1986
Kemal Kale	1960	29 Mayıs 1989

HAZİRAN AYINDA YİTİRDİKLERİMİZ

Ahmet Arif	1927	2 Haziran 1991
Orhan Kemal	1914	2 Haziran 1970
Nazım Hikmet	1902	3 Haziran 1963
Fikret Adil	1901	3 Haziran 1973
Oğuz Arıkanlı	1932	3 Haziran 1991
Ahmet Haşim	1884	4 Haziran 1933
Cahit Irgat	1916	5 Haziran 1971
Asaf Çiyiltepe	1934	7 Haziran 1967
Oğuz Özdeş	1920	7 Haziran 1979
Suphi Taşhan	1921	9 Haziran 1960
Halide Nusret Zorlutuna	1901	10 Haziran 1984
Suavi Koçer	1909	12 Haziran 1987
Mina Urgan	1915	15 Haziran 2000
Tahir Kutsi Makal	1937	15 Haziran 1999
Tahir Alangu	1916	19 Haziran 1973
Hasan İzzettin Dinamo	1909	20 Haziran 1989
Ahmet Muhip Dranas	1909	21 Haziran 1980
Naci Girginsoy	1924	26 Haziran 1982
Yusuf Ahıskalı	1909	26 Haziran 1983
Fuat Köprülü	1890	28 Haziran 1966
Tahsin Saraç	1930	29 Haziran 1989

Nurullah Ataç

İlimli Devrim

Bir ilimli olmalıdır gidiyor aydınlarımız arasında! Ben "ılımlı" diyorum ya, onlar der mi hiç? Yakıştıramazlar ağızlarına. "Mutedil" diyeceksiniz, "ılımlı" dediniz mi, aşırı gitmiş olursunuz. Bakın, "müfrit" yerine "aşırı" demeyi beğeniyorlar, iyiymiş o, güzelmiş, daha bilmem neymiş, "ılımlı" ise kötü, çirkin... Ben de işte bunu anlayamıyorum: "Müfrit" sözünü atıp da yerine "aşırı" sözünü alıyorsunuz, "mutedil" sözünü de atacaksınız, ona da Türkçe bir karşılık arıyacaksınız. Yok, "mutedil" sözünü saklayacaksak, "müfrit" sözünün suçu ne?.. Doğrusu, kendileri de bilmiyorlar ne dediklerini. Nereden bilecekler? Bir ilkeye bağlanıp da gereklerini düşünmüyorlar ki! Bir beğenidir tutturmuşlar, ona da "zevk" diyorlar, bir ilke diye göstermeye kalkıyorlar beğenilerini. "Mutedil güzel, ilimli çirkin" dediler mi, kendi geçici beğenilerine göre yargıladılar mı, bir ilke tanıdıklarını, ellerinde bir ölçüleri olduğunu sanıyorlar...

İlimli olmak... Bence en büyüğü budur bugünkü dertlerimizin. Ne demektir ilimli olmak? Düşüncenizin sonuna kadar gitmekten kaçınmak demek değil midir? "Şu iyidir, şu şöyle olmalıdır, şu yol tutulmalıdır" diye düşüneneceksiniz, gene de o yolun sonuna kadar gitmeyeceksiniz, yarıda duracaksınız, eskiyi büsbütün yıkmayacak, yeniyi büsbütün kurmayacaksınız. Bir iş mi görmek istiyorsunuz? Bay İlimli çıkıyor karşınıza: "Evet" diyor, "iyi bir şey senin yapmak istediğin, ama yavaş yavaş gitmeli, alıştırmalı çevrendekileri, sonra ürkütürsün onları, karşı korlar, sinirlenirler" diyor.

Ne oluyor bunun sonu? Söyleyeyim ben size ne olduğunu. Siz istediğinizi, doğru bulduğunuzun bir parçasını yapıyorsunuz, büsbütün bir şey yapmıyorsunuz değil, ama o yaptığınız bitmediği için, yarı kaldığı için değerini yitiriyor, ortada olanı değiştiremiyor, ona karışıyor, yanlış anlaşılıyor, öyle ki siz yapmak istediğinizin tam tersini yapmış oluyorsunuz. Bir iki örnek göstereyim size:

Bu ülkede, Batı uygarlığının üstünlüğünü anlamış, bunun için de o uygarlığın gereklerini yaymaya çalışan kimseler var, en aşağı yüz, yüz elli yıldan beri. Ne yapabildiler? Getirebildiler mi Batı uygarlığını? Hayır, onlar da ilimli olmaya kalktılar, yahut önlerine ilimliler çıktı: "Yooo!" dediler ilimliler, "Biz büsbütün de Batılı olamayız, bizim de geleneklerimiz var, ayrılmamalıyız o geleneklerden Batı uygarlığını mı alacağız? Peki. Ancak ona biraz da Doğu uygarlığını karıştırmalıyız" dediler. Neye vardı bu? Batı uygarlığı gücünü yitirdi Doğu uygarlığı içinde, eridi, ancak bir gölge olarak kaldı. Batının birtakım düşüncelerini, görüşlerini aldık, kendimize uydurduk onları, Doğu düşüncelerine, görüşlerine, inanışlarına göre yorumladık, özlerini değiştiriverdik, tanınmaz bir kılığa soktuk onları.

Anladık Batı algısının Doğu algısından çok ileri, çok üstün olduğunu. Bunu anlayınca Doğu algısını bırakmamız, çocuklarımızı artık ondan uzaklaştırmamız, ona alıştırmamız gerekiyordu. Bunu aşırı buldular: "Kaldırılalım artık Doğu algısını" diyenlere, yurda, ulusa kötülük etmek istiyormuş gibi kötü kötü baktılar. İlimli olduk, Batı algısıyla Doğu algısını bir arada yaşatmaya, birbirine karıştırmaya kalkıştık. Görüyorsunuz şimdi neye vardığımızı. Bütün gün doğu algısı dinletiyorlar bize, nihavendi, راستی, کارجواری ile Doğu algısı, peşrevleri, semaileri, şarkıları ile Doğu algısı. Hani eskiden "Batı algısına gitmeliyiz biz" diyenler vardı, onlar bile değiştirdiler ağızlarını, "Doğu algısının da bir güzelliği var" diyorlar, ruhlarını mı okşuyormuş neymiş? İşte yle bir lakırdı çıkardılar. Buna vardı ilimlilerin çabalaması.

Ya dilde neler yapmadı ilimliler! Birçok Arapça, Farsça sözler karışmış Türkçeye, hepimiz biliyor, kullanıyoruz onları, geemezmişiz onlardan, dilimizi zleştirmeliymişiz, sadeleştirmeliymişiz ya, aşırı gitmemeliymişiz o yolda, ilimli olmalıymişiz... Bunu söylediler, söylediler, çevrelerindeki de kandırdılar, kendi kendilerini de kandırdılar, bir de baktık, atılıp gittiklerini sandığımız birtakım Arapça, Farsça sözler gene şşt dilimize. Yakında görürsünüz, Türkçe sözleri atmak için Arapçanın koca koca kamuslarını karıştıracaklar.

Bütün başarısızlıklar ilimlilerin yüzündendir. Eski uygarlığa aşırı bağlı olanları, Doğu algısına aşırı bağlı olanları, eski dile aşırı bağlı olanları sorumlulu tutmayın bundan, suç onlarda değil, suç ilimlilerdendir, iki yana da eğilip glmseymenlerdedir. Bizim Doğu uygarlığından ayrılıp Batı uygarlığına gememizin, Doğu algısını bırakıp Batı algısını almamızın, dilimizi değiştirmemizin bir devrim işi olduğunu düşünmediler. Devrimin ilimlisi mi olurmuş?

Karışmam gençlerin işine, onlar da isterlerse ilimli olsunlar. Ancak bilsinler ki ilimli devrim olmaz, ilimli oldular mı gerçekten devrimci olamazlar. Sesinler birinden birini: Ya devrimcilik, ya ilim... Birbiriyle uzlaşmaz bunlar.

ANILARIN İÇİNDEN

Değerli yazarımız Orhan Kemal'i ölümünün 32. yılında saygıyla anıyoruz.

Tedavi olmak için gittiği Bulgaristan'da yaşamını yitiren değerli yazarımız Orhan Kemal'i T. Sanatçılar Birliği Yönetim Kurulu'ndan arkadaşları Kapıkule'de sonsuzluğa uğurlamak için beklerken. (Soldan: Ercüment Behzat Lav, Orhan Murat Anburnu, Aydın Hatipoğlu, Hayati Asilyazıcı, Hamit Akınlı.)

İki Kişiyeye Bir Hikaye

Sait Faik Abasıyanık

Topal martı ile balıkçının konuştukları bile, işitilmemişse de, görülmüştür. Önce martının laf attığına kalıbımı basarım. Ne dediğini söyle deseler söyleyemem ama, işin başka türlü olmasına; diyeceğim, ilk balıkçının martıya laf atmasının mümkünü yoktur.

Martının ne dediğini bırakalım. Balıkçıyı konuşturalım.

Martı - ...

Balıkçı - Susacak mısın be topal, sabah sabah... Patlamadın ya, daha nişana varmadık... Gözünü seveyim sus. Sus, sus da bir an evvel varalım. Sana laf mı yetiştireceğim? Kürek mi çekeceğim?.. Nuh deyip peygamber demediğine göre, pek aç olmalısın... Peki, peki! Dediğin olsun. Dur, bekle, bir kolyoz keseyim... Bağırma oğlum, bağırma çocuğum! Amma yaptın ha!.. Amma da kafa patlattın be!

Martıya, başından ötede etlerinden sıyrılmış kuyruğu titreyen bir kolyoz iskeleti fırlattı; küreklere asıldı. Az sonra sis içindeki Hayırsızadalar gözüktü. Martı susmuştu. İki kanat vurup sandalı geçiyor, yedi kanat vuruşta balıkçının tepesinden Hayırsızada'nın kıyılarına uçup kayboluyor, geri dönüyor, sütlüman denize konuyordu. Artık konuşmuyorlardı.

Balıkçı o zaman bana döndü:

- Ne zaman çıksam, sandalı tanır, peşime düşer. Bir de uğurlu kuştur, sor-

ma.

- Neden topal diyorsun ona Barba?

- Topaldır da ondan. İyi bak, bir bacağı yoktur.

- Ne olmuş bacağına?

- Bilmem. Belki denizin dibinden bir canavar gelip kaptı. Belki anadan doğma böyledir. Belki daha yavru iken bir insanoğlu yavrusunun eline düşmüştür, bilinmez.

Sustuk. Rüzgar bir kara kokusu getirdi. Bozulmaya başlayan bir karpuz kokusu duydum.

Balıkçı - Şuna bak be, dedi, insan gibi yahu! Tam nişana konmuş.

Kuşun konduğu yerde durduk. Martı beş kulaç ötemize gitti kondu. Sevinçle kafasını uzata uzata haykırdı.

Balıkçı yem kesmek üzere bıçağını çıkarırken yine havalandı. Gözden kayboluncaya kadar uçtu.

Ben - Kaçtı Barba, dedim.

Balıkçı - Şimdi döner gelir, dedi. Sivride başka balıkçı var mı diye bakmaya gitmiştir.

- Peki?.. Bakıp öğrenmesi mi lazım?

Balıkçı - Onun için değil ama, benim için lazım da... dedi, susuverdi.

İkimiz de fazla konuşmayı sevmeyenlerdeniz. O bu kadar konuştuğumu-

za bile pişman gibiydi. Balıkçı dediğin kendi kendisiyle konuşan adamdır, diyeceğim ama, yanlış olur. Doğrusu balıkçı kısmının geveze olmayışıdır. Balıkçının gevezesine hiç rastlamadım. Sonunda şöyle bir neticeye vardım: İnsan balıkçı ise geveze değildir. Geveze ise balıkçı değildir. Ama lüzumu olunca da konuşmalı.

- Kınalı'nın burnunu görüyor musun?

- Görüyorum.

- Yukarda beyaz bir toprak olacak. Burundan hemen yukarıda, o yukarıdaki top ağaçların altına doğru; orayı görüyor musun?

- Hayır...

İki kürek daha çaktı.

- Şimdi?

- Şimdi görüyorum.

Yine sustu. Altımızdaki mavi âlemden derin, sağır bir ses çıkıyordu. Bildiğimiz insan, hayvan, düdük, makine, tahta, rüzgarda, tel, ağaç, böcek... yeryüzü seslerinden başka türlü bir ses, derinden, kulaç kulaç derinden bir ses işitiyordum. Bu ses, bu mavi âlemin nefes alıp verişinin sesidir gibi geldi bana. Bir karıncanın bizim bütünümüzü değil, milyonda bir parçamızı duyması gibi ben de bu kocaman, deniz denen canlı, muhteşem mahlukun bir parçasının sesinin, sağır, derin gürültüsünün milyarlarla eksilmiş bir parçacığını işitiyordum. Şakaklarım zonkluyor, kulaklarım vınlıyordu. Açıklarda bu durgun, derin, sesi gelmeyen sestem hep ürkmüşümdür. Konuşmak istiyorum. Bu sesi duymamak için içimden haykırmak geçiyordu. Şimdi pek yaklaştığımız Sivriada'ya kadar yüzsem, karaya ayağımı bassam, bağıra bağıra bir türkü söylesem diye içimden geçti.

- Barba, dedim, söyle Allahaşkına, neden gidip Sivriada'da balıkçı var mı diye bakar da geri döner, martı?

Kirpiklerinin kenarları kırmızı kırmızı gözlerini, kaldırıp yüzüme baktı. Denizden, sükûtta, denizin dolmayan derin sesinden korktuğumu anlamıştı. Cevap vermeden önce beni bir süzdü. Güldü. Sonra:

- Başka balıkçı varsa kalkar yanıma gelir de ben kızar, başka yere giderim. O gün de tersliğim üstümde olur, ona balık vermem diye. Herkes de bilmez, nişanı belli etmemek için kaçıyorum sanır. Vallahi değil. Ne münasebet! Allah herkesin rızkını verir. Benim için buralarda balık tutacak "taş" mı yok? Buraların altını ezbere bilirim ezbere. Tahtelbahir gelip benden sorsun. Keyfim, yalnız balık tutmaktır. Balığı yapayalnız tutmaktır. Anladın mı?

Balıkçı şimdi onunla konuşuyordu:

- Benim, yalnız balık tutmaktan hoşlandığımı sen nereden bilecekmişsin, diye bu efendi soruyor, cevap versene ulan!

Martı da artık konuşmuyordu. Kırmızı halkalı, hiç kırılmayan yusuvarlak gözü sandalımızdaydı. Bembeyaz, tertemizdi. Soğan kabuğu renkli gagası açılıp kapanıyordu.

- Cevap versene topal!.. Söylesene... Orada balıkçı varsa, bu tarafa doğru geliyorsa sana iş yok diye. "Sen sinirlenirsin, kaçarsın, akşama kadar ters

za bile pişman gibiydi. Balıkçı dediğin kendi kendisiyle konuşan adamdır, diyeceğim ama, yanlış olur. Doğrusu balıkçı kısmının geveze olmayışıdır. Balıkçının gevezesine hiç rastlamadım. Sonunda şöyle bir neticeye vardım: İnsan balıkçı ise geveze değildir. Geveze ise balıkçı değildir. Ama lüzumu olunca da konuşmalı.

- Kınalı'nın burnunu görüyor musun?

- Görüyorum.

- Yukarda beyaz bir toprak olacak. Burundan hemen yukarıda, o yukarıdaki top ağaçların altına doğru; orayı görüyor musun?

- Hayır...

İki kürek daha çaktı.

- Şimdi?

- Şimdi görüyorum.

Yine sustu. Altımızdaki mavi âlemden derin, sağır bir ses çıkıyordu. Bildiğimiz insan, hayvan, düdük, makine, tahta, rüzgarda, tel, ağaç, böcek... yeryüzü seslerinden başka türlü bir ses, derinden, kulaç kulaç derinden bir ses işitiyordum. Bu ses, bu mavi âlemin nefes alıp verişinin sesidir gibi geldi bana. Bir karıncanın bizim bütünümüzü değil, milyonda bir parçamızı duymasına gibi ben de bu kocaman, deniz denen canlı, muhteşem mahlukun bir parçasının sesinin, sağır, derin gürültüsünün milyarlarla eksilmiş bir parçacığını işitiyordum. Şakaklarım zonkluyor, kulaklarım vınlıyordu. Açıklarda bu durgun, derin, sesi gelmeyen sestem hep ürkmüşümdür. Konuşmak istiyorum. Bu sesi duymamak için içimden haykırmak geçiyordu. Şimdi pek yaklaştığımız Sivriada'ya kadar yüzsem, karaya ayağımı bassam, bağıra bağıra bir türkü söylesem diye içimden geçti.

- Barba, dedim, söyle Allahaşkına, neden gidip Sivriada'da balıkçı var mı diye bakar da geri döner, martı?

Kirpiklerinin kenarları kırmızı kırmızı gözlerini, kaldırıp yüzüme baktı. Denizden, sükûttan, denizin dolmayan derin sesinden korktuğumu anlamıştı. Cevap vermeden önce beni bir süzdü. Güldü. Sonra:

- Başka balıkçı varsa kalkar yanıma gelir de ben kızar, başka yere giderim. O gün de tersliğim üstümde olur, ona balık vermem diye. Herkes de bilmez, nişanı belli etmemek için kaçıyorum sanır. Vallahi değil. Ne münasebet! Allah herkesin rızkını verir. Benim için buralarda balık tutacak "taş" mı yok? Buraların altını ezbere bilirim ezbere. Tahtelbahir gelip benden sorsun. Keyfim, yalnız balık tutmaktır. Balığı yapayalnız tutmaktır. Anladın mı?

Balıkçı şimdi onunla konuşuyordu:

- Benim, yalnız balık tutmaktan hoşlandığımı sen nereden bilecekmişsin, diye bu efendi soruyor, cevap versene ulan!

Martı da artık konuşmuyordu. Kırmızı halkalı, hiç kırılmayan yusuvarlak gözü sandalımızdaydı. Bembeyaz, tertemizdi. Soğan kabuğu renkli gagası açılıp kapanıyordu.

- Cevap versene topal!.. Söylesene... Orada balıkçı varsa, bu tarafa doğru geliyorsa sana iş yok diye. "Sen sinirlenirsin, kaçarsın, akşama kadar ters

herifin biri olursun, olan bana olur" desene. "Domuzun biri olursun" de. "Kü-reği kaldırır sanki bana vurabilirmişsin gibi yaparsın" de, "Bir balık kafasını bana çok görürsün" de.

Martı baktı, sustu.

Balıkçı bana - At şu kafaları martıya, dedi.

Nasıl yutuyordu martı, görmeye değer. İştahlı insanlar gibi iştahlı martılar da oluyor. İnsanı tiksindiriyor. Ben yemeğini gizlice yiyen insandan hoşlanırım. O insanlar bir ağaç altına oturur, paketini açar, ne yediğini bile bilmezsin. Belki ağızlarını şapırdatırlar, belki iştahla da yerler ama, yanlarından biri geçse suçüstü yakalanmış gibi utanırlar.

Balıkçı - Çok açgözlüdür, dedi. Bu huyunu sevmem ama, martı bu. Bu martı mahluku doymak nedir bilmez.

- İnsan gibi, dedim.

- Yok, dedi, insana taş atma, insandan insana fark vardır, tokgözlüsü de olur.

- Ama, azdır.

- Çoktur, dedi. Karları erimemiş Uludağ tepelerini gösterdi.

- Bu taraflarda, dedi.

Oltaları atmıştık. Şimdi balıkçı durmadan konuşuyordu. Sanki benim "insan geveze ise balıkçı değildir" müşahedemi bana çok görmüştü.

- Yemek yerken utanan köylü çok gördüm. Ayıpmış gibi yemek yiyorlardı.

Sonra sofrasındaki istakozu ağızını açmadan kibarcasına, martıdan daha çabuk tüketen beyler de gördüm. Kibarlığına kibar yiyorlardı: Ağızlarını şapırdatmadan, yalnız çenelerini oynatarak... Ama o çeneye biraz dikkat etsen korkardın. Ne korkunç şeylerdi. Çene değil makine. Makine değil, değirmen.

Topal martı etrafımızda dört dönüyordu.

- Bunun başka ahbap sandalları da olmalı. Barba?

- Olmaz olur mu?

- Hepsinin de huyunu bilmesi gerek.

- Bilmez olur mu?

- Bir martı için bu kadar politika...

Balıkçı, çürük dişlerini açtı. Ta küçük dilini gördüm.

- Gırtlak... Boğaz... dedi.

Yine sustuk. O oltasını tartıyordu. Ben yine bu oltanın önce hızlı hızlı, sonra ağır aksak benimle beraber battığı, derinliklere doğru nefessiz daldığım düşüncesine kapıldım. Buradan şu mavi mahlukun ezgisinden kurtulsam da karada rahat rahat nefes ala ala ölssem, dedim kafamın içinden. Balıkçı konuşmamaktan, balık beklemekten ne kadar hoşlanırsa hoşlansın, yalnız kendini düşünmediğini, beni unutmadığını, belli eden isteksiz bir gevezelikle konuşmaya başladı:

- Sular fena, dedi, sen de fena oluyorsun denizde... Biraz sonra döneriz, üzülme...

Susmasıyla bir başka taraftan alması bir oldu:

- Tuhaf, dedi, alışmışım şu topala. Onu etrafımda görmediğim günler bir

şey kaybetmiş de ne olduğunu bir türlü bulamayan, durmadan da o şeyi arayan insana dönerim. İnsana alışamıyorum ama şu deniz kuşuna alışmışım. İnsana alışsam evlenirdim. Alışamıyorum. Aynı evde, aynı yatakta bir insanla bütün gece beraber olmak beni zıvanadan çıkarır.

Balıkçının yer odasını düşündüm. Orada hemen hiç oturmazdı. Ağlarını koyar, çoğunca kahvede, ya da sandalda yatar.

- Sen evden hoşlanmıyorsun Barba Yakamoz, dedim.

- Hiç, hiç, dedi. Ben evden hoşlanmıyorum. Anam ben kundaktayken ölmüş. Babam hiç evde oturmazdı. Ben yazın denizden hiç çıkmazdım. Akşam, babamın balıktan dönüşünü bekler, hemen sandalın başaltına kıvrılırdım. O bizim kümesteki balık ağının üzerine uzanmaya giderdi söylene söylene. Erkenden gelir beni uyandırır. Kafası, gördüğü rüyadan kızmamışsa, balığa götürürdü. Biraz dalgalı ise, homurdanır... "Hadi sen git çarşıda oyna" derdi. Kös kös uzaklaştım...

- Balığa mı Barba Yakamoz?

- Balığa... Ne olacak?

- Beni de alsana.

Cevap vermedi. Yüzüme de bakmadı. Ama, balık bile tutmadan verdiğim bahşişin yabana atılır bir şey olmadığını, Barba Yakamozun da şu dünya yüzünde ihtiyaçları olduğu düşünülürse beni tekrar balığa götürmesi mazur görülebilir.

- Ama, dedi, sandalın içinde ölsen, geri dönmem.

- O gün biraz rahatsızdım.

- Yine rahatsız olacaksın. Aldırma. Bu sinirle sen sonra karada da bir gün gelir rahat edemezsin. Koy ki bir şey olmaz. Ama ölsen ne olur? Ecel geldikten sonra ha karada, ha denizde...

- Neden denizde insana ölüm korkusu gibi bir şey geliyor.

- Ölüm korkusu değil o, dedi, akıl korkusu.

- Ne demek o Barba?

- Denizde kafa başka türlü, karadakinden başka türlü işler. Karada çare elini uzatsan elindedir. Ama bir sandalın içinde çaresizliğin elindesin. Hastalansan doktor yok. Ölsen papaz yok, imam yok. -sanki bir işe yararmış gibikör olsan, elini tutan yok. Delirsen morfin yok. En iyisi bir şişe rakı al... Dur! Recep oğlum, şurdan bize bir 190'lık aliver.

Sandala atladım. Baktım Barba Yakamoz'un yakasında bir siyah matem tülü var.

- Kimin öldü Barba?

- Bir uzak akraba...

Bu sefer sandalda hiç konuşmadık. Nişana vardığımız zaman:

- Leandros'un ucunu görüyor musun?

- Görüyorum.

- Kırmızı toprağı da gördün mü?

- Gördüm.

- Tam sahilde beyaz bir ev olacak. Şu kayaların üstünde mi, tam?
- Üstünde... deyip de oltanın ucuna karidesleri takıp suya saldıktan sonra topal martıyı hatırladım.
- Topal martı nerde, dedim.
- Öldü, dedi.
- Ne?.. Nasıl?..
- Nasıl olduğunu bilmem ama, bir sabah nişana vardım ki, tam nişanın üstünde ölüsü yüzüyor...
- Seni görsün diye mi nişanda gelip öldü dersin?
Cevap vermedi. Birdenbire yakasındaki matem alametini, topal martı için taktığı düşüncesi aklıma geldi. Güldüm.
- Ne gülüyorsun, dedi.
- Hiç, dedim, yoksa uzak akraba topal martı mıydı?
Yüzünü gözüme dikti.
- Bugün, dedi, kafan karadaki gibi işliyor, korku yok! Doğrusu da bu. Böyle olmalı. Karadaki gibi işlemeli kafa denizde de. Hiçbir şeyin çaresi karada da yoktur. Bize çare, elimizin altında gibi gelir. Yalan! Boş! Dünya çaresiz dünyadır.
- Olmaz öyle şey Yakamoz, dedim. Dünya çarelidir. İnsanlar dünyaya bir çare bulacaklar.
- Hay yaşayasın pedimu! İşte karada böyle düşünülür. Denizde de böyle düşünmelidir. Yanlış ama, olsun. Hep, her zaman böyle düşünmeli.
Bir şey söyleyecektim. Cıgaralı elini kaldırdı. Sus işareti verdi. Sustum. Oltaya asıldı. Yakaladığı beş, altı kiloluk bir kırlangıçtı. En azdan bir onluğu vardır diye düşündüğünü sanıyorum. Kepçeyi vurdu, balığı kıça doğru fırlattı. Yemi tazeledi. Konuş bakalım, der gibi bana baktı.
- Ey, dedim, ne diyecektim? Yoksa topal martının mı matemini tutuyor-sun?
Önce kafasını gösterdi:
- Kafa dediğin eskir, ihtiyarlar, ölür bile insan ölmeden, dedi.
Sonra kalbini gösterdi:
- Eskimeyen, eksilmeyen şey buradadır.
Sustu. Koca adam, barut gibi adam, köyde kimsenin sevmediği, hoşlanmadığı adam:
- Ölüsünü burada bulunca ağladım, dedi. Sen hani geçen balığa gelişimizde hastalanmıştın, ben de öyle hastalandım. Balık tutmadan döndüm. Her tarafım kıyılıyordu. Eve gittim yattım. Sabahleyin ağzım zehir gibi uyandım. Dolapları karıştırdım, bir ilaç aramış gibi. Bu tülü buldum taktım.
Çengel gibi parmaklarıyla siyah bezi yakasından söktü, denize attı.
- Bu da deliliğimizin bir başka türüsü, dedi. Deniz mi bizi böyle eder, nedir? Aç şu şişeyi.
Fincanın içine rakıyı koyduk. Gözünden bir damla yaş düştü berrak, keskin kokulu suya. Göğsüne vurdu.
- Bu yürek, bizim yüreğimiz, bir tahtası eksiklerin yüreğidir, dedi.

Mücevherlerin Sırrı (Derlenmemiş Yazılar, Anket ve Röportajlar) / Ahmet Hamdi Tanpınar / Hazırlayanlar: İlyas Dirin, Turgay Anar, Şaban Özdemir / YKY / 2002

Oğuz Demiralp "Tanpınar'ın Gizli Hazinesi" başlıklı giriş yazısında Tanpınar için şöyle diyor: "Kendini, yalnızca dar geçici bireyselliği içinde değil, tarihi, coğrafyası, toplumuyla bir bütün olarak çözümlenmeye çalışan sıradışı bir aydının çeşitli yönlerini bir araya getiren eşsiz bir toplam karşısındayız." Tanpınar'ın Türkiye'nin DP yönetimiyle (1950-1960 yılları) ilgili yazılarına da dikkati çekmiş Demiralp. Çünkü bu yazılar Tanpınar'ın siyasal tavrına da açıklık getiriyor.

Kitabın ilk bölümünü oluşturan "yazılar"da Tanpınar'ın geniş kültürü tam anlamıyla kendini bir kez daha gösteriyor. Hasan Âli Yücel'le ilgili yazılarında "Mütareke" döneminde ülkemizdeki düşünce ortamı ve aydınların durumu da yansıyor. Yazıların başlıkları bile Tanpınar'ın edebiyat dışı alanlarda da ilgisinin nerelere uzandığını anlatmaya yetiyor. İkinci bölümdeki "anket ve röportajlar" ise edebiyat tarihçileri için gerçekten bir "hazine" niteliğinde. Üç araştırmacının emeği Tanpınar'ın dünyasının kavranmasında bir aşama olarak değerlendirilmeyi bekliyor.

Son Kadınlar / Necati Güngör / Literatür Yayıncılık / 2002

Necati Güngör değişik yönleriyle öne çıkan ve ortak yanları eski deyişle "hanımefendilik" nitelemesine uygun düşen 7 kadınla yaptığı söyleşileri bir kitapta toplamış. Güngör bu konuşmaları yalın ama ustalıkla anlatımıyla besleyerek zenginleştirmiş; konuşmalara açıklamalar getirmiş, bilgiler eklemiş. Ömer Seyfettin'in kızı Güner Elgen, evi her zaman bir edebiyat "mahfil"i olan ünlü edebiyat öğretmeni Nahit Hanım, Babi-âli'ye ayak bastığı zaman gençliği ve güzelliğiyle edebiyat ortamını altüst eden yazar Cahit Uçuk, ünlü jeolog Hamit Nafiz Pamir'in kızı ve Haldun Taner'in ilk eşi ve piyanist Leyla Pamir, dönemin birçok ünlü asker, siyaset ve edebiyat adamının meclislerinde bulunmuş olan yazar Münevver Ayaşlı, ülkemizde kadın-doğum denince ilk akla gelen kadın hekim Pakize Tarzi, ünlü romancı Reşat Nuri'nin "öğrencisi, aşkı, hayat arkadaşı" Hadiye Gültekin... Bütün bu "son" kadınlar Güngör'ün kitabında yer alan kadınlar.

Pir Sultan Ölür Ölür Dirilir / Mehmet Başaran / Evrensel Basın Yayın / 2002

Pir Sultan Ölür Ölür Dirilir Başaran'ın 10. şiir kitabı. İlk şiirlerini topladığı *Ahlat Ağacı* 1953 yılında yayımlanmıştı. Başaran yeni kitabında da insanı doğa ve tarih içindeki yeriyle ele alıyor. Doğa Başaran'ın şiirinde hep var; son dönemlerdeki şiirinde ise doğa daha çok Antandros (Altınoluk) ve Kaz Dağı (İda Dağı) olarak belirleniyor. Tarih de bu yörelerle ve aynı yörelerin mitolojisiyle ilintili. Şiirlerdeki tarih ve coğrafya yine de bütün Anadolu'ya ve Rumeli'ye dağılıyor. Uzak ve yakın tarihimize göndermeler var şiirlerde; kitaba adını veren şiir buna en belirgin örnek. Başaran yitirdiği eşinin gözüyle de bakmış bazı şiirlerinde dünyaya. Şiirlerde acının ve hüznün yanı sıra doğanın sonsuz canlılığının verdiği avuntu ve coşku da var.

Tohumlar At Zamanlara / Mehmet Karabulut / 2002

Mehmet Karabulut 1950'li yılların "sakıncalı" öğretmenlerinden. Şimdi emekli felsefe öğretmeni ve toplumcu gerçekçi şiirin sessiz temsilcilerinden biri olarak yaşamını sürdürüyor. *Tohumlar At Zamanlara* adlı yeni şiir kitabındaki şiirler "Toplumsal", "Kadınlar" ve "Doğa" başlıkları altında üç bölümde toplanmış. İlk bölümde özellikle güncel siyasal/toplumsal olaylar söz konusu ediliyor. "Kadınlar" adlı bölümdeki şiirlerde toplumsal bir akış açısıyla yaşama, aşka, özleme, anılara değinilmiş.

Karabulut'un öteki şiir kitaplarını hatırlatmakta yarar var: *Marçal Akşamlar* (1956), *Güney Çocuk Değil* (1959), *Şimdi Haberleri Veriyoruz* (Özdemir İnce'yle MAY Edebiyat Ödülü'nü paylaştı, 1969), *Gün Kapısı* (TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülü (1979), *Ferhat Yoruldu mu* (1988), *Sonsuz Beyazlıkta Ölüm ve Spartaküs* (1994), *Sivas Üstünde Bir İnce Bulut* (1996), *Su Türküler Vietnamlı Adam vs.* (1997), *Sözcükler ve Şiir* (2000), *Filozoflar, Yazarlar-Şairler, Siyasiler* (2001).

E.C.

Sevdanın, Emeğin, İnsani Mücadelenin İpek Sesli Ozanı: Bedrettin Aykın

Yılmaz Arslan

Çeşitli zamanlara yayılmış sekiz şiir kitabıyla, Türk Edebiyatı içinde potansiyel bir güç olarak duruyor Bedrettin Aykın. İlk dönem şiirlerinin bir çoğuna halk şiirinin, geleneğimizin yansıdığını görürüz. Ama ozañ, bir şablon olarak takılıp kalmamıştır "geleneğe"... Gelenekten aldıklarını (biçim,öz) kendi şiirini arayış sürecinde yüreğine yedirmiş, kaleminden kendi sesini süzmüştür. Bu da , özgün bir Bedrettin Aykın şiirinin doğuşunu hazırlamıştır sonunda.

"Her Mevsim Acılarda"dan (1) başlayıp "Ansızın Güz"e (2) kadar şiirinde daha çok 'biçim'le ilgili olarak; hece ölçüsüne yakın dize yapısı ve uyak kaygısının güdüldüğünü, Halk Şiiri geleneğinin bir çok özelliğinin baskın olarak kullanıldığını görürüz. İçeriğe de yansıtmıştır bu tutum: Halk Şiiri'ndeki özellikler, ülkeye özgü yerel motifler, Batı Şiiri'ndeki Türk Şiiri'ne yakın (özellikle Akdeniz kuşağı, Hispanik-Amerikano ülkeleri ve Fransız şiiri) motif-leri, yönsemeleri Bedrettin Aykın şiirinde de yoğun olarak vardır.

Ancak "Ansızın Güz" ve "Sevda Sureleri"yle (3) bu 'poetik izlen'den tamamen vazgeç-mese de, daha başka bir atmosfere evrilmiştir Bedrettin Aykın...Şiirlerindeki içsel-estetik kay-gıyı daha da öne almıştır. Dönem dönem rastlansa da, eskiden olduğu kadar "biçim" kaygısını pek göz önünde tutmaz artık. Bu, Bedrettin Aykın şiirinden, konu ettiğim poetiğinden köklü bir kopuş değil elbette. Yalnızca bir kırılma....İkinci kırılma ise, Aykın'ın sekizinci şiir kitabı "Güz Balkonu"nun (4) ikinci bölümü "Yoksunluklar"da gerçekleşiyor. "Yoksunluklar"da ilk kez 'düzyazı' şiirler yazmış olduğunu görüyoruz çünkü Bedrettin Aykın'ın. Bu bölüme ileride tekrar dönülmek kaydıyla, kaldığım yerden sürdürüyorum: Bedrettin Aykın "Ansızın Güz" ve Sevda Sureleri'yle, özellikle içerik ve metinlerdeki dizeler arası bütünlük kaygısını, ses ara-yışını yine ve yoğunluklu olarak, farklı bir düzlemde sürdürüyor...Bu durum, her ozanın zo-runlu uğraşı olan bir 'yeni olanı arayış' manevrasının göstergesidir. Yaşamın diyalektik-mad-deci kavranışının zorunluluk olarak dayattığı bir yönsemedir. Sürekli değişen-dönüşen bir nesnelere, olaylar dünyasında,bunlara ilişkin sarmal kavrayış ve çeşitli ilişkiler kaosunda; aynı teknikle, aynı sesle, aynı perspektiften yazmak, 'tek bir yönsemeye' kapılan ozanları bir süre sonra çıkmazlara, açmazlara sokabilir. Zaten monogam anlatım tarzıyla, şiir evreninde süreklilik sağlayan pek az şair vardır.

Bedrettin Aykın yaşamda, evrende var olan değişim; sanata, kültüre ve bilime nasıl yansırırsa, özellikle şiire de öylece yansıtılması gerekliliğini iyi bilen toplumcu-gerçekçi bir ozan. Bu ise, biçimde bir çok teknik kaygıyı gündeme almanın yanı sıra içerikte de ona uygun ve çağın gerektirdiği sözcüklerin kullanımını zorunlu kılıyor. Her ozanın toplumsal yaşa-nımlardan. çıkartacağı, bireysel buluşlarıyla ortaya koyacağı biçimsel ve içeriksel yenilikler, o ozanın şiirine değer katar. "Ansızın Güz" ve "Sevda Sureleri" de böyle bir yaşamsal zorun-luluğun sonucu ve ürünleridir. Bu iki kitapta yer alan şiirlere daha yakından bakınca, aslında genel bir 'Bedrettin Aykın sesi'nden çok da köklü bir kopuşma olmadığını gördüm. Çünkü ustalayan her şairde olduğu gibi, kendi sesini belirginleştirmiş olan Bedrettin Aykın'da da onun kendi sesi hiç kaybolmuyordu.

Başka bir yön ise, geçmişte Bedrettin Aykın'ın "Sevda Sureleri" kitabındaki ismin ba-rındırdığı "sure"ye takınılmasıydı. Bedrettin Aykın toplumcu-gerçekçi bir ozan...İstedığı nes-neyi-varlığı-durumu-oluşu alıp benimsediği dünya görüşü açısından işleyip dönüştürebilir. Kaldı ki Bedrettin Aykın'ın şiir kitabının adındaki 'sure'nin başında bu ozanın temel izleği olan "sevda" var. Bu temel izlek onun bir ozan olarak niyetini yeterince belli etmiyor mu? Burada bir alıntıyla sözü açmalıyım: "Eserlerin içeriği, insanların içsel yaşam ve edimler alanıyla ilintilidir. Oysa bir eserin biçimi, maddi bir görüngüdür. Bu görüngü eserin dilsel kuruluşudur. İster sesli, ister 'içinden' insanın dilsel araçları yoluyla söylenen, işitme duyumu yardımıyla algılanan ve zamanla ilintili düzenlenmiş ses dalgalarından meydana gelmiş olsun, sanatsal söylemin kendisidir, bu maddi görüngü. Yazıya dökülmekle bu söylem, bir eserin elle yazılmış veya basılı metni durumuna gelir. Biçimin dilsel yanı yardımıyla, okuyucuların veya dinleyicilerin imgeleminde onun nesnel olarak meydana getiren yanı, yani sanatsal figürlerin zaman ve mekan içindeki yaşam ve edimleri, yeneden yaratılmış olur."(5) Bu uzun alıntıdan da anlaşılacağı gibi "insanların içsel yaşam ve edimler alanı"yla ilintili bir sözcük kullanıyor Bedrettin Aykın. Tarihsel süreç içerisinde bu sözcüğün 'mistik' bir öge olarak türetilip kullanılması hiç önemli değil. Onu kullanan ozanın bir nebi gibi, sevdasını insanlara iletmesi, bu-nun yanında ozanın amaçladığı felsefi, politik, ideolojik taraf önemli. Hem Bedrettin Aykın'ın şair olarak kendisinin ve sanatçı yönünün, skalanın hangi yanında durduğunu bizler biliyor-ken...

Bedrettin Aykın şiirinde, sanatsal söylemin iki yönünün gerçekleştirilişini ele almakla başlayabiliriz analizimize. Bunlar:1.Ritim, 2.Nesnel olarak gerçekleştirilmedir. Bunların da açılması gerekli: Gerçekliğin görüngüleri, metindeki sözcükler yardımıyla, onların adlandırıcı ve değişmeceli anlamları yardımıyla meydana getirilirler. Seslendirmesel-sözdizimsel araç yardımıyla da sözcüklerin heyecansal ifade (ekspresivite) güçleri yeğleştirilip yoğulaştırılır. Ritim ise, söylemin seslendirmesel-sözdizimsel ifadeliliğini kuvvetlendirir." (6) Şimdi şiirlere geçebiliriz:

"Üşürüz hep dört mevsim kış

Siz de üşürsünüz yaşam soğuksa

Donar sığ sular buz tutar gönlünüz

Çiğnenmişse çiçekler sevgi yoksa" (Her Mevsim Acılarda'nın içinde, Sevgisiz Kış'tan)

Gerçekliğin görüntüsü, 'yaşamın soğukluğu'dur bu şiirde. Adlandırıcı ve değişmeceli anlam-ları olan sözcükler 'kış', 'buz' ve 'sığ' dır daha çok. Bu aynı zamanda şiirin içeriğiyle ilgili kurmacadır.(Fiksiyonel ölçüt...) Sevgisiz bir yaşamın, insan ilişkilerinde nasıl bir engel, nasıl bir kopuşma yarattığını vurgular. İnsanların arasına çekilen duvarları gösterir bize. Alt vurgu ise, bunu ören kapitalist sisteme ve temsilcilerine sitemdir.

Sanatsal bir metinde içerik, gerçekliğin görüngülerini tek başına oluşturacak bir etken değildir. Bir şiirde estetik düzeyin oluşabilmesi için biçimin de içeriğe uygun bir konumda olması gerekmektedir. "Nesnel olarak sanatsal söylem ve düzenleyimin (kompozisyon'un bir-liği içinde oluşan sanat eserinin biçimi, yapıtın düşünsel içeriğini dile getirir.(...) Sanatsal yaratışta biçim, onun içinde dile gelen içeriğin bir işlevidir."(7) Bedrettin Aykın şiirinin sağlam temellere dayalı bir analizi için örneklemelere gereksinim duyuyorum:

"Üşürüz hep dört me"vsm kış

Siz de üşürsünüz yaşam soğuksa".

Burada ilk dizedeki 'sözcük vurgusunu' ve 'seslendirmesel ritmi' görürsek, "biçi-

min" oluşumunu da göreceğiz. Birinci dizede "üşürüz hep" der ve dururuz. Bu biçime ilişkin 'orijinal' bir oluşumdur. "Dört mevsim kış"la sürdürürsünüz şiiri. İkinci dizede, "siz de üşürsünüz"de bir durak daha var. Sonra 'neden' sorusuna, 'yaşam soğuksa' cevabı gelir ozan-dan. Bu dizelerde ritmik bir susuş vardır. Ozan virgül kullanıp "üşürüz hep, dört mevsim kış" şeklinde oluştursaydı dizeyi, ilgimizi 'üşürüz hep' e çekecek ve 'mantıksal susuş' yaratmış olacaktı. Ancak ritmik susuş kesintisiz bir okuma ve metin içinde bütünsel bir yargı oluş-turuyor. Şairin belki de bilinçli bir seçimiyle. Rastlantısallık da olabilir dize yapısının örü-lüşünde...

"Birileri var uykusuz

Bekler tetikte sizleri

Ve bir coşkun nehir ki bu

Çevrilmez akışı geri" (Her Mevsim Acılarda içinde, 'Bulut' şiirinden.)

"Ve bir coşkun nehirdir ki bu" dizesinde "bu" ya dikkat çekmek istiyorum. "Bu" ile sabit ritmik bir susuş gerçekleştirilmiştir. Sabit ritmik vurgu şiirin okuyucusunu, bulunduğu dizeden sonra gelen dizeye hazırlar.

Bütün bunların ötesinde Bedrettin Aykın şiirine asıl hakim olansa özgür duraklı hece ölçüğüdür:

"Susmuyor / çocuklarımız artık" (3+7)

"Kırdı üstümüzdeki / demir parmaklığı" (7+6)

"Soruyor hesabını / hüznümüzün" (7+4)

"Yargılıyor / bizi ve çağı" (4+5) (Her Mevsim Acılarda içinde, "Sevgice"den.) Görüldüğü gibi duraklardan heceleri bulduğumuzda, bir hece uyumu yok çoğunlukla. Bu, özgür duraklı hece ölçüğünün bir özelliğidir. Dönem dönem sayfa 34'teki şiirde olduğu gibi redif (dönerayak) kullanımı da olur Aykın şiirinde: "gür/dü - yürür/dü kelimelerinde olduğu gibi.

Ayrıca, Bedrettin Aykın şiirinde, 'kompozisyon'un (düzenleyim'in) göz önüne alınması gerek. Öz'e ilişkin, yakın bağıntılı "biçimsel kompoze ediş" de bunları içindedir. (Sekiz şiir ki-tabında toplam 300 civarında şiir var.) Bu kadar çok şiirde elbette ki istisna dizeler, imge savrulmaları, metinsel yetkinliğin sağlanamadığı bölümler bulunabilir. Ama genel anlamda Bedrettin Aykın şiiri orijinal-sanatsal tamlık ve tutarlılığa sahip, yetkin bir şiirdir. Gerçek Sanat Yayınları'ndan çıkan "Yaralı İlyaz" kitabının sonuna alınan, Ayhan Gülsoy'un söz-lerinde dikkat çektiği gibi: "Bedrettin Aykın şiiri artık mahlas ve isim istemiyor." Bedrettin Aykın'ın şiirini imzasız, isimsiz de tanıyabilirsiniz.

Bedrettin Aykın'ın ana izlekleri; seveda, acı, simgesel olarak bütün duygulanımları, yaşa-nımları içinde dile getirilen yüce insan, gurbet, sürgünlük, insan emeğinin yüceliği, insanca bir yaşam ve son şiirlerinde öne çıkan ölüm duygusu... Yine de, bu temlerin yanında ikincil değerlerde temleri de var Aykın'ın. Yalnızlık, mevsimler, keder, hüznün vs.

"Korku muydu bu yılgınlık mı

Oysa konuşsak sesimiz gürdü

Doğrulup yürüsek inan

Dağlar denizler de yürürdü" dizelerinde, insanları, güzel bir yaşam düşünüyü birlikte gerçekleştirmeye çağırır. Ütopyanın dili siner dizelere. Kimi zaman umutsuzluğa kapılarını kapamıştır ozan. Ana malzemesi olan "insan"a da yasaklar umutsuzluğu:

"Yer yok umutsuzluğa

Dal da biziz yaprak da

Karartmasın yüzünü kaygılar

Deviniyor tohum sancılı toprakta" (Her Mevsim Acılarda içinde, Sevgiler de Yetmez şiirinden)

Bedrettin Aykın "Gecede Söylenen Türküler"(8) adlı kitabıyla 1984'te Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'nü almıştı. Adından da anlaşılacağı gibi, seste, içerikte, formda halk şiiri tadına yakın şiirlerdi bunlar.

"Ne kalır geriye sevgiler tükenince

Bir taşınmaz karanlık mı

Nereye götürür yollar

Yükü yalnızlık olanı" (Gecede Söylenen Türküler, Gün Doğsun'dan)

Sevda, acı, yaşamı savunmak, haksızlığa direnmek, aydınlığı ve özgürlüğü arayış bu kitabın temel izlekleridir. (Bu arada, bildiğim kadarıyla, yukarıdaki dizelerin yer aldığı "Gün Doğsun ve Yaralı adlı şiirler Ferhat Tunç tarafından bestelenmişti.)

Dayanışma yayınları'ndan çıkan "Eksik Bir Gökyüzü" (9) kitabında, Aykın ana izleğini terketmiyor yine: "Sevda" Bu kitapta ozanın, sevdayı aramaya iten alt temler kan, ülke, acılar ve metropol yaşamının en belirgin konusu 'kent' imgesi olarak belirginleşiyor. İnsanın kıstı-rılmışlığı, 'öteki-benlik', dışlanmışlık ve çare olarak sunulan "mücadele", sevda öğesinin bi-leşenleri olarak çıkıyor bu kitapta karşımıza.

"Kan kanı çağırıyor karanlıkta

Tutuşan öfke kini ama unutulmamalı ki

Hiç onmadı biçenler gök ekini" (Onmadı Biçenler Gök Ekini'nden.)

Yıkılmış, yenik, ezik, bocalayan, çaresiz insana sürekli direnç aşilar şiirleriyle:

"Sus kalbim sus ve dinle sürüyor yaşam

Hiçbir şey olmamış gibi çiçek açtı yine

Yangında kavruan dalları içdelerin

Hep bir ağızdan daha bir coşkulu söylüyoruz

Yarım kalan türkümüzü şimdi yeni baştan" (Yangın Sonu'ndan)

Gerçek Sanat Yayınevi'nden çıkan "Yaralı İlyaz" (10) kitabında ise; yine insana özgü duyarlılık sembollerini buluyoruz tem olarak. Umut, hüznün, sürgünlük duygusu, gurbet acıları ve yine sevda...Ama bununla beraber daha çok direnen insan:

"Kurudu mu bir kez kaynağı

İçimizde çağıldayan ırmağın

Artık hep akşam olur

.....

Söyle umudun türküsünü yine

Sıyrılsın güneş kara buluttan

Parıldasın ülkemiz üzerinde" (Söyle Umudun Türküsünü'den.)

Haksızlığın, karanlıkçıların yaşattığı acılar, sürgünler ozanın yarasını kanatır durmadan:

"Sürgünler verdi sürekli

Budandıkça halk ağacım" (Bir Sürgüne'den) Sürgün sözcüğünün iki farklı anlamını vu-rucu bir öge olarak kullanıyor bu şiirde...

"Şiir boşuna yazılmış olmayacak," diyen usta ozan Pablo Neruda'nın o ince naif du-yarlığıyla yazar şu dizeleri:

"Günü gelince okunacak notlar düşünüyoruz şimdi

Yaşanan her anın ateşten sayfalarına acımızla

Her şeyi gördük yaşadık tanışız hepimiz

Tutanağıdır çektiklerimizin yazılan bunca şiir

Büyür özlemlerimiz çocuklarımızın adında" (Boyun Eğmeden şiirinin son beşliği.) Burada dramdan, çocuklar aracılığıyla süzölmeye çalışılan sevgi balını görme-

mek mümkün mü? Hele de Türkiye gibi darbeler ülkesinde...

Bedrettin Aykın poetikasını bilen, bu poetikayı izleyenler Broy Yayınları'nda çıkan "Ansızın Güz" kitabıyla birlikte, Aykın şiirindeki değişimin, yeniliğin farkına varmıştır diye düşünüyorum. Biçimde daha bir serbestlik; hece, koşuk, uyak kaygısı gütmeyen, yumuşak seslendirmelere dayanan bir söylem ve yazılış farklılığı bu. Bir konuşmamız sırasında: Artık eskisi gibi bağırın şiir yazmıyorum. Günümüzün şiiri yumuşak, herşeyini imgelerle söyleyen bir şiirdir." demişti. Poetiğindeki, "Ansızın Güz"le gelen kırılma da, ozanın bu tesbitine dayandırılmış olmalı:

"Bu gece yüzünde solgun

Güller gizleyen ozan

Vazgeçmeyecektin hani

O düşler koyağına ulaşmaktan" (Yüzünde Solgun Güller'den)

Bir şiir de "Sevda Sureleri"nden alıyorum:

"Açık mı yüreğinin kapısı sevgilere

Duyuyor musun çağılıştını yaşamın

Yürüyorsa o özsu hücrelerinde

Kaçıncı baharında olursan ol

Vakit hep bir gülü sulama zamanı" (s.60) Bu şiirler dörtlülere, beşlülere, altılılardan oluşuyor. Seslenişdeki yumuşama, biçimde serbestliği önceliyor ve zorluyor gibi. Kavga, işçici söylem, halkçı söylem, emek-emekçi deyimlerini artık "ilk-yaz", "gül", "yaşamın çağılıştını" karşılamaya başlamıştır imgesel olarak. Değişime rağmen, Aykın'ın şiirinin temel özelliği, dile getirdiği düşünceleri arı-duru söylüyor olmasıdır bence. Bir ozanın en büyük

mutluluğu budur: 'Kendi özgün sesiyle, edebiyat dünyasına damgasını vurmak.' Hiç kimse farketmese de, böyle bu.

1997 yılında Hera Şiir Kitaplığı'ndan, sevgili Hüseyin Alemdar'ın yayınladığı, Bedrettin Aykın'ın 7. şiir kitabıydı "Yalnızlıklar".(11) Adından başlayan bir kırılma hissediliyordu bu kitapta. Daha önce, ilk satırlarda yaptığım tesbite dönersem: Dizeler kimi şiirlerde uzuyor, kimi şiirlerde kısalıyordu. Bir ürperme girmişti bu şiirlerin içine: Yalnızlık, ölüm, hayatın avuçlarımızdan kayıp gitmesi, Temada büyük bir dönüşüm hissediliyordu.:

"Hep kırık not aldım

En çok sevdiğim sevda dersinden

(...) İyi ki sen varsın ey şiir

Yoksa nasıl yaşardım bunca yalnızlığımla" (İyi ki Sen Varsın...) Dönem dönem lirizm, şiirin damarı oluyordu. Bir suyun yatağını zorlaması gibi, sözcükler dilin gül bahçesinde dolandırıyor ozanı:

"Sözcüklere su verdiğimiz günlerdi

Dilin özgür ülkesinde deli divane

Pasdaportsuz vizesiz dolaştığımız

(...)Yeni bir doğum sevinciyle gelir her şiir"(Sevgiyle Yazılan'dan)

Ozan sanki yalnızlığını "şiir mendili"ne silmektedir:

"Sesin geliyor yan odadan

Sevgilim şiir" (Ömrüm Gibi'den) Dönem dönem:

"Sen kal ey dilin gül bahçesi bahçivani

Çocuktur çünkü şairler hiç yaşlanmazlar" diyerek, çocukluğuna yaptığı göndermelerle şiir arasında paralellik kurmak istese de, yalnızlık duygusu gömleğine sinmiştir Aykın'ın: "Tek sen kaldın sığınacak sarıl bana ey şiir" der 'Yalnızlık Burcu' şiirinde. Bu yalnızlık-çocukluk ikileminden; 'Eskil İzler', 'Gül Kırımı', 'Yüreğimin Dep-

Eray Canberk'in Şiiri Üstüne

Nejat Bozkurt

Eray Canberk bir yazısında "Şair gençken şiirin 'işlenmiş madde'lerinden yararlanarak şiir yazar; olgunlaşınca 'ham madde'den yararlanarak şiir için 'işlenmiş madde' üretimine geçer. Her dönemde 'ham madde'yi kullanmaktan korkmayan ya da 'ham madde'yi 'işlenmiş madde'ye dönüştüren şaire ne mutlu!" diyor. Gerçekten de o, yaşamın kendisine sunduğu 'ham maddeleri', kendi duygusallığını ve düşgücünü katarak, kesin ve bağlayıcı yargılardan uzak, sıcak bir anlatımla 'işlenmiş madde'ye dönüştürüyor. İnsanı bütün boyutlarıyla yansıtmayı deneyen ozan bunu büyük bir yalınlık içinde başarıyor. İnsanın amaç değerlerini korumasına, değişen davranışlarına karşılık değişmeyen ülküler edinmesine yardımcı olmaya çalışıyor. Böylece o, az ama öz-lü şiirleriyle karşımıza çıkıyor. Bu şiirler, düşünen ve düşündürten şiirlerdir. Acıların ve mutlulukların, kazanımların ve özlemlerin, sevgilerin ve sevgisizliklerin, başarıların ve başarısızlıkların dile getirildikleri şiirler.

*"bu kent büyük bir ihaneti gizliyor.
sabahlara dek inlemesinden belli
seni nasıl uzak kentlere götürsem
nasıl uyutsam nasıl dinlendirsem
bu kent gizliyor büyük bir ihaneti*

.....
*ben nasıl yanılmışım bilmiyorum bilmiyorum
ne çok şey anlatamadığımı gizlemekle
umarsız iniyor umarsız akşam iniyor
bir çiçek bırakıyorum gecenin başladığı yere"*

(Eskimiş Yalnızlığa, s. 75)

Şiir sanatını eğer G.W.F. Hegel gibi sözcüklerle yapılan resim ve müzik sanatı olarak betimlersek Eray Canberk'in şiirinin bu betimlemeye uyduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten de onun özenle seçtiği sözcüklerle bizlere güzel bir tablo seyrettiriyor olması ve bununla da kalmayıp gayet dingin bir müziği selettirmesi söz konusu. Ortaya böylece yalın, iddiasız, hırçın olmayan ama bilce ve duygunun uyumu bu şiirlerde gayet güzel verilmekte.

Eray Canberk'in şiiri her özgün şiirin sahip olması gereken kendine özgü-lüklere sahip. Dış yapı bakımından bir farklılık göstermese de bu şiirler iç yapı bakımından genellikle bir coşkuyu sergilememekle birlikte derin bir dinamiği içinde barındırmaktadır. Şiirsellekle düşünsellik, duygusallıkla ağır başlılık şiirlerde dengeli biçimde yer almakta. Biçem bakımından da yalınlık ve yarı örtüklük hemen dikkatimizi çekmekte. Bireyin duygularını her boyutuyla su yüzüne çıkaran şair, bunu olabildiğince sakin ve duyarlı bir biçimde gerçek-

leştiriyor. Duygu ve düşünce, birey ve toplum, sevgi ve nefret, sevinç ve üzüntü arasındaki denge de olabildiğince korunmuş. Şiirlerde heyecan dozunun pek fazla olmaması belli bir inanca sıkı sıkıya bağlanılmamasından kaynaklanabilir. Şair, kendi bireyselliğinden kalkarak öteki bireylere toplumsal mekandan geçerek ulaşıyor. Böylece birey ve toplumu dengeli ve uyumlu biçimde yansıtmış oluyor. Ozanın kişiliğindeki yumuşaklık şiirlerine de yansımış; davranışları ile şiirleri neredeyse özdeşleşmiş. Değişen insan ve toplum durumlarını başarılı bir biçimde şiirleştiren ozan, bunu yaparken büyük savların peşine dü düşmüyor.

*"hey mimar amcalar şehirciler uzmanlar
para babalarının kesesine göre kurmayın kentleri
okudunuz düşündünüz yaşadınız bunca yıl
bilginize ve aklınıza göre olsun çizdiğiniz her çizgi
büyük gibi yaptığınız her iş çocukça
nerde bize söz verdiğiniz güzel dünya"*

(Eskimiş Yalnızlığa, s. 67)

Eray Canberk'in şiiriyle ilgili genel izlenimim onun sessiz ve derinden giden bir söyleyiş tarzına sahip olduğudur. İddiasız ama birer tezi olan şiirleriyle, örtük düşünsel yanılla ve güçlü düşsel dışavurumuyla etkileyici olan şiirleriyle ozan ilginç olmasını bilmiştir. Onun bir yerde dediği gibi, "Susan şairler var, susturulan şairler... Bir de şiirinde susmasını bilen şairler..." İşte Eray Canberk şiirindeki bütün yalınlığıyla, örtüklüğüyle ve statik görünüş altındaki dinamikliğiyle bu deyişini doğrulayan bir sanatçıdır.

Zor Zamanlar

Yılmaz Çongar

"Mariya yamaçta, kuşluk esintisiyle hışırlayan mısır tarlasının kıyısında durakladı; geriye, aşağılardaki ovanın sonsuzluğuna sıkıntıyla baktı. Ta uzaklarda, sisler içinde, Tuna'nın sazlıkları, uçsuz bucaksız bataklıkları uzanıyordu. (...) Havada uzak tarla kuşlarının, çekirgelerin sesleri."

Halen Fransa'da yaşayan, uzun yıllar Provence Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Cemalettin Aykın'ın "Zor Zamanlar" adlı yapıtının ilk tümceleri böyle.

Yapıt üç bölümden oluşuyor:

Birinci bölüm: Gelecek Korkusu, 218 sayfa. İkinci bölüm: Değişen Dünya, 299 sayfa. Üçüncü bölüm: Sular Böyle Akarken, 276 sayfa.

Birinci bölümde Mariya yalnızdır. Salgından beri bu, köyün yakınlarına doğru üçüncü gelişidir. Her defasında tepeden köyü görmek ister. Yamaca dek iner, evleri karşıdadır, kapısı açık. Veba, annesini, babasını, kardeşlerini alıp götürmüştür. Onlar yoktur artık. Komşular ölülerini bile göstermemişlerdir. Yalnız ağabeyi vardır, o da kim bilir nerede. Bir de Pavel, iki gün önce ona bir parça ekmek veren komşunun oğlu, on altı yaşında, kendinden şöyle böyle bir yaş büyük. İnsansız evler sanki cin evleri, ıssız bahçeler, eşelenen tavuklar, kesik kesik havlayan köpekler, komşu evin sundurmasındaki ipte asılı kırmızı entari...

İki günden beri Rusyalılar köye yaklaşıyor. (Yazar, "Ruslar"a, hep "Rusyalı" der. YÇ) Bomboş sokaklardan ara sıra kaçak Osmanlılar geçiyor. (Zaman, 1828-1829 Osmanlı, Rus Savaşı günleri. YÇ)

Arkın kıyısındaki otların arasından gelen bir sesle ürperdi. Sürünerek yaklaşan biri. Zayıf, sarkık bıyıklı, bir Osmanlı askeri, belinde kırmızı şal kuşağı, kara kabzalı kılıcı, piştovu, tüfeği ve sırt çantasıyla. Sol omzunda kuruyup kararmış bir kan lekesi, vurulmuş. Mariya korkulu bir şaşkınlıkla baktı.

- Adın ne senin?

- Mariya.

- Benimki de Hurşit. Evinizde kimler var? Köyde?

Bulgarca konuştu. Mariya başıyla tepeleri gösterdi.

- Gidemeyiz o yana. Rusyalıların eline düşeriz. Günbatısına gitmek gerek.

Bir iki gün birlikte yürürler, zaman zaman gizlenerek. Cephede birliği bozguna uğramış, atı vurulmuş, kendi buralara dek kaçabilmiş. Mariya veba salgını, herkesin öldüğünü anlatır. Geceyi damı sazlarla örtülü, boş bir kulübede, köyün dua odasında geçirirler. Hurşit, Mariya'nın üstüne eğilir, sımsıkı kavrayıp kucaklar, Mariya göğsünü, yüzünü yumruklar Hurşit'in ama engelleyemez, çılgılığı gecenin karanlığında uzayıp gider...

Bir Osmanlı kasabası, Plevne. Rus askerleri Tuna'yı aşar, ilerler. Halk kaygılı, kuşkuludur, padişahın yenilik heveslerine (İkinci Mahmut. YÇ) karşı olanlar, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasını içlerine sindiremeyenler, kahvelerde, topluluklarda konuşurlar. Bir gece kasabayı bir asker çetesi basar, bir eve saldırır, çeteden iki asker yakalanıp zincire vurulur. Yaralıdırlar, asılmalarını beklerken ölürlər.

Birkaç gün sonra, Hurşit gece yarısı eve döner. Babası Bektaş Ağa kapıyı açar. O, kasabanın varıdır. Evinde, çiftliğinde birçok yoksul Bulgar, Pomak (Müslüman Bulgar. YÇ) karın tokluğuna çalışmaktadır. Hurşit'in yanında Mariya da vardır. Annesi Hafize ağlar. Bir ara göz ucuyla soğuk soğuk Mariya'ya bakar, kaşlarını çatar, yıldızı barışmaz. Hurşit'in kız kardeşi Nadire ile evin hizmetçisi Pembe de Mariya'ya "hoş geldin!" derler. Birkaç gün sonra eve hoca gelir, kısa bir törenle Mariya, Müslüman olur, İslamiyet'in beş koşulunu öğrenir, adı artık Meryem'dir. Bir süre sonra da Hurşit'le nikahları kıyılır, o evin gelini olmuştur. Oysa Hurşit yedi yıldır evlidir, çocuğu olmamıştır. Karısı Zeliha bir gün öfke ve kinle gelir:

- Senin kemiklerini kıracağım, pis kancık, diye bağırır. Çok korkan ve şaşırın Meryem, sözleri anlamaz ama durumu kavrar. Günleri ağlamakla geçer. Evde Bulgarca konuşmak yasak olduğundan, yaşlı hizmetçi Pavuna her şeyi fısıltıyla, gizli gizli anlatır Meryem'e.

Kaçaklar için ferman çıkar, yakalananların kulakları kesilecektir. Bektaş Ağa telaşlanır, oğlunu çete reisi Gürcüoğlu'nun korumasına bırakır, bir yandan da Vidin Valisi İzzet Paşa'nın yakınlarıyla konuşmayı düşünür.

Hurşit ise savaş sırasında atlattığı tehlikenin yılgınlığını yaşar. Kurşun yağmuru altında kan barut kokuları, can verenlerin çığlıkları, boru ve silah seslerinden ürkmüş, parlamış atlar düşlerine girer, uykularını kaçıtır.

Meryem, hep üzgündür. Evin kişileri, karşıda gördüğü mineraller, sokaklar, çınarlar, kediler köpekler bile ona yabancıdır. Bektaş ağa yeni gelinini sever, çünkü onun annesi de Pomak'tır. Bunu eve gelen Georgi Efendi'den öğrenmiştir.

Bu arada düşman ilerler, Yanbolu, Slivna kaleleri düşer, Osmanlı yenilmektedir. Asker kaçakların alınlarına sıcak demirle damga vurulacağı da söylentiler arasındadır.

Hurşit bir gün bahçede gezerken, Pembe'yi görür, memeleri diri diridir, Hurşit'i görmezden gelip bulgur sermek bahanesiyle eğilir kalkar, açılan memelerini örtmez. Bir süre sonra da, eve geç vakit gelen Hurşit, Pembe'nin odasına girer, sevişirler.

Bektaş Ağa ile komşu çiftliğin sahibi Zeynel Ağa arasında bir arazi anlaşmazlığı vardır. Kasaba ileri gelenlerinin tüm çabalarına karşın uzlaşma sağlanamaz, iki ağa ailesi ve taraftarları arasında düşmanlık doğar.

Hurşit'in iki evliliği ve bir kaçamağı sürerken, bir öğle üstü uzun mızraklı Don Kazakları'ndan oluşan Rus askerleri kasabaya girerler. Camilerin minarelerinden ezanlar okunur, göklere doğru Tanrı'ya acıklı bir yakınma gibi.

İlk karlardan sonra barış yapılır, Osmanlılar çok zararlı çıkar bu savaştan.

Bayram günü Bektaş Ağa üzgündür. Kahvede duyduğuna göre Fransızlar Cezayir'i almıştır. (5 Temmuz 1830. YÇ) Müslümanlar her yerde yenilmektedir.

İkinci bölüm olan "Değişen Dünya", Dersaadet'ten (İstanbul'dan YÇ) gelen inanılmaz derecede kötü haberlerle başlar:

"Mısır ordusuyla padişah ordusu arasında savaş... Sonu karanlık görünüyor. Torosları aşip Konya'yı da aldı Mısır ordusu. Yerleşti oraya. Kış ortalarında padişah, Sadrazam Reşit Mehmet Paşa'yı gönderdi İbrahim Paşa üstüne. Seksen bin kişilik ordusuyla (...) İbrahim Paşa'nın otuz bin kişilik ordusu yok etti sadrazam ordusunu. Otuz bin ölü! Üstelik sadrazam da tutsak düştü. Mısırlılar Kütahya'ya

kadar ilerlemiş diyorlar. Sultan Mahmut da Rus Çarı'nın yardım teklifini kabul etmiş." (s. 220)

Siyasi durumlardaki bu gerilemeye karşın, kasabada varsıl Türkler yine görkemli yaşantılarını sürdürmektedir. Ağalar, beyler, atlarının üzerinde nal seslerinden tanınır. Göğüsleri kalkan gibi ilerdir. Kayışlarını süsleyen gümüş düğmeler gün ışığı vurdukça parıldar. Bellerinde ipekten püsküllü Trablus kuşakları, ellerinde gümüşlü kamçıları, sırma işlemeli yelekleri, kara sahtiyan konçlu çizmeleri, boyunlarında saçaklı, topuzlu, uzun, altın köstekleriyle dimdik oturuşlu ve keskin bakışlıdır. Buna karşın sokaklarda, yoksul, eski püskü, yamalı giysili, uçan kuştan, esen yelden korkan Bulgarlara çok rastlanır.

Hristiyanlar, Müslümanların yaşadıkları sokaklara giremez, silah taşıyamaz, camilere yanaşamaz, hatta onların dilencilerine sadaka bile verilmez.

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra (2 Kasım 1839 YÇ) Bulgarlar, toprak satın almaya, ticaretle uğraşmaya, okullarını açmaya başlar, özellikle kız okulları açtırmak için uğraşmaları Türkler arasında alay konusu olur:

"Seksen doksan kız, sabah akşam dağıldıkça sokaklara, memelerini hoplata hoplata! Bir Müslüman memleketinde, bir alay şeytan soyu! Daha ne hayır beklersin, Bektaş tuttuğun oruçtan ve kıldığın namazlardan?" (s. 644)

Zeynel Ağa ile Bektaş Ağa arasındaki düşmanlık çok büyük boyutlara, kavgalara, cinayetlere ulaşır.

Ayrıca dilleri, dinleri, ırkları, kültürleri ayrı iki toplum gençleri arasında cinsel sürtüşmelerin, sevilerin, tutkuların çoğu da kız kaçırılmalarına, intikam için dağa çıkmalara, intiharlara varır.

Meryem'in çocukluğunu geçirdiği köyüne, oranın ağaçlarına, yamaçlarına, derelerine, köprülerine hatta kurbağa seslerine duyduğu özlem yıllar boyu giderek artar. Ama romanın sonlarına doğru, hiç beklemediği olaylarla karşılaşacaktır.

Yapıtın yazılması için gerekli bilgilerin sağlanmasında Sofya Üniversitesi Tarih Profesörü Bayan Bistra Sevtkova'nın ve Plevne Valiliği ile Belediyesi kültür bürolarının yardımları olmuştur. (s. 795)

Romanda, ara sıra öne çıkarılan kimi olayların seçiminde, (Vidin Muhafızı Ağa Hüseyin Paşa'nın simit çalan bir Çingene'yi astırması, 14 yıl sonra aynı paşanın kasabada bu kez kısarak çalan dört Çingene'yi astırması vb.) Türklere katı bir düzen kaygısını yakıştıran bir görüş sezilse de, "Ama yol üstünde, dilini bile bilmediği Bulgar'a lülesini (tütün çubuğunu. YÇ) yakması için ateş veren, eşeğinin yükünü sarmasına yardım eden Türkler de var" (s. 793) gibi tümcelerle denge sağlanmıştır.

20 yıllık tarihsel süreci kapsayan "Zor Zamanlar", 800 sayfa olmasına karşın aslında henüz bitmemiştir. Olaylar tam kapanmamıştır, her biri yeni bir geleceğe açık olup, okurun beklentisi ve merakı sürmektedir.

Bizleri, yakın geçmişimizin derinliklerinde, Tuna boylarında, Plevne'de yolculuğa çıkararak, karşıt karakterli Türk ve Bulgar toplumunun gizemli yaşamlarını, geleneklerini, kültürlerini yazınsal bir dille anlatırken aynı zamanda onlara belgesel bir nitelik kazandıran, ayrıca "Zor Günleri", başarılı doğa betimlemeleri ve ruhsal analizlerle süsleyen Cemalettin Aykın'ı kutlar, yapıtının devamını beklerim.

Zor Zamanlar, Cemalettin Aykın, Belge Yayınları, İstanbul, Ekim 2001, Birinci baskı, 799 sayfa.

Hasan Akarsu

Od Kuyusunda Bir Ayna

Ozan Nihat Ateş, yeni şiirlerini "Od Kuyusunda Bir Ayna" adlı kitabıyla okurlarına sundu. Onun şiirini 1992'de yayımladığı "Dinlenen Cadı" kitabıyla tanımiştik. İlk okuyuşta kendini ele vermeyen şiirlerdi onlar. Ozan yeni şiirlerinde de aynı çizgiyi sürdürüyor.

Kemal Özer, yazdığı önsözde Nihat Ateş'in şiir anlayışını şöyle açıklıyor: "... Örneğin geçerlikte olan lirizm anlayışına da, sözcüklerden sıra dışı etkiler uman delidolu kullanım alışkanlığına da, imgeyi en yüce değer kabul etmenin yol açtığı yapı gevşekliğine de boyun eğmiş görünmüyor. Onların yerine lirizmi de, sözcük ve imge kullanımını da, yapısal bütünlük anlayışını da sıradanlıkla giriştiği savuştan çıkarmayı önemsiyor..."

Nihat Ateş, "yangında şarkı söyleyenlerin kül olma özgürlüğü"nü tanıyor. Ozanın küçük bir gül dikeninden öldüğünü biliyor. "Yangında İlyaz Şarkısı"ni söylerken dilimizin ağzımızda 'od' olduğuna tanıklık ediyor. Birlikte ölmekten yana sevdiğiyle:

"... sıcaık söylemişim sana / ölelim mi birlikte... / Sevgilim / bana hayır diyen / tek kadın / öylece duruyorsun / göz kapaklarımın hafızasında." (s. 14-15)

Bulutlar güneşi okşarken, kan yağmuru namludan çıkan kurşunu soğutuyor dizelerinde. Od kuyusu, dipsiz bir kuyu. Ozan, küllerinin rüzgarlar tarafından kuyuya alınmasını istiyor. Od kuyusu, kan kuyusu değil mi?

"Kan ve kanaviçe / tek başına her şeydir zaten / Sevgilim bir tanem / ben kan / sen kanaviçe / biz kan kuyusu..." (s. 23)

Sevgilisinin gizidir ozan, yalnızlığının örtüsüdür. Gizinin hiçbir şeye açıklanmasını istemez. Aşkla bakar sevgilisine, ona bakışını anımsamanın sevinç olacağına inanır. Aşkı bir önsözde yaşar. Sevgilisi ise aşkı "hep bir son söze" söyler. Dilin önemini bilir, tutsak alınmışlara dirençtir dil. Şiirlerinde sevgiliyle bir hesaplaşma içindedir:

"... Bilmem miyim. Bilmem. / Gelecekte bir yerde / Dokunsam savurdularına Boğar mı ikimizi de / Özümüzdeki acı..." (s. 35)

Ozan, sabahleyin bir kadını izler, onun güzelliğine tutulmuştur. Ölü iki kumru yavrusu ellerini terletmiştir. Kendisini görmeyen sevgilinin ardından üzölmüştür. Geceleyin çıkıp gelen ateşböceklerinin verdiği sevinci yansıtır:

"... aşklar renktir biliyorsun / bülbüller aşkı çoktan unutmuştu / biz seyrediyorduk / ateşböcekleri / güllerin görünmesi gerekiyordu / sadece bir rastlantı / ateşböcekleri çıktı ve geldi / biliyor musun" (s. 52)

Sevgiliden ayrı kalmak özlemleri büyötmüştür hep. Ozan da özlemlerle sevgilisine. "İnsanı olmayınca o güzelim deniz" de mevsimsiz kalmaz mı?

"... sevgilim / denizi severdim / belki de hâlâ seviyorum / insanı olmayınca o güzelim deniz / nasıl mevsimsiz kalıyor / bilmelisin" (s. 59)

Nihat Ateş, kendine özgü bir söyleyiş yakalamış şiirlerinde. Sevgiliyle konuşurken kendisiyle de konuşuyor. Sonra bu konuşma herkese yöneliyor. Kendi ateşine ayna tutan bir ozanla buluşuyorsunuz. Okudukça değişik tatlar veren şiirler siz de seveceksiniz.

(*) Od Kuyusunda Bir Ayna, Nihat Ateş, Tohum Basım Yayın, Ağustos 1999.

abonet

tıkır tıkır işleyen bir abonelik

*Bütün Dünya *Adam Sanat *Adam Öykü *İstanbul
*İstanbul *NPT *New Perspectives on Turkey
*Hayalet Gemi *Cogito *Roll *Kitaplık *Popüler
Psikiyatri *CD Market *Piyasa *NPQ Türkiye
*Tiyatro...Tiyatro *Edebiyat ve Eleştiri *Simge
*Parşömen *Toplumsal Tarih *Foreign Policy
*Akademik Araştırmalar Dergisi *Beauty Forum
*Postexpress ***Güzel Yazılar** *Anadolu Yaşam
Gazetesi *Sanat Dünyamız *Dağıtım Kanalı *Hair
Lif e *Skala *Öyküden Bir Bilet: Gidiş-Dönüş *art-
ist *Roza *Düşünen Siyaset *Edebiyat Gündemi
*Uç *Felsefelogos *Final ÖSS *Coiffeur Magazin
*Sosyal Demokrat Değişim *İnşaat Ekonomi *Final
LGS *Ütopiya *Güldiken *Cd Market *Popüler
Psikiyatri *Görüş *Cogito *Rüzgar *Yazın *Sualtı
Dünyası *Çveneburi *Karizma *Doğu Batı *Üçüncü
Öyküler *Turkish Aviation *Kunduz Düşleri *Cosmetic
Coiffeur *Liberal Düşünce *Sanat Çevresi *Tüketici
*Turist *Müzik Vizyon * Parşömen * İstanbul Kültür
Sanat Haritası *Defter *Süper CD *Teori ve Politika

Dilediğiniz dergiye, bir telefonla, bankaya gitmeden, form doldurmadan abonelik !
İster kredi kartıyla, ister teslim anında ödeme imkanı.
Gecikmeden, aksamadan, Aktif Dağıtım güvencesiyle, adresinize ücretsiz imzalı teslim.
Yalnız yıllık değil dilediğiniz süre için abonelik.

0212 210 0 110

Perpa Elektrokent A Blok Kat:13 No:1969 Okmeydanı/İstanbul
www.abonet.net abonet@abonet.net Faksa: 0212 222 27

**AHMET
MUHİP
DRANAS**

KAR

Kardır yağan üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden

Sesin nerde kaldı, her günkü sesin,
Unutulmuş güzel şarkılar için
Bu kar gecesinde uzaktan, yoldan,
Rüzgâr gibi tâ eski Anadolu'dan
Sesin nerde kaldı? Kar içindesin!

Ne sabahtır bu mavilik , ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına
Yağsın kar üstümüze buram buram...

Buğulandıkça yüzü her aynanın
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır -tek, تنها- bir kamış
Sırf unutmak için, unutmak ey kış!
Büyük yalnızlığını dünyanın.

ISBN-975-93484-9-7

9 789759 348410